

TOGETHER

**ΓΙΑ ΕΝΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΦΙΛΙΚΟ
ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ:**

Κατευθυντήριες Οδηγίες για μέλη της
ακαδημαϊκής κοινότητας

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Table of contents

Εισαγωγή.....	3
Τομέας 1: Τριτοβάθμια Εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς.....	5
Περίληψη:.....	5
Κεφάλαιο 1: Εννοιολογικό πλαίσιο	5
1.0 Ένα σύντομο γλωσσάριο για αρχή.....	5
1.1 Στοιχεία σχετικά με το % των φοιτητών προσφύγων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	3
1.2 Γιατί εκπαίδευση; Η σημασία της Ανώτατης Εκπαίδευσης για τους νέους πρόσφυγες.....	4
1.3 Ανώτατη εκπαίδευση: τι την καθιστά χωρίς αποκλεισμούς;	5
1.4 Εμπόδια στην ένταξη στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.....	6
Κεφάλαιο 2: Καλές πρακτικές.....	8
2.0 Ευκαιρίες για τριτοβάθμια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς.....	8
2.1 Καλές πρακτικές στην Ιταλία	8
2.2 Καλές πρακτικές στην Ελλάδα	9
2.3 Ορθές πρακτικές στην Πορτογαλία	10
2.4 Καλές πρακτικές στις Κάτω Χώρες.....	11
2.5 Καλές πρακτικές στο Βέλγιο	12
2.6 Συμπεράσματα από τις προαναφερθείσες πρακτικές	13
Κεφάλαιο 3: Στρατηγική Πορεία.....	14
Κεφάλαιο 4: Πρακτικές συστάσεις	18
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	20
Τομέας 2: Διαπολιτισμικές Ικανότητες.....	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
Κεφάλαιο 1: Εννοιολογικό πλαίσιο	2
Κεφάλαιο 2: Καλές πρακτικές.....	8
Κεφάλαιο 3: Στρατηγική Πορεία.....	11
3.1. Επίσημη διαπολιτισμική μάθηση	11
3.2. Άτυπη διαπολιτισμική μάθηση.....	13
3.3. Σημασία της υιοθέτησης μιας ευρείας στρατηγικής	14
Κεφάλαιο 4: Πρακτικές συστάσεις	15
4.1. Αξιολόγηση	16

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

4.2 Ανάπτυξη ευρείας στρατηγικής για την ανάπτυξη των διαπολιτισμικών ικανοτήτων	16
4.3 Έγκριση μέτρων που επικεντρώνονται στην επίσημη εκπαίδευση	16
4.4 Υιοθέτηση μέτρων που επικεντρώνονται στην άτυπη/μη τυπική εκπαίδευση	18
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	20
Περιοχή 3: Τρίτη Αποστολή	2
Περίληψη:	2
Κεφάλαιο 1: Εννοιολογικό πλαίσιο	2
1.0 Εισαγωγή στην «Τρίτη Αποστολή» των Πανεπιστημίων	2
1.1 Η τρίτη αποστολή στην εποχή των μαζικών μετακινήσεων πληθυσμών.....	4
1.2: Πώς λειτουργεί	5
1.3: Κοινωνικές δομές που συνεργάζονται με το Πανεπιστήμιο	7
1.4: Πανεπιστημιακές λειτουργίες - χρήση εθελοντών.....	8
Κεφάλαιο 2: Καλές πρακτικές.....	9
2.0 Καλές πρακτικές στην Ελλάδα	9
2.1 Καλές πρακτικές στην Πορτογαλία	10
2.2 Καλές πρακτικές στην Ιταλία	12
2.3 Καλές πρακτικές από πανεπιστήμια σε όλη την Ευρώπη	13
Κεφάλαιο 3: Στρατηγική Πορεία.....	14
3.0 Προς ένα στρατηγικό πλαίσιο για την τρίτη αποστολή των ΑΕΙ.....	15
3.1 Σύλληψη στρατηγικού πλαισίου για την τρίτη αποστολή των ΑΕΙ	16
3.2 Ανάπτυξη στρατηγικού πλαισίου για την τρίτη αποστολή των ΑΕΙ	17
Κεφάλαιο 4: Πρακτικές συστάσεις	19
4.0 Πρακτικές συστάσεις για το θεσμικό πλαίσιο των ΑΕΙ.....	19
4.1 Συμμετοχή των μελών του προσωπικού των ΑΕΙ	20
4.2 Συμμετοχή εξωτερικών ενδιαφερόμενων μερών και δραστηριότητες δικτύωσης	21
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	23

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Εισαγωγή

Ο κόσμος στον οποίο ζούμε, σπουδάζουμε και εργαζόμαστε συνεχώς μεταβάλλεται, επηρεαζόμενος από παράγοντες όπως η κλιματική αλλαγή, η ψηφιακή μεταρρύθμιση, κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές, καθώς και από πολλά άλλα ζητήματα. Τα πιο πρόσφατα θεωρητικά μοντέλα και οι πιο επικαιροποιημένες θεωρήσεις στο θέμα της πρόσβασης ξεκινούν από την παρατήρηση ότι οι Ευρωπαϊκές κοινωνίες παρουσιάζονται ως ιδιαίτερα περίπλοκες και σε μεγάλο κίνδυνο κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών κρίσεων, που είναι πιο ανησυχητικές από εκείνες του περασμένου αιώνα. Η πρόσφατη κρίση που σχετίζεται με την πανδημία της COVID 19 ενισχύει την επείγουσα ανάγκη δόμησης περισσότερο «προσβάσιμα» ΑΕΙ. Πάνω στη βάση της προσέγγισης, της αειφόρου ανάπτυξης, του πλουραλισμού, της διαπολιτισμικότητας και της αλληλεγγύης, η ακαδημαϊκή συνεργασία και η «συνίδρυση» θεωρούνται απαραίτητες, ειδικά αναφορικά με θέματα σχετιζόμενα με την παρουσία μεταναστών και προσφύγων.

Σύμφωνα με τη Eurostat, το 2015, 1,322,850 πρόσωπα αιτήθηκαν διεθνούς προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) (28 Κράτη-Μέλη)¹. Παρά το γεγονός ότι ο αριθμός των αιτούντων στην ΕΕ δεν ήταν τόσο υψηλός όσο το 2015, το 2018 υπήρξε συνολικά ένας αριθμός 664,410 αιτήσεων (28 Κράτη-Μέλη)², το 2019, συνολικά 744,810 αιτήσεις (28 Κράτη-Μέλη)³, και, το 2020, ένα σύνολο 471,270 αιτούντων άσυλο (27 Κράτη-Μέλη)⁴. Σύμφωνα με τον Ύπατη Αρμοστέα των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), ο αριθμός των αιτούντων άσυλο και προσφύγων σταδιακά αυξάνεται παγκοσμίως.⁵

Μόνο ποσοστό 3% των προσφύγων στον κόσμο έχει πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση (UNHCR)⁶. Πρόσφυγες και άλλοι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας αντιμετωπίζουν αρκετά εμπόδια τόσο στην πρόσβαση όσο και στην ολοκλήρωση των σπουδών τους, τα οποία περιλαμβάνουν γλωσσικά εμπόδια, κόστη φοίτησης, έλλειψη αποδεικτικών προηγούμενων τίτλων σπουδών, ανάμεσα σε άλλα.⁷

Λαμβάνοντας υπόψη τα οφέλη από την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση τόσο για τους πρόσφυγες και άλλους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, όσο για τα ίδια τα ΑΕΙ,⁸ αρκετές μελέτες έχουν αναπτυχθεί πάνω στην πιθανότητα ίδρυσης περισσότερο προσβάσιμα ΑΕΙ προωθώντας την εγγραφή προσφύγων.

Την ίδια στιγμή, είναι σαφές ότι τα ζητήματα που σχετίζονται με την οικοδόμηση συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς δεν μπορούν να βασίζονται αποκλειστικά σε κανονιστικό επίπεδο και ότι πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την ανάπτυξη της ευαισθητοποίησης και την ενίσχυση της ανάπτυξης διαπολιτισμικών ικανοτήτων μεταξύ της ακαδημαϊκής κοινότητας στο σύνολό της, έτσι ώστε, τελικά, οι πρόσφυγες και άλλοι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας να αισθάνονται ευπρόσδεκτοι σε αυτά τα ιδρύματα.

Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, το έργο Together έχει ως στόχο:

- Ευαισθητοποίηση, μεταξύ της ακαδημαϊκής κοινότητας, σχετικά με την ένταξη των προσφύγων και άλλων δικαιούχων διεθνούς προστασίας στα ΑΕΙ.
- Στενή συνεργασία με το προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο ακαδημαϊκό όσο και διοικητικό, καθώς και με φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, φοιτητές πρόσφυγες (και δικαιούχους διεθνούς προστασίας) και φορείς χάραξης

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

πολιτικής, με την ανταλλαγή συγκεκριμένων εργαλείων, γνώσεων και δεξιοτήτων μαζί τους, προκειμένου να αναπτύξουν την κοινωνική τους ευθύνη και να τους ενδυναμώσουν ως σημαντικούς παράγοντες για τη διαμόρφωση ενός πιο συμπεριληπτικού περιβάλλοντος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το έργο απευθύνεται στο προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ακαδημαϊκό και διοικητικό), στους φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στους πρόσφυγες (και σε άλλους δικαιούχους διεθνούς προστασίας) που σπουδάζουν στα ΑΕΙ, καθώς και στους σχετικούς υπεύθυνους χάραξης πολιτικής.

Εκτός από τις παρούσες Κατευθυντήριες Γραμμές, τα αποτελέσματα του Έργου περιλαμβάνουν έναν Χάρτη Υποδοχής Προσφύγων, ο οποίος προσδιορίζει δραστηριότητες ένταξης για τους πρόσφυγες και άλλους δικαιούχους διεθνούς προστασίας που υλοποιείται από τα ΑΕΙ, καθώς και ένα Εκπαιδευτικό Πακέτο για τους φοιτητές, το οποίο αποσκοπεί στην ανάπτυξη ευαισθητοποίησης σχετικά με τον δυνητικό πολιτικό τους ρόλο στην προώθηση της ένταξης των προσφύγων και άλλων δικαιούχων διεθνούς προστασίας, στο περιβάλλον της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στην κοινωνία.

Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές αποσκοπούν να παρέχουν στο ακαδημαϊκό προσωπικό μια πρακτική συλλογή προτάσεων παρέμβασης σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα καταστούν τα ΑΕΙ τους πιο προσβάσιμα και χωρίς αποκλεισμούς για τους πρόσφυγες και για άλλους δικαιούχους διεθνούς προστασίας.

Αντιμετωπίζουν τα ακόλουθα ζητήματα: την τριτοβάθμια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς (Τομέας 1), την ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων από και στο πλαίσιο των ΑΕΙ (Τομέας 2), καθώς και την τρίτη αποστολή των ΑΕΙ και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να συνεργαστούν με άλλους ενδιαφερόμενους φορείς στις διαδικασίες ένταξης (Τομέας 3). Όλα τα κεφάλαια αναπτύσσονται για να συμπεριλάβουν ένα εννοιολογικό πλαίσιο, καλές πρακτικές, μονοπάτια και συστάσεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη πιο συμπεριληπτικών ΑΕΙ.

¹ Eurostat, *Asylum and first time asylum applicants - annual aggregated data*, available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00191/default/table?lang=en>

² Eurostat, *Asylum and first time asylum applicants - annual aggregated data*, available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00191/default/table?lang=en>

³ Eurostat, *Asylum and first time asylum applicants - annual aggregated data*, available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00191/default/table?lang=en>

⁴ Eurostat, *Asylum and first time asylum applicants - annual aggregated data*, available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00191/default/table?lang=en>

⁵ UNHCR Statistics, *Refugee Data Finder*, available at: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=E1ZxP4>

⁶ UNHCR, *Tertiary Education*. Available at: <https://www.unhcr.org/tertiary-education.html>

⁷ Ferede, M., "Paper commissioned for the 2019 Global Education Monitoring Report, Migration, displacement and education: Building bridges, not walls", 2018. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000266075>

⁸ Stoeber, H., "Higher Education for Third Country National and Refugee Integration in Southern Europe", IOM, 2019. Available at:

<https://eua.eu/downloads/publications/higher%20education%20for%20third%20country%20national%20and%20refugee%20integration%20in%20southern%20europe%20v2.pdf>

Τομέας 1: Τριτοβάθμια Εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς

Περίληψη:

Ο πρώτος τομέας είναι αφιερωμένος στην τριτοβάθμια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, ειδικά σε σχέση με τους πρόσφυγες φοιτητές. Η περιοχή χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο καθορίζουμε το εννοιολογικό πλαίσιο, βοηθώντας τους αναγνώστες στην κατανόηση της σημασίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς για τους πρόσφυγες φοιτητές, για την προσωπική και επαγγελματική τους ανάπτυξη, για την αξιοπρέπειά τους και για την ενεργό συμμετοχή τους στην κοινότητα υποδοχής.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παραθέτουμε ορισμένες πρακτικές, που χαρτογραφήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος Together, από την Ιταλία, την Ελλάδα, την Πορτογαλία, το Βέλγιο και τις Κάτω Χώρες, οι οποίες δείχνουν τις θετικές επιπτώσεις της εφαρμογής πολιτικών και πρακτικών χωρίς αποκλεισμούς στους φοιτητές πρόσφυγες, ενώ απολαμβάνουν το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση, και στην ευρεία κοινότητα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που μπορεί να βελτιώσει τις ικανότητές της, ξεπερνώντας τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που πολύ συχνά προϋποβάλλουν συμπεριφορές και στρατηγικές επιλογές.

Στο τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο περιγράφουμε πιθανές στρατηγικές προσεγγίσεις και χρήσιμες συστάσεις για την αξιολόγηση των αναγκών κάθε ΑΕΙ, προκειμένου να υιοθετηθούν θετικά βήματα προς ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς.

Κεφάλαιο 1: Εννοιολογικό πλαίσιο

1.0 Ένα σύντομο γλωσσάριο για αρχή

Στόχος της περιοχής 1 των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών είναι η αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται με την προώθηση ενός πιο συμπεριληπτικού περιβάλλοντος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕ), όπου όλοι οι εμπλεκόμενοι ενδιαφερόμενοι φορείς (φοιτητές, ακαδημαϊκοί και προσωπικό) μπορούν να αναπτύξουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας προσέγγισης, είναι απαραίτητο να καθοριστεί ένα ολοκληρωμένο εννοιολογικό πλαίσιο που θα ξεκινά με ένα σύντομο γλωσσάριο που προορίζεται να αποτελέσει εργαλείο κατανόησης των βασικών όρων που θα

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

χρησιμοποιηθούν στη συζήτηση των διαφόρων θεμάτων. Το γλωσσάριο βασίζεται σε ορισμένους βασικούς ορισμούς που δημιουργήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI), ένα όργανο παρακολούθησης του Συμβουλίου της Ευρώπης, το οποίο καταπολεμά τον ρατσισμό, τις διακρίσεις, τη μισαλλοδοξία, τον αντισημιτισμό και την ξενοφοβία στην Ευρώπη.

Μεταξύ των διαφορετικών ορισμών που παρέχονται από το ECRI, πιστεύουμε ότι είναι σημαντικό να υπάρχει σαφής και κοινή κατανόηση, τουλάχιστον, των ακόλουθων όρων, ώστε να είναι ο αναγνώστης σε θέση να πλαισιώσει καλύτερα τα ζητήματα που σχετίζονται με την ένταξη των προσφύγων φοιτητών στο σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης.

Ως διάκριση λαμβάνεται κάθε διαφορετική μεταχείριση που βασίζεται σε λόγο όπως η «φυλή», το χρώμα, η γλώσσα, η θρησκεία, η εθνικότητα ή η εθνική ή εθνοτική καταγωγή, καθώς και η καταγωγή, οι πεποιθήσεις, το σεξουαλικό φύλο, το βιολογικό φύλο, η ταυτότητα φύλου, ο γενετήσιος προσανατολισμός ή άλλα προσωπικά χαρακτηριστικά ή καθεστώς, τα οποία δεν έχουν αντικειμενική και εύλογη αιτιολόγηση.

Η ρητορική μίσους είναι η υπεράσπιση, η προώθηση ή η υποκίνηση, υπό οποιαδήποτε μορφή, της δυσφήμισης, του μίσους ή της εξύβρισης ενός ατόμου ή μιας ομάδας προσώπων, καθώς και κάθε παρενόχληση, προσβολή, αρνητικά στερεότυπα, στιγματισμός ή απειλή για ένα τέτοιο πρόσωπο ή ομάδα προσώπων και η αιτιολόγηση όλων των προηγούμενων τύπων έκφρασης, λόγω προσωπικών χαρακτηριστικών ή στάτους.

Η ένταξη είναι μια προσέγγιση που εκτιμά την πολυμορφία και έχει ως στόχο να προσφέρει ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες σε όλους δημιουργώντας συνθήκες που επιτρέπουν την πλήρη και ενεργό συμμετοχή κάθε μέλους της κοινωνίας.

Η ενσωμάτωση είναι μια αμφίδρομη διαδικασία με την κοινωνία, τις κυβερνήσεις και τις τοπικές αρχές να διευκολύνουν, να υποστηρίζουν και να προωθούν τις προσπάθειες ένταξης των ατόμων.

Ο ρατσισμός είναι η πεποίθηση ότι ένα στοιχείο όπως η «φυλή», το χρώμα, η γλώσσα, η θρησκεία, η εθνικότητα ή η εθνική ή εθνοτική καταγωγή δικαιολογεί την περιφρόνηση ενός ατόμου ή μιας ομάδας προσώπων ή την έννοια της ανωτερότητας ενός ατόμου ή μιας ομάδας προσώπων.

Ευάλωτες ομάδες είναι οι ομάδες που αποτελούν ιδιαίτερα στόχο ρητορικής μίσους και οι οποίες θα διαφέρουν ανάλογα με τις εθνικές συνθήκες, αλλά είναι πιθανό να περιλαμβάνουν αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, άλλους μετανάστες, μαύρες και εβραϊκές κοινότητες, μουσουλμάνους, Ρομά/τσιγγάνους, καθώς και άλλες θρησκευτικές, ιστορικές, εθνοτικές και γλωσσικές μειονότητες και ΛΟΑΤ+ άτομα· περιλαμβάνει παιδιά και νέους που ανήκουν σε τέτοιες ομάδες.

Ενώ ασχολούμαστε με το ζήτημα της ένταξης των φοιτητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο, πιστεύουμε ότι είναι υποχρεωτικό να έχουμε σαφή κατανόηση του διαφορετικού καθεστώτος που μπορεί να έχει ένα άτομο μετανάστης, όπως ορίζεται από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης.

Αιτών άσυλο: Ένα άτομο που επιδιώκει διεθνή προστασία. Σε χώρες με εξατομικευμένες διαδικασίες, ο αιτών άσυλο είναι κάποιος του οποίου η αίτηση δεν έχει ακόμη αποφασιστεί οριστικά από τη χώρα στην οποία την έχει υποβάλει. Δεν θα αναγνωριστούν

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

τελικά όλοι οι αιτούντες άσυλο ως πρόσφυγας, αλλά κάθε αναγνωρισμένος πρόσφυγας είναι αρχικά αιτών άσυλο.

Εκτοπισθέντες:¹ Πρόσωπα ή ομάδες προσώπων που έχουν αναγκαστεί ή υποχρεωθεί να διαφύγουν ή να εγκαταλείψουν τα σπίτια ή τους τόπους συνήθους διαμονής τους, είτε κατά μήκος διεθνών συνόρων είτε εντός κράτους, ιδίως λόγω ή για να αποφευχθούν οι επιπτώσεις ένοπλων συγκρούσεων, καταστάσεων γενικευμένης βίας, παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών.

Μετανάστης:² Ένας όρος-ομπρέλα, που δεν ορίζεται από το διεθνές δίκαιο, που αντικατοπτρίζει την κοινή λαϊκή κατανόηση ενός ατόμου που απομακρύνεται από τον τόπο συνήθους διαμονής του, είτε εντός μιας χώρας είτε πέρα από διεθνή σύνορα, προσωρινά ή μόνιμα, και για διάφορους λόγους. Ο όρος περιλαμβάνει διάφορες σαφώς καθορισμένες νομικές κατηγορίες ανθρώπων, όπως οι μετανάστες εργάτες· πρόσωπα των οποίων τα είδη μετακινήσεων καθορίζονται νομικά, όπως οι λαθρομετανάστες· καθώς και εκείνων των οποίων το καθεστώς ή το μέσο μετακίνησης δεν ορίζονται ειδικά από το διεθνές δίκαιο, όπως οι διεθνείς φοιτητές.

Πρόσφυγας:³ Πρόσωπο που πληροί τις προϋποθέσεις για την προστασία των Ηνωμένων Εθνών από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), σύμφωνα με το καταστατικό της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), σύμφωνα με το καταστατικό της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και, ιδίως, μεταγενέστερα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης που διευκρινίζουν το πεδίο εφαρμογής των αρμοδιοτήτων της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), ανεξάρτητα από το αν βρίσκεται ή όχι σε χώρα που είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης του 1951 ή του Πρωτοκόλλου του 1967 – ή σε σχετικό περιφερειακό μέσο για τους πρόσφυγες – ή αν έχει ή όχι αναγνωριστεί από τη χώρα υποδοχής του ως πρόσφυγας στο πλαίσιο ενός από αυτά τα μέσα.

1.1 Στοιχεία σχετικά με το % των φοιτητών προσφύγων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Όπως ανέφερε η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), η αρμόδια υπηρεσία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, το 2020 82,4 εκατομμύρια άνθρωποι εκτοπίστηκαν με τη βία. Μεταξύ αυτών των προσώπων, 20,7 εκατομμύρια είναι πρόσφυγες, υπό την εντολή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Το 86% των εκτοπισμένων με τη σειρά του φιλοξενούνται στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι πέντε μεγάλες χώρες υποδοχής είναι οι ακόλουθες:

Χώρα	% των εκτοπισθέντων με βία
Τουρκία	3,7 εκατομμύρια
Κολομβία	1,7 εκατομμύρια
Πακιστάν	1,4 εκατομμύρια
Ουγκάντα	1,4 εκατομμύρια
Γερμανία	1,2 εκατομμύρια

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Σήμερα, το 5% των προσφύγων μπορούν να έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το ποσοστό αυτό είναι πολύ χαμηλότερο από αυτό των μη προσφύγων που είναι εγγεγραμμένοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το οποίο αντιπροσωπεύει το 39%.

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και οι εταίροι της δεσμεύονται να διασφαλίσουν ότι τουλάχιστον το 15% των νέων θα έχει πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έως το 2030.

Οι πολιτικές και οι πρακτικές ένταξης των ΑΕΙ και των εταίρων τους μπορούν να υποστηρίξουν την επίτευξη αυτού του στόχου και να διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή των νέων προσφύγων στις κοινότητες υποδοχής. Επιπλέον, η προώθηση ακαδημαϊκών πλαισίων χωρίς αποκλεισμούς θα είναι επωφελής για όλους τους φοιτητές, το προσωπικό και τους καθηγητές που μπορούν να βιώσουν ένα πλουσιότερο μαθησιακό περιβάλλον.

1.2 Γιατί εκπαίδευση; Η σημασία της Ανώτατης Εκπαίδευσης για τους νέους πρόσφυγες

Όπως αναγνωρίζει και υπογραμμίζει το άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, «ο καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση». Η εκπαίδευση ως θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα: δεν αποσκοπεί απλώς στη μεταφορά εννοιών και γνώσεων, αλλά μάλλον «κατευθύνεται στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών».

Η εκπαίδευση είναι, στην πραγματικότητα, ένα εργαλείο για την υποστήριξη των ανθρώπων να μεγαλώσουν και να εκφράσουν πλήρως τις δυνατότητές τους και την προσωπικότητά τους, διευκολύνοντας την απόκτηση ικανοτήτων.

Οι νέοι, χάρη στη συμμετοχή τους στις εκπαιδευτικές διαδικασίες, μπορεί να έχουν καλύτερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας και να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στις κοινότητές τους.

Ειδικά για τους νέους-πρόσφυγες, η εκπαίδευση είναι επομένως ένα ουσιαστικό εργαλείο για να εισέλθουν στην κοινότητα υποδοχής και να οικοδομήσουν την αυτοδυναμία τους. Πολύ συχνά, όπως αναφέρεται στο Refugee Education 2030 – μια στρατηγική για την ένταξη των προσφύγων⁴, η εκπαίδευση έχει σχεδιαστεί ως ένα βραχυπρόθεσμο πρόγραμμα για τους νέους-πρόσφυγες που χορηγείται παράλληλα με τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα υπό την θεώρηση ότι η κατάσταση εκτοπισμού των περισσότερων νέων θα είχε επιλυθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Στην πραγματικότητα, εκατομμύρια νέοι ήταν και εξακολουθούν να βρίσκονται σε κατάσταση εκτοπισμού για 20 χρόνια και περισσότερο. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αποτελέσουν αναπόσπαστο μέρος των εθνικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων το συντομότερο δυνατόν, καθώς μπορούν να αναπτύξουν τις ικανότητές τους και να γίνουν ανεξάρτητοι και αυτάρκεις, ικανοί να συμβάλουν στις τοπικές κοινότητες και τις οικονομίες τους.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Η διευκόλυνση της πρόσβασης στην εκπαίδευση των νέων προσφύγων μπορεί να είναι επωφελής όχι μόνο για αυτούς αλλά και για το περιβάλλον φιλοξενίας, ενεργοποιώντας μια win-win διαδικασία, όπου όλοι συμβάλλουν στην ευημερία της κοινότητας.

Ερχόμενοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο, μόνο το 5% των προσφύγων μπορούν να έχουν πρόσβαση-στο πανεπιστήμιο. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν πολλαπλές προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και συχνά εγκαταλείπουν τις σπουδές που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα καταγωγής λόγω έλλειψης αναγνώρισης των προσόντων, έλλειψης εγγράφων ή μέσων διαβίωσης.

Το να αναγκάζεις να εγκαταλείψεις τις πανεπιστημιακές σπουδές, να μην έχεις τα μέσα και τα εργαλεία, προκαλεί απογοήτευση, απόρριψη, χαμηλή συμμετοχή στην κοινότητα υποδοχής και χαμηλή αίσθηση του ανήκειν. Από την άλλη, έχοντας την ευκαιρία να σπουδάσουν και να αποφοιτήσουν στην επιλεγμένη πειθαρχία τους, όχι μόνο επιτρέπει στους νέους-πρόσφυγες να εντοπίσουν μια μαθησιακή πορεία που είναι χρήσιμη για την προσωπική και επαγγελματική τους ανάπτυξη, αλλά τους επιτρέπει επίσης να αναπτύξουν σχέσεις και διασυνδέσεις, βοηθώντας τους να αισθανθούν μέρος μιας κοινότητας. Με αυτόν τον τρόπο, μια κοινότητα που γίνεται η δική του κοινότητα αναφοράς και όχι μόνο και όχι πλέον η κοινότητα φιλοξενίας, είναι όπου μπορεί κανείς να ξοδέψει τις δεξιότητές του και όπου μπορεί κανείς να συνεισφέρει ως ενεργός πολίτης. Ταυτόχρονα, η παρουσία των προσφύγων φοιτητών στην ακαδημαϊκή κοινότητα μπορεί να θεωρηθεί ισχυρό εργαλείο για την αύξηση των ικανοτήτων όσον αφορά την αναγνώριση και την επιβολή θεμελιωδών ευρωπαϊκών και δημοκρατικών αξιών.

Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μαζί με άλλους ενδιαφερόμενους φορείς, έχουν την ευθύνη να θέσουν σε εφαρμογή κατάλληλα και χωρίς αποκλεισμούς μέτρα, όπως αναφέρεται στον στόχο βιώσιμης ανάπτυξης ν. 4 της Ατζέντας 2030, ο οποίος υπογραμμίζει τη σημασία της ποιοτικής και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης, η οποία αποτελεί το ισχυρότερο και αποδεδειγμένο μέσο βιώσιμης ανάπτυξης.

1.3 Ανώτατη εκπαίδευση: τι την καθιστά χωρίς αποκλεισμούς;

Το ανανεωμένο θεματολόγιο της ΕΕ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση⁵ περιλαμβάνει την οικοδόμηση συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς ως μία από τις προτεραιότητές του. Στο έγγραφο, αναφέρεται ότι είναι σημαντικό "να διασφαλιστεί ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι χωρίς αποκλεισμούς, ανοικτή σε ταλέντο από όλα τα υπόβαθρα και ότι τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι πύργοι ελεφαντόδοντου, αλλά κοινότητες μάθησης με κοινωνική νοοτροπία που συνδέονται με τις κοινότητές τους".⁶

Για να είναι χωρίς αποκλεισμούς, τα συστήματα και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να αναπτύξουν μια κουλτούρα ένταξης, όπως αναφέρεται στην Εργαλειοθήκη καλωσορίσματος και χωρίς αποκλεισμούς που εκπονήθηκε από το Πολυπολιτισμικό Συμβούλιο του Saskatchewan (Καναδάς), περνώντας από το αόρατο των

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

φοιτητών προσφύγων σε μια κουλτούρα χωρίς αποκλεισμούς μέσω των ακόλουθων βημάτων:

- Αόρατο
- Γνώση
- Εκ προθέσεως ένταξη
- Πολιτικές ένταξης
- Στρατηγικές ένταξης
- Πολιτισμός ένταξης

Για να είναι σε θέση να αναπτύξουν μια κουλτούρα ένταξης, είναι απαραίτητο όλα τα μέλη (προσωπικό, ακαδημαϊκοί, φοιτητές, τοπικοί ενδιαφερόμενοι φορείς) να συμμετέχουν και να καθορίζουν από κοινού πολιτικές και στρατηγικές που θα υποστηρίζουν τις δράσεις ένταξης.

Οικοδόμηση των συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς ουσιαστικά σημαίνει ότι επιτρέπεται σε όλους τους νέους να απολαμβάνουν το δικαίωμα στην εκπαίδευση, σύμφωνα με το άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο συνεπάγεται την προσφορά των κατάλληλων συνθηκών σε φοιτητές διαφορετικών υποβάθρων για την επιτυχία.

Στην πράξη, τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν την προηγούμενη μάθηση των προσφύγων φοιτητών, άσχετα με το καθεστώς τους· να προβλέπουν οικονομική στήριξη σε υποεκπροσωπούμενες ομάδες, όπως οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο, ώστε να τους παρέχεται η ευκαιρία να σπουδάζουν και να μεγαλώνουν προσωπικά και επαγγελματικά· να εντοπίζουν και να εφαρμόζουν υπηρεσίες και υποστήριξη για την εγγραφή και την πρόσβαση των προσφύγων φοιτητών στην εκπαίδευση· να οργανώνουν – σε συνεργασία με τους τοπικούς ενδιαφερόμενους – μαθήματα γλώσσας και υπηρεσίες προσανατολισμού για τη διευκόλυνση της ένταξης των φοιτητών προσφύγων στο Πανεπιστήμιο και στην τοπική κοινότητα φιλοξενίας· να ενεργοποιήσουν τους τοπικούς φοιτητές για υπηρεσίες καθοδήγησης και υποστήριξης ως μέντορες, προκειμένου να αναπτύξουν ολοκληρωμένες κοινότητες μαθητών. Τέλος, είναι σημαντικό τα Πανεπιστήμια να δημιουργήσουν και να εδραιώσουν συνδέσεις και δίκτυα με τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς, δημόσιους φορείς, ΜΚΟ και πολίτες εν γένει για να διευκολύνουν την ενεργοποίηση στρατηγικών, πολιτικών και πρακτικών ένταξης.

Όλες αυτές οι υπηρεσίες και δράσεις μπορούν να είναι αποτελεσματικές εάν εφαρμοστούν σε περιβάλλοντα όπου η λειτουργική, διαχειριστική και εκπαιδευτική κουλτούρα είναι χωρίς αποκλεισμούς ή με στόχο να καταστεί χωρίς αποκλεισμούς. Στην πραγματικότητα, η ένταξη δεν μπορεί και δεν πρέπει να ανατεθεί μόνο στους καθηγητές στη διαχείριση της τάξης τους, αλλά πρέπει να αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό σε ολόκληρο τον ακαδημαϊκό χώρο και σε όλους τους τομείς του.

1.4 Εμπόδια στην ένταξη στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Από τη χαρτογράφηση που πραγματοποιήθηκε στο έργο Together⁷, προέκυψε ότι οι μεγαλύτερες προκλήσεις στην εφαρμογή πολιτικών ένταξης στα ΑΕΙ αναφέρονται σε

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

διάφορους παράγοντες. Στις περισσότερες περιπτώσεις αναφέρθηκε ότι οι ακαδημαϊκές κοινότητες και τα μέλη τους δεν γνωρίζουν πάντα τις στρατηγικές και τις πολιτικές που υιοθετούνται για την ένταξη των προσφύγων φοιτητών. Η αγνόηση της ύπαρξης διεθνών και εσωτερικών στρατηγικών και πολιτικών επηρεάζει άμεσα την έλλειψη επίγνωσης της δυνατότητας εντοπισμού και εκτέλεσης υπηρεσιών και δραστηριοτήτων υπέρ συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων, όπως οι πρόσφυγες φοιτητές, οι οποίοι χρειάζονται υποστήριξη για να ξεκινήσουν τις εκπαιδευτικές τους διαδρομές σε μια χώρα υποδοχής. Αυτό συνεπάγεται επίσης έλλειψη επίγνωσης του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει κάθε μέλος του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος (από φοιτητές έως καθηγητές, από διοικητικό προσωπικό έως τοπικούς εταίρους) στη διαδικασία συμπερίληψης των φοιτητών προσφύγων και ανάπτυξης μιας κουλτούρας ένταξης.

Η μη ύπαρξη σαφούς οράματος των στρατηγικών και των πιθανών δράσεων που πρέπει να αναληφθούν συνεπάγεται επίσης ότι οι σχέσεις με βασικούς εταίρους, όπως οι ΜΚΟ, οι οποίοι μπορούν να υποστηρίξουν την ένταξη και τις συμμετοχικές διαδικασίες καθ' όλη τη διάρκεια δραστηριοτήτων μη τυπικής μάθησης, καθώς και στις διαδικασίες κοινωνικής ένταξης συχνά παραμελούνται ή δεν φροντίζονται επαρκώς.

Επιπλέον, τα ακαδημαϊκά ιδρύματα αντιμετωπίζουν συχνά περιορισμένη διαθεσιμότητα κονδυλίων για τη στήριξη των νέων-προσφύγων, τόσο στην καταβολή πανεπιστημιακών τελών όσο και στην επίτευξη αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης (σίτιση και στέγαση).

Από την άλλη πλευρά, οι φοιτητές πρόσφυγες έρχονται συχνά αντιμέτωποι με την περιορισμένη διαθεσιμότητα πληροφόρησης και καθοδήγησης σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των πανεπιστημίων και τον τρόπο πρόσβασης σε αυτά. Λανθασμένη αναγνώριση των προσόντων των φοιτητών προσφύγων και η ακόμη υψηλή γραφειοκρατία των διαδικασιών και πρακτικών δεν διευκολύνουν τη δημιουργία μιας κουλτούρας ένταξης και τη δημιουργία υπηρεσιών πραγματικά χωρίς αποκλεισμούς.

Επιπλέον, η επανάληψη στερεοτύπων και προκαταλήψεων κατά των φοιτητών προσφύγων, ακόμη και σε ακαδημαϊκό πλαίσιο, φανερώνει ανεπαρκείς διαδικασίες και πρακτικές ένταξης.

Για να ενεργοποιηθούν πραγματικές διαδικασίες και πρακτικές ένταξης, είναι απαραίτητο όλοι οι παράγοντες να εργάζονται συνεχώς να εξαλείψουν τα δικά τους στερεότυπα και προκαταλήψεις, συνειδητοποιώντας τη δική τους εξουσία και τις ευθύνες τους για την εφαρμογή της αρχής ότι «κανείς δεν πρέπει να μείνει πίσω», όπως υπογραμμίζεται από την ομάδα εμπειρογνομόνων του ΟΗΕ που σχολιάζει την Ατζέντα 2030. Φορώντας τον φακό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για να διασφαλιστεί ότι κανείς δεν θα μείνει πίσω, κανένα ανθρώπινο δικαίωμα δεν πρέπει να μείνει πίσω. Αυτό σημαίνει ότι το δικαίωμα στην εκπαίδευση θα έπρεπε να απολαμβάνουν εξίσου όλοι οι μαθητές, παρά το καθεστώς τους, εάν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς και οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων σχεδιάζαν πολιτικές, στρατηγικές και δράσεις που σέβονται μια κουλτούρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Κεφάλαιο 2: Καλές πρακτικές

2.0 Ευκαιρίες για τριτοβάθμια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς

Στο πλαίσιο του προγράμματος Together⁸, οι εταίροι χαρτογράφησαν διάφορες πρακτικές ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕΙ) χωρίς αποκλεισμούς που έδειξαν τη σημασία να προχωρήσουν πέρα από τη ρυθμιστική προσέγγιση και να παράσχουν μια ευρύτερη προσωποκεντρική προσέγγιση με στόχο όχι μόνο την εγγραφή των προσφύγων ως φοιτητών πλήρους εκπαίδευσης, αλλά και τη συμμετοχή τους σε πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, καθώς και τη συμμετοχή τους στην τοπική κοινωνία ως ενεργών πολιτών.

Τα περισσότερα από τα ΑΕΙ, σε συνέντευξη κατά τη φάση χαρτογράφησης του έργου Together, σχεδίασαν και διαχειρίστηκαν δραστηριότητες και έργα για τη διευκόλυνση της εφαρμογής πολιτικών και πρακτικών ένταξης, στο πλαίσιο της τρίτης αποστολής τους.

Μεταξύ των διαφόρων πρακτικών και έργων που μπορούν να απεικονιστούν στον διαδικτυακό χάρτη του προγράμματος Together⁹, προκύπτει σαφώς ότι αρκετά ΑΕΙ έχουν υποστηρίξει σθεναρά τους πρόσφυγες να εισέλθουν στις τοπικές κοινωνίες, να βρουν τον τόπο διαμονής τους, να εργαστούν και να εκφραστούν ως πολίτες. Η εγγραφή στο Πανεπιστήμιο ήταν σε πολλές περιπτώσεις όχι μόνο η δυνατότητα πρόσβασης στην εκπαίδευση, αλλά κυρίως η δυνατότητα αποκατάστασης των ανθρώπων, υποστηρίζοντας τους να επαναπροσδιορίσουν την προσωπική και επαγγελματική τους πορεία.

Παρακάτω, και ως παράδειγμα, θα παρουσιάσουμε πρακτικές πολιτικών ένταξης που αναπτύσσονται στις τρεις χώρες εταίρους του έργου: Ιταλία, Ελλάδα, Πορτογαλία. Τα παραδείγματα αυτά θα συμπληρωθούν από άλλους από τις Κάτω Χώρες και το Βέλγιο για το επίπεδο καινοτομίας τους και την ιδιαίτερη επικέντρωση στην κοινωνική ένταξη των προσφύγων.

2.1 Καλές πρακτικές στην Ιταλία

Πρόγραμμα UNITEDBZ¹⁰ από το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Μπόζεν-Μπολζάνο.

Το έργο UNITEDBZ γεννήθηκε το 2016 με πρωτοβουλία καθηγητών και υπαλλήλων του Ελεύθερου Πανεπιστημίου Bozen-Bolzano, σε συνεργασία με ιδρύματα και εθελοντικές ενώσεις στο Νότιο Τιρόλο που ασχολούνται με τις διαδικασίες υποδοχής μεταναστών.

Δίνει στους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες την ευκαιρία να παρακολουθήσουν τα μαθήματα που προσφέρει η UNIBZ για τέσσερα εξάμηνα, συμμετέχοντας στις εξετάσεις της ως εξωσχολικοί φοιτητές ή φοιτητές που δεν εγγράφονται τακτικά στο πανεπιστήμιο. Στο έργο μπορούν να συμμετάσχουν υποψήφιοι που φοίτησαν στο σχολείο για τουλάχιστον 12 χρόνια και βρίσκονται σε επαφή με σωματείο και δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Οι

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

επιλεγμένοι φοιτητές μπορούν να παρακολουθήσουν μαθήματα δωρεάν και οι διδακτικές μονάδες που λαμβάνουν μπορούν να αναγνωριστούν εάν εγγραφούν σε ένα από τα προγράμματα σπουδών του πανεπιστημίου στο μέλλον. Για να είναι σε θέση να σπουδάσουν στις τρεις επίσημες γλώσσες του UNIBZ (ιταλικά, γερμανικά, αγγλικά), οι φοιτητές αυτοί καθοδηγούνται στη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων τους και στη συνέχεια συνοδεύονται στη φάση εγγραφής και υποβολής αιτήσεων για διαμονή και υποτροφίες.

Οι φοιτητές δεν χρειάζεται να πληρώνουν φόρους και διαμονή και μπορούν να επωφεληθούν από μαθήματα γλωσσών που εκτελούνται από το κέντρο γλωσσών του UNIBZ και ad hoc μαθήματα που διευθύνονται από εθελοντές εκπαιδευτικούς της UNIBZ, σχεδιασμένα για να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των συμμετεχόντων (για παράδειγμα, η εισαγωγή στη χρήση υπολογιστών και διαδικτυακών πλατφορμών).

Επιπλέον, κάθε συμμετέχων στο έργο έχει έναν φίλο. Οι φίλοι είναι φοιτητές του UNIBZ που διατίθενται σε εθελοντική βάση για να διευκολύνουν την ένταξη των προσφύγων στις σπουδές και την πανεπιστημιακή ζωή, οργανώνοντας επίσης δραστηριότητες αναψυχής στον ελεύθερο χρόνο τους.

Τα κύρια αποτελέσματα αυτού του έργου είναι τα εξής:

- 50 πρόσφυγες συμμετέχουν στο πρόγραμμα UNITEDBZ.
- Οι πρόσφυγες εγγράφηκαν ως τακτικοί φοιτητές της UNIBZ, χάρη στο πρόγραμμα UNITEDBZ.
- Πρόσφυγες που υποστηρίζονται στις διαδικασίες εγγραφής σε άλλα Πανεπιστήμια, με την πιθανή αναγνώριση των εξετάσεων που πέρασαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος UNITEDBZ.
- Οι πρόσφυγες συμπεριλαμβάνονται στις τοπικές κοινωνίες, χάρη στη συνεργασία του Πανεπιστημίου με τοπικούς φορείς και στην ενεργό συμμετοχή καθηγητών πανεπιστημίων, εργαζομένων και φοιτητών.

2.2 Καλές πρακτικές στην Ελλάδα

Εκπαιδευτικές Μονάδες: Από το Camp στο Campus¹¹ πρόγραμμα από το Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος.

Η Πρεσβεία των ΗΠΑ στην Αθήνα, σε συνεργασία με το Deree – The American College of Greece, το Αμερικανικό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης – Κολλέγιο Ανατόλια και το Perrotis College – American Farm School, υλοποίησε το πρόγραμμα «Εκπαιδευτικές Μονάδες: Από τον Καταυλισμό στην Πανεπιστημιούπολη» που παρείχε υποτροφίες τρίτοβάθμιας εκπαίδευσης σε 100 επιλέξιμους πρόσφυγες στην Αθήνα και 100 στη Θεσσαλονίκη.

Στόχος του προγράμματος ήταν να δώσει ευκαιρίες στους εκτοπισμένους φοιτητές να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους και να τους παρέχει γνώσεις, δεξιότητες και ακαδημαϊκές

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

μονάδες που μπορούν να χρησιμοποιήσουν είτε στην Ελλάδα είτε σε οποιαδήποτε άλλη ευρωπαϊκή χώρα στην οποία θα μετακομίσουν στο μέλλον.

Το πιο σημαντικό, το πρόγραμμα είχε ως στόχο να βοηθήσει τους πρόσφυγες να βγουν από τους καταυλισμούς και να συμπεριληφθούν στα τοπικά κολέγια, προσφέροντάς τους ελπίδα για το μέλλον τους.

Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα «Εκπαιδευτικές Μονάδες: από το Camp to Campus» προσέφερε δύο μαθήματα ανά φοιτητή για δύο εξάμηνα (την ακ. Χρονιά 2017-2018) στα τρία συνεργαζόμενα με τις ΗΠΑ κολέγια σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Τα μαθήματα περιελάμβαναν προπαρασκευαστικά μαθήματα αγγλικών, ακαδημαϊκά μαθήματα σε διάφορους τομείς με βάση το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των συμμετεχόντων, καθώς και επαγγελματική κατάρτιση.

Τα κύρια αποτελέσματα του προγράμματος ήταν τα εξής:

- 100 πρόσφυγες είχαν την ευκαιρία να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους
- Πρόσφυγες εγγεγραμμένοι στο Πανεπιστήμιο ή/και σε τοπικά κολέγια
- Οι πρόσφυγες έχουν το κίνητρο να βγουν από τους καταυλισμούς.
- Καθηγητές πανεπιστημίου, εργαζόμενοι και φοιτητές δημιούργησαν το περιβάλλον για να συμπεριλάβουν τους πρόσφυγες στις καθημερινές δραστηριότητες και μαθήματα, προσφέροντας όχι μόνο ακαδημαϊκές μονάδες και συγκεκριμένα μαθήματα, αλλά και μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης και υποστήριξη για τη δημιουργία σχέσεων και δικτύων με τις τοπικές κοινωνίες

2.3 Ορθές πρακτικές στην Πορτογαλία

Τοπικό κέντρο υποστήριξης για την ένταξη των μεταναστών και το πρόγραμμα διδασκαλίας¹² - Πανεπιστήμιο του Aveiro.

Το Πανεπιστήμιο του Aveiro (UA) παρέχει στη διεθνή ακαδημαϊκή του κοινότητα ένα Τοπικό Κέντρο Υποστήριξης για την Ένταξη των Μεταναστών (CLAIM). Οι κύριοι στόχοι της είναι να προσφέρει θεσμική υποστήριξη, να προωθήσει την ένταξη και τη δημιουργία συνθηκών, έτσι ώστε η υποδοχή στην Πορτογαλία να είναι όσο το δυνατόν πιο ομαλή για όλους εκείνους που σπουδάζουν, ερευνούν ή εργάζονται στο UA (μετανάστες και πρόσφυγες).

Το κέντρο αυτό αποσκοπεί επίσης στην ελαχιστοποίηση τυχόν δυσκολιών που ενδέχεται να προκύψουν για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες κατά την εγκατάσταση για μια νέα ζωή στην Πορτογαλία, προσφέροντας εξειδικευμένη υποστήριξη από ειδικευμένους επαγγελματίες, σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες, η στέγαση, τα καθημερινά ζητήματα, μεταξύ πολλών άλλων. Το κέντρο CLAIM στο UA είναι το αποτέλεσμα συνεργασίας με την Ύπατη Αρμοστεία για τη Μετανάστευση (ACM) και

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

αποτελεί μέρος του εθνικού δικτύου CLAIM, το οποίο περιλαμβάνει άλλα 99 τοπικά και εθνικά κέντρα που ειδικεύονται στον τομέα της μετανάστευσης.

Στο πλαίσιο του CLAIM, χάρη στις δράσεις που υλοποιεί το Δίκτυο Φοιτητών Erasmus (ESN), οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, καθώς και άλλοι διεθνείς φοιτητές, μπορούν να ωφεληθούν από την υποστήριξη εθελοντών τοπικών φοιτητών που ενεργούν ως φίλοι.

Τα κύρια αποτελέσματα του CLAIM είναι τα εξής:

- Μετανάστες και πρόσφυγες που υποστηρίζονται από την πρόσβασή τους στην Εκπαίδευση
- Μετανάστες και πρόσφυγες εγγεγραμμένοι στο πανεπιστήμιο
- Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες συμπεριλήφθηκαν σε μια ευρύτερη κοινότητα χάρη στη συνεργασία του Πανεπιστημίου με διαφορετικούς ενδιαφερόμενους φορείς και την ενεργό συμμετοχή των καθηγητών, των εργαζομένων και των φοιτητών.

2.4 Καλές πρακτικές στις Κάτω Χώρες

Πρόγραμμα ένταξης¹³ – Πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης

Το πρόγραμμα ένταξης χρηματοδοτήθηκε το 2016 και από τότε έχει υποδεχθεί περισσότερους από 500 φοιτητές πρόσφυγες από περισσότερες από 40 χώρες.

Το πρόγραμμα δίνει στους φοιτητές πρόσφυγες την ευκαιρία να παρακολουθήσουν μαθήματα προπτυχιακού στο Πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης. Το πρόγραμμα επικεντρώνεται τόσο σε φοιτητές με καθεστώς διαμονής όσο και χωρίς. Πολλοί πρόσφυγες βρίσκονται σε αναμονή για αρκετό καιρό σε ένα κέντρο αιτούντων άσυλο. Το πρόγραμμα τους προσφέρει την ευκαιρία να συνεχίσουν να αναπτύσσονται ακαδημαϊκά, συμμετέχοντας σε μαθήματα του Πανεπιστημίου και μαθήματα Θερινού Σχολείου της Ουτρέχτης. Όταν οι φοιτητές ένταξης ολοκληρώνουν επιτυχώς ένα μάθημα, λαμβάνουν ένα πιστοποιητικό (αλλά όχι ECTS). Κατά τη διάρκεια ενός μαθήματος του UU οι φοιτητές ένταξης συνδέονται με 1 ή 2 φίλους: τακτικοί φοιτητές του UU που έχουν προσφερθεί εθελοντικά ως φίλοι για να βοηθήσουν τους μαθητές του προγράμματος Inclusion στο δρόμο τους.

Παρέχουν:

- ένα κοινωνικό δίκτυο: οι περισσότεροι φίλοι συναντιούνται με τον φοιτητή «τους» μία φορά κάθε 2 εβδομάδες.
- Βοήθεια σε πρακτικά θέματα, όπως η εύρεση των σωστών κτιρίων/δωματίων, η βιβλιοθήκη, η χρήση του Blackboard (πανεπιστημιακό σύστημα) και του Teams.
- Βοήθεια με την εκπαίδευση, για παράδειγμα πώς μπορούν να αντιμετωπίσουν καλύτερα μια εργασία ή πώς να αποφύγουν τη λογοκλοπή. Οι φίλοι δεν βοηθούν με

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

το ίδιο το περιεχόμενο, αλλά μπορούν να παραπέμψουν τους μαθητές του προγράμματος στη βοήθεια που χρειάζονται.

Οι φοιτητές του προγράμματος εγγράφονται ακριβώς όπως οι τακτικοί φοιτητές, πράγμα που σημαίνει ότι μπορούν να κάνουν χρήση των εγκαταστάσεων του UU κατά τη διάρκεια του μαθήματος τους. Αυτό σημαίνει ότι έχουν πλήρη πρόσβαση στη βιβλιοθήκη, αλλά και στις υπηρεσίες υποστήριξης φοιτητών του UU: το Εργαστήριο Δεξιοτήτων και τις Υπηρεσίες Σταδιοδρομίας. Το Εργαστήριο Δεξιοτήτων προσφέρει στους φοιτητές εργαστήρια ακαδημαϊκών δεξιοτήτων (π.χ. τη συγγραφή μιας εβδομάδας διατριβής, την προσωπική καθοδήγηση ή ένα εργαστήριο για το πώς να δώσουν μια παρουσίαση). Οι Υπηρεσίες Σταδιοδρομίας μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές με το βιογραφικό τους, δημιουργώντας ένα προφίλ LinkedIn και προετοιμάζοντας συνεντεύξεις εργασίας.

Μια πρόσφατη εξέλιξη στην οποία η Inclusion διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της είναι μια πιλοτική εφαρμογή (που ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2020) στην οποία το UU προσφέρει στους κατόχους θέσης εργασίας για ~ 6-8 μήνες εντός της ΕΕ. 5 θέσεις έχουν πληρωθεί στον τομέα πληροφορικής, την επικοινωνία και τη διδασκαλία. Το UU θα αποφασίσει πριν από το τέλος του 2021 εάν θα συνεχίσει αυτό το πιλοτικό πρόγραμμα.

Τα κύρια αποτελέσματα του έργου Inclusion είναι τα εξής:

- Σε 5 χρόνια, περισσότεροι από 500 φοιτητές πρόσφυγες παρακολούθησαν μαθήματα στο Πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης.
- Οι πρόσφυγες περιλαμβάνονται σε ολόκληρη την πορεία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Οι πρόσφυγες υποστηρίζονται από την Ακαδημαϊκή κοινότητα μέσω μαθημάτων, υπηρεσιών και προγράμματος φίλων.
- Οι πρόσφυγες υποστηρίζονται για τη δημιουργία δεσμών με την τοπική κοινωνία, μέσω τοποθετήσεων εργασίας και δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου.

2.5 Καλές πρακτικές στο Βέλγιο

Το ευχάριστο γεύμα¹⁴ είναι μια πρωτοβουλία για την ένταξη των φοιτητών προσφύγων στο πανεπιστήμιο -Université de Mons.

Τον Οκτώβριο του 2015, το Πανεπιστήμιο Mons έλαβε την απόφαση να υποδεχθεί και να συνοδεύσει τους αιτούντες άσυλο που είχαν φτάσει πρόσφατα στην επαρχία Hainaut. Έχει ως στόχο να δώσει την ευκαιρία να συνεχίσουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε πρόσφυγες που έχουν πραγματοποιήσει σπουδές στη χώρα τους. Για το στόχο αυτό, έχει συσταθεί ομάδα εργασίας και επαφές με τα κέντρα υποδοχής (Fedasil, Ερυθρός Σταυρός).

Από το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016, οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο παρακολουθούν έτσι τα μαθήματα γαλλικής ως ξένης γλώσσας (FLE) που διοργανώνονται ταυτόχρονα από

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

το Κέντρο Σύγχρονης Γλώσσας UMONS και τα σχολεία κοινωνικής προώθησης Mons - Borinage και Jemappes.

Εκτός από τα μαθήματα του FLE, δραστηριότητες κοινωνικοπολιτισμικής ένταξης οργανώθηκαν, όπως γεύματα για τη δημιουργία καλών σχέσεων με τους πρόσφυγες και την παρακίνηση τους να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Βέλγιο. Τα αραβικά-γαλλικά τραπέζια συνομιλίας που συγκεντρώνουν τους σπουδαστές UMONS από τη σχολή της μετάφρασης και της διερμηνείας που μαθαίνουν αραβικά και τους πρόσφυγες οργανώθηκαν επίσης για να ενισχύσουν τα δίκτυα σπουδαστών.

Αυτοί οι άνθρωποι εγγράφηκαν ως ελεύθεροι ακροατές. Αυτό τους επέτρεψε επίσης να παρακολουθήσουν μαθήματα για να εξοικειωθούν με τις πανεπιστημιακές δραστηριότητες και να βελτιώσουν τη γνώση των γαλλικών τους. Προσφέρθηκε επίσης υλική βοήθεια.

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας για το επόμενο ακαδημαϊκό έτος, τα πρόσωπα που έγιναν δεκτά με αυτόν τον τρόπο και επιθυμούσαν να εγγραφούν ως τακτικοί φοιτητές συνοδεύτηκαν στις προσπάθειές τους. Μερικοί από αυτούς είναι τώρα εγγεγραμμένοι στο UMONS ως τακτικοί φοιτητές.

Τα κύρια αποτελέσματα της πρωτοβουλίας για τα γεύματα μαζί με όλες τις άλλες πρωτοβουλίες που διοργανώνει το Πανεπιστήμιο του Mons είναι τα εξής:

- Σχεδόν 50 πρόσφυγες φιλοξενήθηκαν από το Πανεπιστήμιο της Mons. Με αυτόν τον τρόπο, το Umons σκοπεύει επίσης να ευαισθητώσει την πανεπιστημιακή κοινότητα στο ζήτημα της αναγκαστικής μετανάστευσης.
- Χάρη σε όλους τους εταίρους που συμμετείχαν στην πρωτοβουλία και στο σχέδιο, οι υποψήφιοι πρόσφυγες μπόρεσαν να βρουν μια θετική ψυχολογία, ένα κίνητρο για να εργαστούν για βιοπορισμό, μια ενεργή κοινωνική ζωή, αλλά πάνω απ' όλα, φιλοδοξία.
- Οι τοπικοί εταίροι και ολόκληρη η πανεπιστημιακή κοινότητα έχουν βελτιώσει τις πολιτικές και τα μέτρα ένταξης.

2.6 Συμπεράσματα από τις προαναφερθείσες πρακτικές

Όλες οι προαναφερθείσες πρακτικές και πολλές από αυτές που συλλέγονται στη Χαρτογράφηση από το πρόγραμμα Together δείχνουν ότι η οικοδόμηση συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς απαιτεί την παροχή των κατάλληλων συνθηκών για τους πρόσφυγες φοιτητές. Αυτό πηγαιίνει, σαφώς, πέρα από το ζήτημα της παροχής οικονομικής στήριξης και επιχορηγήσεων για διαμονή ή δωρεάν γεύματα και μεταφορές, αν και αυτό είναι ζωτικής σημασίας για όσους έχουν χαμηλό εισόδημα.

Για να αισθάνονται οι πρόσφυγες φοιτητές και μέρος του Πανεπιστημίου καθώς και της τοπικής κοινωνίας, είναι απαραίτητο τα ακαδημαϊκά ιδρύματα και τα διάφορα μέλη (φοιτητές, καθηγητές, εργαζόμενοι) να γνωρίζουν τις υπάρχουσες διεθνείς στρατηγικές,

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

πολιτικές και πρακτικές και αυτές που το δικό τους ίδρυμα σκοπεύει να εισαγάγει για να ανοίξει τις πόρτες του στους πρόσφυγες φοιτητές. Αυτό σημαίνει επίσης ότι κάθε συνιστώσα του ακαδημαϊκού ιδρύματος θα πρέπει να έχει ισχυρό κίνητρο να κατανοήσει το ακαδημαϊκό πλαίσιο ως ένα μέρος όπου η ένταξη ασκείται φυσικά σύμφωνα με το δικαίωμα στην εκπαίδευση που δεν πρέπει να αφήνει κανέναν πίσω.

Επιπλέον, για την ανάπτυξη αποτελεσματικών επιχειρησιακών σχεδίων ένταξης, πέραν των ισχυρών κινήτρων και του οράματος, τα ακαδημαϊκά πλαίσια πρέπει να ενισχύσουν τις συνεργασίες με τους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς, δημιουργώντας δίκτυα που στηρίζουν τους πρόσφυγες και στην καθημερινή τους ζωή, προωθώντας τη δημιουργία μιας κουλτούρας ένταξης τόσο μέσα όσο και έξω από τα Ιδρύματα.

Από την άλλη πλευρά, οι πρόσφυγες φοιτητές θα πρέπει να θεωρούνται ενεργό μέρος των διαδικασιών ένταξης, παρακινούμενοι να μοιραστούν τις εμπειρίες και το ιστορικό τους, καθώς και να μάθουν σε ένα νέο πλαίσιο. Αναγνωρίζοντας την αξιοπρέπεια και τις δεξιότητες των προσφύγων φοιτητών, χάρη στην αναγνώριση των σπουδών τους και της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής τους πορείας που πραγματοποιούνται στις χώρες καταγωγής τους, οι διαδικασίες ένταξης θα είναι συμμετοχικές και αποτελεσματικές και οι μαθητές θα παρακινηθούν να συμμετάσχουν στην τοπική κοινότητα μάθησης.

Επιπλέον, είναι απαραίτητο να διαρθρωθούν υπηρεσίες, δραστηριότητες και μαθήματα με βάση τις πραγματικές ανάγκες των φοιτητών, ξεκινώντας από τις υπάρχουσες πρακτικές και αντλώντας έμπνευση από εμπειρίες που έχουν ήδη διεξαχθεί σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Τέλος, η ενεργοποίηση διαδικασιών σύγκρισης και κοινής χρήσης είναι ουσιαστικής σημασίας για τη συμβολή στη δημιουργία ανοικτών και αυθεντικών διαπολιτισμικών κοινοτήτων.

Κεφάλαιο 3: Στρατηγική Πορεία

Όπως έχουμε περιγράψει παραπάνω, η τρίτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να επιτύχει πλήρως τους στόχους της μόνο εάν λάβει χώρα σε μια ποικιλόμορφη και χωρίς αποκλεισμούς ακαδημαϊκή κοινότητα – μια κοινότητα στην οποία όλα τα μέλη αισθάνονται ότι ανήκουν και μοιράζονται τις ίδιες αξίες. Αναγνωρίσαμε επίσης ότι αυτές οι αξίες δεν μπορούν να θεωρηθούν διαφορετικές από εκείνες των ευρωπαϊκών δημοκρατικών κοινωνιών, αλλά μάλλον ως συμβολή στην εδραίωση τους. Ως εκ τούτου, τα ΑΕΙ πρέπει να ανακαλύψουν εκ νέου τη λειτουργία τους ως χώρου όπου οι πολίτες αναπτύσσονται στη γνώση και την κατανόηση των σύγχρονων σύνθετων κοινωνιών και ενστερνίζονται τις ευθύνες τους ως μέλη των «*glocal*» κοινοτήτων τους.

Αν και δεν υπάρχει ένα ενιαίο μοντέλο για τη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος όπου η πολυμορφία είναι ευπρόσδεκτη, υπάρχουν ορισμένα βασικά στοιχεία που πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο οποιασδήποτε στρατηγικής δράσης που

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

πρέπει να αναλάβουν οι ακαδημαϊκές κοινότητες με στόχο τη δημιουργία περιβάλλοντος ένταξης. Ο στόχος αυτός βρίσκεται στον πυρήνα του προγράμματος «Together». Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο επικεντρωθήκαμε όχι μόνο στα υπάρχοντα μονοπάτια προς την ένταξη των προσφύγων φοιτητών στα ΑΕΙ σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Together Map), αλλά και στην ανάπτυξη ειδικών εργαλείων ικανών να προωθήσουν τέτοιες θετικές διαδικασίες για την ένταξη (Πακέτο Εκπαίδευσης TOGETHER). Ως εκ τούτου, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές απευθύνονται στη συνολική ακαδημαϊκή κοινότητα με τη φιλοδοξία να προσφέρουν ορισμένες σκέψεις σε πιθανούς δρόμους για τριτοβάθμια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς.

Από την άποψη αυτή, η ένταξη θα μπορούσε να θεωρηθεί ως η διαδικασία σύμφωνα με την οποία τα ΑΕΙ εγγυώνται:

1. Πρόσβαση χωρίς αποκλεισμούς
2. Καμία εγκατάλειψη σπουδών και βελτίωση της ακαδημαϊκής επιτυχίας
3. Περιβάλλον που είναι φιλόξενο και ικανό να δημιουργήσει μια αίσθηση του ανήκειν και κατανόησης

Στις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές εστιάζουμε ιδιαίτερα στην τρίτη πτυχή. Στο πλαίσιο αυτό, για τη διατήρηση μιας ακαδημαϊκής κοινότητας χωρίς αποκλεισμούς είναι απαραίτητο το ίδρυμα να σχεδιάσει και να υιοθετήσει διαδικασίες που προωθούν τη

- Δημιουργία ευκαιριών για τους φοιτητές να αναπτύξουν τις πνευματικές, προσωπικές, πολιτιστικές και κοινωνικές τους ικανότητες (βλέπε μέρος II των κατευθυντήριων γραμμών).
- Συμμετοχή σε κατάλληλες διαπανεπιστημιακές σχέσεις και κοινοτικές εταιρικές σχέσεις για την ενίσχυση των ευκαιριών εκπαίδευσης και παροχής υπηρεσιών (βλέπε μέρος III των κατευθυντήριων γραμμών).

Όπως προαναφέρθηκε, πρέπει να ξεκινήσουμε από την κοινή αντίληψη ότι η διαφορετικότητα είναι ένα μόνον που μπορεί να δεσμευθεί για την επίτευξη αριστείας στην έρευνα, τη διδασκαλία, τη μάθηση και τις διοικητικές υπηρεσίες. Όλα τα είδη των ατομικών καθώς και ομαδικών διαφορών αποτελούν μέρος της «ποικιλομορφίας» στην οποία βασίζεται κάθε ακαδημαϊκό ίδρυμα. Διαφορές όπως οι εμπειρίες ζωής, η εθνικότητα, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση, η ηλικία, το φύλο και ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η χώρα καταγωγής, οι πολιτικές ή θρησκευτικές διασυνδέσεις, μεταξύ άλλων, ορίζουν κάθε μέλος της ακαδημαϊκής κοινότητας ως απαραίτητο πλεονέκτημα.

Συνεπώς, η πολυμορφία και η ένταξη αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής αποστολής των ΑΕΙ, δεσμευοντάς τα να αναγνωρίζουν, να συμπεριλαμβάνουν και να εκτιμούν την εγγενή αξία και αξιοπρέπεια κάθε ατόμου, να προάγουν την κατανόηση και τον αμοιβαίο σεβασμό και να ενθαρρύνουν τον καθένα να προσπαθήσει να φθάσει το δικό του μέγιστο των δυνατοτήτων του.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Με αυτή την προσέγγιση τα ΑΕΙ στοχεύουν στην ανάπτυξη των απαραίτητων δεξιοτήτων σε κάθε μέλος της ακαδημαϊκής κοινότητας για να ευδοκιμήσει ως μέλος μιας πλουραλιστικής και δημοκρατικής κοινωνίας και ως υπεύθυνος παγκόσμιος πολίτης.

Κατά την εξέταση του τρόπου με τον οποίο τα ΑΕΙ μπορούν να προωθήσουν την ένταξη, υπάρχουν διαφορετικές πιθανές προσεγγίσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Η Tienda (2013) υποστηρίζει ότι δεν αρκεί να υπάρχει ένα «ποικιλόμορφο φοιτητικό σώμα» για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς, αλλά είναι μάλλον απαραίτητο να προωθηθεί μια κουλτούρα ένταξης μέσω «οργανωτικών στρατηγικών και πρακτικών που προωθούν ουσιαστικές κοινωνικές και ακαδημαϊκές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των φοιτητών που διαφέρουν στις εμπειρίες, την άποψη και τα χαρακτηριστικά τους» (σ. 467).¹⁵

Στην ίδια λογική οι Waterfield και West (2006) υποστηρίζουν ότι πρέπει να διακρίνουμε μια πραγματική κουλτούρα χωρίς αποκλεισμούς στα συστήματα ΑΕΙ από δύο άλλες πιο περιορισμένες προσεγγίσεις: την «ενδεχόμενη προσέγγιση» και την «εναλλακτική προσέγγιση». Στην πρώτη περίπτωση οι μαθητές με ειδικές ανάγκες (ή με διαφορετικά υπόβαθρα ή που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες) θα λάβουν «ειδικές ρυθμίσεις» για να προσαρμοστούν στο υπάρχον μαθησιακό περιβάλλον. Το αντίστροφο, με την εναλλακτική προσέγγιση, οι μαθητές αυτοί θα έχουν διαφορετική πορεία εκπαίδευσης εντός του ιδρύματος. Και στις δύο περιπτώσεις, αν και οι μαθητές από ευάλωτες ομάδες θα λάβουν προσοχή και οι εκπαιδευτικοί και το προσωπικό θα πρέπει να προσαρμόσουν τις υπάρχουσες πρακτικές τους, αυτό δεν θα οδηγήσει σε μετασχηματισμό εντός του ιδρύματος και πιθανότατα δεν θα έχει καμία επίδραση σε πολλούς από τους φοιτητές.¹⁶

Ως εκ τούτου, θα ήταν αναγκαίο να αποφευχθεί η επικέντρωση στην ένταξη και την αντιμετώπιση των αναγκών των ευάλωτων ομάδων, αλλά μάλλον να αναπτυχθούν πολιτικές και πρακτικές που θα χρησιμεύσουν για την ενίσχυση της ενδυνάμωσης και της συμμετοχής όλων των φοιτητών. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο στο πλαίσιο του κοινού προγράμματος έχει αναπτυχθεί ένα πακέτο κατάρτισης που απευθύνεται σε όλους τους φοιτητές.

Η ανάγκη ανάπτυξης μιας στρατηγικής προσέγγισης για τον πολιτισμό χωρίς αποκλεισμούς εντός των ΑΕΙ απαιτεί έτσι οργανωτικές αλλαγές ή, όπως αναφέρεται παραπάνω, την ισχυρή δέσμευση της συνολικής ακαδημαϊκής κοινότητας (ερευνητές, εκπαιδευτικοί, προσωπικό και φοιτητές). Ωστόσο, είναι πολύ σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι οι δράσεις εντός των ΑΕΙ δεν πρέπει να πραγματοποιούνται όπως σε οποιονδήποτε άλλο οργανισμό. Τα ΑΕΙ βασίζονται στην επαγγελματική αυτονομία και την ακαδημαϊκή ελευθερία που ασκούν οι μεμονωμένοι ακαδημαϊκοί. Αν και οι συμπεριφορές και οι επιλογές τους μπορεί να επηρεαστούν από το στρατηγικό όραμα κάθε πανεπιστημίου, η συνάφεια των επιμέρους δράσεων παραμένει ζωτικής σημασίας. Επιπλέον, τα ΑΕΙ ενδέχεται να επηρεαστούν από άλλες κοινωνικές πτυχές, όπως το πολιτιστικό, οικονομικό και κυβερνητικό περιβάλλον. Επιπλέον, τα ΑΕΙ είναι συνήθως δομημένα σε αυτόνομους φορείς (τμήματα ή σχολές) που συμβάλλουν επίσης στην πολυπλοκότητα της ανάπτυξης μιας ενιαίας στρατηγικής για τη συμπερίληψη. Έτσι, μια υγιής στρατηγική για την ένταξη πρέπει να ξεκινήσει με μια κοινή προοπτική των τελικών στόχων που θέλει να επιτύχει ένα τέτοιο θεσμικό όργανο.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Σύμφωνα με τον Stefani και την Blessinge¹⁷ η δημιουργία μιας χωρίς αποκλεισμούς κοινότητας στα ΑΕΙ είναι ένα ουσιαστικό στοιχείο για την επίτευξη ισότητας και την εξάλειψη των αρνητικών στάσεων και προκαταλήψεων. Αυτές οι στάσεις μπορεί, για παράδειγμα, να παράγουν πολιτιστική ηγεμονία στο σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών και στην επιλογή του υλικού ανάγνωσης, αλλά πολλές άλλες πτυχές της ζωής της ακαδημαϊκής κοινότητας μπορούν να συγκρουστούν με τη συμπερίληψη.

Λαμβάνοντας υπόψη, όπως κάναμε και στο πρόγραμμα «Together», ότι η εκπαίδευση είναι ανθρώπινο δικαίωμα και ότι η ένταξη βρίσκεται στον πυρήνα μιας πραγματικά δημοκρατικής κοινωνίας, ο ρόλος των ΑΕΙ ως κρίσιμου τμήματος της κοινωνίας είναι να παραμείνουν επικεντρωμένα σε αυτές τις αξίες. Υπό αυτή την έννοια, η ένταξη είναι ένα σύνολο πρακτικών που βοηθούν το θεσμικό όργανο να γίνει ποικιλόμορφο και να εγγυηθεί τον πλήρη σεβασμό των δημοκρατικών αξιών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ως εκ τούτου, η συζήτηση για την ένταξη δεν εγγυάται απλώς ή προωθεί την πρόσβαση σε ευάλωτες ομάδες. Η δημιουργία ενός ποικιλόμορφου και χωρίς αποκλεισμούς ΑΕΙ θα αντιπροσωπεύει καλύτερα διάφορες κοινωνίες. Υπάρχει ανάγκη αλλαγής νοοτροπίας εντός των ΑΕΙ, προκειμένου να υπάρξει θετικός κοινωνικός αντίκτυπος ακόμη και εκτός των ίδιων των θεσμικών οργάνων.

Λαμβάνοντας υπόψη μια τέτοια προοπτική, το πρώτο βήμα για την ανάπτυξη της στρατηγικής για την ένταξη απαιτεί προσεκτική ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης σε κάθε ΑΕΙ, λαμβάνοντας υπόψη τις ποικίλες δομές του και την παρουσία αποκεντρωμένου οργανωτικού πλαισίου. Θα πρέπει επίσης να έχουμε μια σαφή άποψη σχετικά με την παρουσία προσφύγων και φοιτητών που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, καθώς και την παρουσία σε επίπεδο τοπικής κοινότητας φορέων που συμμετέχουν σε προγράμματα και δραστηριότητες κοινωνικής ένταξης. Το νομικό πλαίσιο σχετικά με τη βοήθεια προς τους πρόσφυγες φοιτητές θα πρέπει επίσης να σκιαγραφηθεί με σαφήνεια πριν από τη συζήτηση τυχόν μελλοντικών δράσεων.

Η ανάλυση που αναπτύχθηκε με τον ίδιο τον σκοπό θα πρέπει να επισημαίνει τους υφιστάμενους τομείς πιθανής βελτίωσης όσον αφορά, για παράδειγμα, την οικονομική στήριξη, τη στέγαση, τις γλωσσικές ικανότητες, την αναγνώριση της προηγούμενης μάθησης· αλλά και, κυρίως, στην προσέγγισή μας, όσον αφορά τις διαπολιτισμικές ικανότητες εντός της ακαδημαϊκής κοινότητας (φοιτητές, προσωπικό, εκπαιδευτικοί και ερευνητές). Μια τέτοια ανάλυση απαιτεί τη συνεχή συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων υποκειμένων: θα ήταν σε αντίθεση με την ίδια την ιδέα της συμπερίληψης να ξεχάσουμε την σημαντική προοπτική *τίποτα για εμάς χωρίς εμάς*, που εγκρίθηκε σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών κατά τη συζήτηση θετικών δράσεων για την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες.

Μόλις καθοριστούν δεόντως αυτοί οι τομείς βελτίωσης, μπορεί να αναπτυχθεί ένα σχέδιο δράσεων. Το σχέδιο θα πρέπει να χωριστεί σε διαφορετικούς τομείς και για καθέναν από αυτούς θα πρέπει να προσδιοριστεί μια υπεύθυνη επιχειρησιακή ενότητα. Στην ιδανική περίπτωση, αυτή η επιχειρησιακή ενότητα θα πρέπει να διαμορφωθεί εκπροσωπώντας όλους τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς. Μια τέτοια προσέγγιση θα αποτελέσει τη βάση για τη θέσπιση εσωτερικών πολιτικών που βασίζονται στην ενδυνάμωση και τη συμμετοχή των προσφύγων φοιτητών και φοιτητών που ανήκουν σε άλλες ευάλωτες ομάδες.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Στο πλαίσιο αυτό, πρώτον, συνιστάται ιδιαίτερα η δημιουργία ξεχωριστής διοικητικής μονάδας εντός των ΑΕΙ, η οποία θα ασχολείται αποκλειστικά με τη στήριξη των προσφύγων και των υπηκόων τρίτων χωρών. Μια τέτοια μονάδα θα είναι υπεύθυνη για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των προσφύγων στις πανεπιστημιακές υπηρεσίες, επιτρέποντάς τους να συμμετέχουν στην ακαδημαϊκή ζωή επί ίσοις όροις με τους συμφοιτητές τους.

Δεύτερον, η δημιουργία ενός ερευνητικού ιδρύματος εντός των ΑΕΙ, όπως ένα ερευνητικό κέντρο, ένας κόμβος ή ένα εκκολαπτήριο ιδεών, το οποίο θα διεξάγει σχετικές μελέτες, θα αναπτύσσει έργα και θα υλοποιεί δραστηριότητες που θα ενισχύσουν την Τρίτη Αποστολή των ΑΕΙ (βλέπε Περιοχή 3 των κατευθυντήριων γραμμών).

Κεφάλαιο 4: Πρακτικές συστάσεις

Η προετοιμασία και η εφαρμογή του σχεδίου των ΑΕΙ για την ένταξη των προσφύγων φοιτητών θα πρέπει, όπως είπαμε παραπάνω, να ξεκινήσει με την αναγνώριση ότι γενικά, οι πρόσφυγες, αν και αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις με άλλους διεθνείς φοιτητές, όπως η κοινωνική απομόνωση, οι οικονομικές προκλήσεις και η έλλειψη γλωσσικής επάρκειας, λόγω των συνθηκών αναγκαστικής μετανάστευσης, των κανόνων και των περιορισμών της διαδικασίας ασύλου και των συχνά επισφαλών καταστάσεων τους, αντιμετωπίζουν επίσης αρκετές πρόσθετες προκλήσεις, όπως τραύμα ή ψυχολογική δυσφορία, κενά στο εκπαιδευτικό τους προφίλ, ελλείποντα έγγραφα και άλλα διοικητικά εμπόδια.

Με βάση αυτά τα γεγονότα, οι ακαδημαϊκοί και τα μέλη του προσωπικού θα πρέπει να γνωρίζουν τον σημαντικό ρόλο τους στην προσέγγιση και τη συνεργασία με διαφορετικές ομάδες ενδιαφερόμενων μερών τόσο εσωτερικά, τους συνομηλικούς τους, τους φοιτητές και τη διοίκηση των πανεπιστημίων, όσο και εξωτερικά. Επιπλέον, θα πρέπει επίσης να θεωρούν ότι οι διαδικασίες και οι απαιτήσεις των ΑΕΙ βασίζονται σε οργανωτικές παραδοχές σχετικά με τους τυπικούς φοιτητές, οι οποίες μπορούν να δημιουργήσουν δυσκολίες σε όσους δεν πληρούν αυτούς τους κανόνες. Οι ακαδημαϊκοί και το προσωπικό θα πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στην αποτελεσματική επικοινωνία, προκειμένου να προωθούν καλύτερα τις προσπάθειές τους προς μια διαδικασία μετασχηματιστικής ένταξης.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, μπορούμε να περιγράψουμε 4 σχετικούς τομείς δράσης:

1) Επικοινωνία

Όλες οι πολιτικές και οι δράσεις που σχετίζονται με την ένταξη θα πρέπει να διαδίδονται και να κοινοποιούνται πλήρως και επαρκώς, προκειμένου να ενισχυθεί η πιθανή συμμετοχή όλων των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας. Σε αυτή την προσπάθεια

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

ανοίγματος μέσω της επικοινωνίας, είναι σημαντικό να εισαχθούν περιστατικά προκατάληψης και διακρίσεων.

2) Αξιολόγηση

Όπως τονίσαμε παραπάνω, η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης εντός των ΑΕΙ είναι ζωτικής σημασίας. Υπό αυτή την έννοια, η αξιολόγηση του κλίματος της συνολικής ακαδημαϊκής κοινότητας θα πρέπει να πραγματοποιείται περιοδικά, μαζί με περιοδική ανασκόπηση όλων των προγραμμάτων που σχετίζονται με την ποικιλομορφία, καθώς και όλων των κανονισμών που σχετίζονται με την ισότητα, την ποικιλομορφία και την ένταξη

3) Εκπαίδευση και δέσμευση

Όπως θα δούμε στον τομέα 2 των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών, η ανάγκη εκπαίδευσης και συμμετοχής όλων των φοιτητών σε θέματα ισότητας, διαφορετικότητας και ένταξης, καθώς και αύξησης των διαπολιτισμικών ικανοτήτων τους αποτελεί ουσιαστικό μέρος κάθε σχεδίου δράσης που είναι αφιερωμένο στην ένταξη των προσφύγων φοιτητών. Στην πραγματικότητα, θα ήταν αδύνατο να προωθηθεί η ένταξη χωρίς να διασφαλιστεί ότι η φοιτητική κοινότητα είναι έτοιμη να κατανοήσει την αξία της διαφορετικότητας και να καλωσορίσει συνομηλίκους που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες. Αυτό θα συνεπάγεται επίσης, όπως θα δούμε στην περιοχή 3 των παρόντων κατευθυντήριων γραμμών, τη δυνατότητα σύνδεσης με κοινοτικές οργανώσεις που επικεντρώνονται σε θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης και στη στήριξη των προσφύγων.

4) Διακυβέρνηση

Ταυτόχρονα, το σχέδιο δράσης θα πρέπει επίσης να παρέχει τα μέσα (τόσο σε οικονομικό όσο και σε οργανωτικό επίπεδο) για την υποστήριξη ακαδημαϊκών, προσωπικού και φοιτητών για την ηγεσία και την ανάπτυξη έργων που σχετίζονται με την ένταξη των προσφύγων φοιτητών. Αυτό θα πρέπει να γίνεται παράλληλα με την παροχή των επιχειρησιακών μονάδων που ορίζονται στο κεφάλαιο 3 ανωτέρω.

Ειδικότερα, οι 4 σχετικοί τομείς του σχεδίου δράσης για την ένταξη των προσφύγων θα πρέπει να επικεντρωθούν στα εξής:

1: Επικοινωνία

α) Ανάδειξη της δέσμευσης των ΑΕΙ για ισότητα, διαφορετικότητα και ένταξη, με τη δημοσίευση του σχεδίου δράσης σε προσβάσιμους και ορατούς χώρους και με τη χρήση αποτελεσματικών επικοινωνιακών στρατηγικών για την ανταλλαγή προγραμμάτων, πρωτοβουλιών, επιτυχιών και αποτυχιών προς την ένταξη των προσφύγων φοιτητών.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

β) Βελτίωση των μηχανισμών αναφοράς και ευαισθητοποίησης σχετικά με περιστατικά προκατάληψης, μίσους και διακρίσεων.

2: Αξιολόγηση

Η φάση αξιολόγησης, όπως προαναφέρθηκε, έχει ιδιαίτερη σημασία κατά τον σχεδιασμό του σχεδίου δράσης για την ένταξη των προσφύγων φοιτητών. Μια τέτοια δραστηριότητα πρέπει να διεξάγεται περιοδικά και μπορεί να περιλαμβάνει τη διεξαγωγή της έρευνας ενός πανεπιστημίου για το κλίμα, καθώς και καταγραφή όλων των πρωτοβουλιών που σχετίζονται με την ποικιλομορφία και την ένταξη σε σχέση όχι μόνο με τους πρόσφυγες φοιτητές αλλά και με φοιτητές από άλλες ευάλωτες ομάδες. Τα σχόλια των ομάδων, οι ομάδες εστίασης και τα προγράμματα φίλων μπορούν να προσφέρουν εξαιρετική ευκαιρία να αξιολογήσουν το επίπεδο δέσμευσης εντός της συνολικής ακαδημαϊκής κοινότητας σε θέματα και αξίες που σχετίζονται με τα πρότυπα ένταξης.

3: Δέσμευση και Εκπαίδευση

Εκπαίδευση φοιτητών, ακαδημαϊκών και προσωπικού σε θέματα διαφορετικότητας και ένταξης, με ιδιαίτερη έμφαση στην προσφυγή σε εργαλεία μη τυπικής εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει επίσης να προβλεφθεί η συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες, τις ενώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τους δημόσιους θεσμούς (όπως θα συζητήσουμε στον τομέα 3 των παρουσιών κατευθυντήριων γραμμών). Είναι επίσης απαραίτητη η ειδική κατάρτιση του προσωπικού στην αντιμετώπιση των προσφύγων φοιτητών και μεταναστών και με τις ιδιόμορφες εξιλέσεις τους.

4: Διακυβέρνηση

Καθορισμός των επιχειρησιακών μονάδων που θα **υλοποιήσουν** τις δράσεις που προωθούνται στο σχέδιο στα διάφορα επίπεδα οργάνωσης των ΑΕΙ: γραφεία φοιτητών, υποτροφίες, τμήματα,

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

¹ Πηγή: Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, Κύριο Γλωσσάριο Όρων (2006).

² Προσαρμοσμένη από τις κατευθυντήριες αρχές για τον εσωτερικό εκτοπισμό, η οποία προσαρτάται στην Επιτροπή Των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, έκθεση του εκπροσώπου του Γενικού Γραμματέα, κ. Francis M. Deng, η οποία υποβλήθηκε σύμφωνα με το ψήφισμα 1997/39 της Επιτροπής, Addendum (11 Φεβρουαρίου 1998) έγγραφο των Ηνωμένων Εθνών E/CN.4/1998/53/Add.2, 5, παράγραφος 2 των εισαγωγών.

³ Προσαρμοσμένο από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, εγχειρίδιο και κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις διαδικασίες και τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα (2011) HCR/1P/4/enG/Αναστροφή 3, 7, παρ.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

⁴ Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες «Εκπαίδευση προσφύγων 2030 – στρατηγική για την εκπαίδευση των προσφύγων», <https://www.unhcr.org/publications/education/5d651da88d7/education-2030-strategy-refugee-education.html>

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή των περιφερειών σχετικά με ένα ανανεωμένο θεματολόγιο της ΕΕ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση

⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή των περιφερειών σχετικά με ένα ανανεωμένο θεματολόγιο της ΕΕ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, σ. 6

⁷ <https://together.pixel-online.org/refumap.php>

⁸ <https://together.pixel-online.org/index.php>

⁹ <https://together.pixel-online.org/refumap.php>

¹⁰ <https://www.unibz.it/en/faculties/further-courses/unitedbz/>

¹¹ <https://gr.usembassy.gov/education-culture/education-unites/>

¹² <https://www.acm.gov.pt/-/rede-claii-centros-locais-de-apoio-a-integracao-de-imigrant-3>

¹³ <https://www.uu.nl/en/education/inclusion>

¹⁴ <https://web.umons.ac.be/fr/les-etudiants-refugies-fetes-a-lumons/>

¹⁵ Tienda, M. (2013), “Diversity ≠ inclusion: promoting integration in higher education”, Educational Researcher, Vol. 42 No. 9, pp. 467-475.

¹⁶ Waterfield, J. and West, B. (2006), Inclusive Assessment in Higher Education: A Resource for Change, University of Plymouth, Plymouth, MN.; O’Donnell, VL, Organisational change and development towards inclusive higher education, Journal of Applied Research in Higher Education 2016, available at: www.emeraldinsight.com/2050-7003.htm

¹⁷ (Stefani L – Blessinge P. (eds) “Inclusive Leadership in Higher Education: International Perspectives and Approaches”, Routledge 2018)

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Τομέας 2: Διαπολιτισμικές Ικανότητες

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σε όλο και πιο διαπολιτισμικές κοινωνίες, τα ΑΕΙ καλούνται να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην ενίσχυση του διαπολιτισμικού διαλόγου και στην προώθηση της ανάπτυξης διαπολιτισμικών ικανοτήτων των φοιτητών και του ακαδημαϊκού προσωπικού. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, τα ιδρύματα μπορούν να εξετάσουν το ενδεχόμενο εισαγωγής αλλαγών στα υπάρχοντα προγράμματα σπουδών, ανάπτυξη ειδικών μαθημάτων για το θέμα ή εφαρμογή άλλων επίσημων ευκαιριών, όπως προγράμματα ανταλλαγών. Επίσης, τα ΑΕΙ μπορούν να διερευνήσουν τις δυνατότητες των τεχνών, του αθλητισμού, του πολιτισμού και της εθελοντικής εργασίας, μεταξύ άλλων, στις διαδικασίες ένταξης και στην ενίσχυση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων των εμπλεκομένων, εφαρμόζοντας άτυπες/μη τυπικές ευκαιρίες μάθησης.

Τα ακόλουθα κεφάλαια αποσκοπούν στη διερεύνηση των εννοιών του διαπολιτισμικού διαλόγου και των διαπολιτισμικών ικανοτήτων, καθώς και του ρόλου των ΑΕΙ στο θέμα αυτό. Παρέχουν μια επισκόπηση επιλεγμένων καλών πρακτικών από ευρωπαϊκές χώρες που απεικονίζουν τον τρόπο με τον οποίο τα θεσμικά όργανα αντιμετωπίζουν αυτά τα ζητήματα και ποιες δραστηριότητες και μέτρα αναλαμβάνονται. Τα τελικά κεφάλαια περιλαμβάνουν μια σειρά πρακτικών δραστηριοτήτων και προτάσεων σχετικά με επίσημες και άτυπες/μη τυπικές ευκαιρίες μάθησης που μπορούν να εφαρμοστούν για την προώθηση της ανάπτυξης διαπολιτισμικών ικανοτήτων.

Κεφάλαιο 1: Εννοιολογικό πλαίσιο

Όπως αναφέρεται στην εισαγωγή, η αύξηση του αριθμού των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων έχει αυξήσει τις ήδη πολυμορφικές ευρωπαϊκές κοινωνίες.¹ Αν και η πολυμορφία των ευρωπαϊκών κοινωνιών «αντιπροσωπεύει έναν ευρύ πόρο για την καινοτομία, την ανάπτυξη και την τοπική οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη»², θέτει επίσης ορισμένες προκλήσεις. Όπως τόνισε το Συνέδριο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου της Ευρώπης, «όσον αφορά την αποδοχή της πολιτιστικής πολυμορφίας ως παράγοντα εμπλουτισμού, εξακολουθεί να υπάρχει ένας βαθμός αντίστασης και απροθυμίας μεταξύ των τοπικών πληθυσμών, που τροφοδοτείται

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

από προκαταλήψεις και παρανοήσεις που βασίζονται σε φήμες, στερεότυπα και παραπληροφόρηση». ³ Στο πλαίσιο αυτό, τα κύρια ερωτήματα που αντιμετωπίζουν τα κράτη και τα θεσμικά όργανα είναι πώς να εγγυηθούν την ένταξη καθώς και τη συνοχή των κοινωνιών, διατηρώντας παράλληλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου, και ποιος ρόλος μπορούν να διαδραματίσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη στην επίτευξη αυτών των στόχων. Ο διαπολιτισμικός διάλογος και η ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων είναι καίριας σημασίας εν προκειμένω.

Τα ΑΕΙ καλούνται επίσης να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην προώθηση της ένταξης. Από τη μία πλευρά, αντιμετωπίζουν προκλήσεις που μπορεί να προκύψουν από την ποικιλομορφία εντός των ίδιων των θεσμικών οργάνων. Τέτοιες προκλήσεις μπορεί να προκύψουν σε όλα τα επίπεδα: στη σχέση καθηγητή-φοιτητή, φοιτητή-φοιτητή, φοιτητή-προσωπικού, καθηγητή-προσωπικού ή ακόμη και σε επίπεδο λήψης αποφάσεων. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, οι αιτούντες άσυλο και οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, για παράδειγμα, αντιμετωπίζουν εμπόδια όχι μόνο στην πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών τους. Τέτοια εμπόδια περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, γλωσσικά και πολιτιστικά εμπόδια⁴. Μεταξύ των παραγόντων που μπορεί να συμβάλουν στο να αισθάνονται οι μετανάστες φοιτητές «απομονωμένοι από τη φοιτητική εμπειρία» περιλαμβάνουν «προγράμματα σπουδών που επικεντρώνονται σε μια «δυτική» κοσμοθεωρία, ανεπαρκή υποστήριξη των μαθητών και απουσία διαπολιτισμικών χώρων για κοινωνικοποίηση»⁵. Σε τόσο διαφορετικά περιβάλλοντα, η ύπαρξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων είναι, κατά συνέπεια, απαραίτητη για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.

Επίσης, τα ΑΕΙ μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της ανάπτυξης των διαπολιτισμικών ικανοτήτων των φοιτητών, οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας για τη ζωή τους πέρα από την τριτοβάθμια εκπαίδευσή τους. Για ορισμένους, η τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να είναι μία από τις πρώτες εμπειρίες σε (περισσότερα) διαπολιτισμικά πλαίσια, είτε στη χώρα καταγωγής τους είτε στο εξωτερικό (για παράδειγμα, στο πλαίσιο προγραμμάτων ανταλλαγών). Η ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων σε αυτό το επίπεδο είναι καίριας σημασίας για να διασφαλιστεί ότι οι φοιτητές και οι απόφοιτοι είναι έτοιμοι να γίνουν παγκόσμιοι παράγοντες και να συμμετάσχουν ενεργά σε πολυμορφικές κοινωνίες.⁶

Το παρόν κεφάλαιο αποσκοπεί στην εισαγωγή του θέματος των διαπολιτισμικών ικανοτήτων, εστιάζοντας στον ορισμό του και στον τρόπο ανάπτυξής τους, καθώς και στην αξιολόγηση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων. Τέλος, επικεντρώνεται στο ρόλο της εκπαίδευσης και, ειδικότερα, στον ρόλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων.

Λόγω της σημασίας τους σε όλο και πιο πολυμορφικές κοινωνίες, ο διαπολιτισμικός διάλογος και η ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων έχουν συμπεριληφθεί στην ημερήσια διάταξη διεθνών και περιφερειακών οργανισμών, κρατών και πολλών ιδιωτικών φορέων.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της προώθησης του διαπολιτισμικού διαλόγου στην Ευρώπη ως μέσου για την προώθηση της ένταξης: «την ικανότητα των ανθρώπων να ζουν μαζί με πλήρη σεβασμό της αξιοπρέπειας κάθε ατόμου,

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

του κοινού καλού, του πλουραλισμού και της πολυμορφίας, της μη βίας και της αλληλεγγύης, καθώς και της ικανότητάς τους να συμμετέχουν στην κοινωνική, πολιτιστική, οικονομική και πολιτική ζωή». ⁷

Το 2008, αυτός ο περιφερειακός οργανισμός ενέκρινε μια Λευκή Βίβλο για τον διαπολιτισμικό διάλογο, στην οποία υποστηρίζει την υιοθέτηση του διαπολιτισμικού διαλόγου ως «μια διαδικασία που περιλαμβάνει μια ανοικτή και σεβαστή ανταλλαγή απόψεων μεταξύ ατόμων και ομάδων με διαφορετικό εθνοτικό, πολιτιστικό, θρησκευτικό και γλωσσικό υπόβαθρο και κληρονομιά, βάσει αμοιβαίας κατανόησης και σεβασμού», που διαδραματίζει καίριο ρόλο και αποσκοπεί, ως απώτερους στόχους της, στην «προώθηση του πλήρους σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου» ⁸. Η σχέση μεταξύ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διαπολιτισμικού διαλόγου αναδεικνύεται επίσης από τον Εκπαιδευτικό, Επιστημονικό και Πολιτιστικό Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO), σύμφωνα με τον οποίο «διαπολιτισμικές ικανότητες συμπληρώνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα ως καταλύτη για την προώθηση μιας κουλτούρας ειρηνικής και αρμονικής συνύπαρξης». ⁹

Στη Λευκή Βίβλο, το Συμβούλιο της Ευρώπης προσδιορίζει επίσης τις βασικές διαστάσεις της προώθησης του διαπολιτισμικού διαλόγου: ¹⁰

- «Δημοκρατική διακυβέρνηση της πολιτιστικής πολυμορφίας»
- "Συμμετοχικότητα και δημοκρατική υπηκοότητα"
- Η «απόκτηση διαπολιτισμικών ικανοτήτων»
- Η ύπαρξη «χώρων διαλόγου»
- Πραγματοποίηση σε «διεθνή κλίμακα».

Λόγω της σημασίας τους για τα ΑΕΙ και εντός των ΑΕΙ, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές θα επικεντρωθούν στην απόκτηση/ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων. Σε μια πολιτισμικά ποικιλόμορφη κοινωνία, η ύπαρξη των απαραίτητων «στάσεων, συμπεριφορών, γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων» ¹¹ για την αντιμετώπιση της διαφορετικότητας γίνεται όλο και πιο σημαντική. Στην πραγματικότητα, η ανάπτυξη «διαπολιτισμικών ικανοτήτων διευκολύνει τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανθρώπων από διάφορες καταγωγικές και πολιτιστικές οργανώσεις, καθώς και εντός ετερογενών ομάδων, οι οποίοι πρέπει να μάθουν να ζουν μαζί ειρηνικά». ¹²

Ορισμός της διαπολιτισμικής ικανότητας

Δεν υπάρχει ενιαίος ορισμός των διαπολιτισμικών ικανοτήτων. Ωστόσο, μπορεί να οριστεί ως «η ικανότητα αποτελεσματικής και κατάλληλης επικοινωνίας σε διαπολιτισμικές καταστάσεις με βάση τις διαπολιτισμικές γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις κάποιου» ¹³. Επίσης, μπορεί να θεωρηθεί ως «ένας συνδυασμός στάσεων, γνώσεων, κατανόησης και δεξιοτήτων που εφαρμόζονται μέσω δράσης που επιτρέπει σε κάποιον, είτε μεμονωμένα είτε μαζί με άλλους, να: κατανοεί και να σέβεται ανθρώπους που θεωρούνται ότι έχουν διαφορετικούς πολιτιστικούς δεσμούς από τον εαυτό του, να ανταποκρίνονται κατάλληλα, αποτελεσματικά και με σεβασμό κατά την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία με τους εν λόγω ανθρώπους· δημιουργία θετικών και εποικοδομητικών σχέσεων με τους εν λόγω

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

ανθρώπους· να κατανοούμε τον εαυτό μας και τους δικούς μας πολλαπλούς πολιτιστικούς δεσμούς μέσα από συναντήσεις με πολιτισμικές «διαφορές».¹⁴

Οι συνιστώσες της διαπολιτισμικής ικανότητας περιλαμβάνουν συμπεριφορές όπως "εκτίμηση της πολιτιστικής πολυμορφίας και του πλουραλισμού απόψεων και πρακτικών" ή "σεβασμός των ανθρώπων που έχουν διαφορετικούς πολιτιστικούς δεσμούς από τους δικούς τους", "κατανόηση της εσωτερικής ποικιλομορφίας και ετερογένεια όλων των πολιτιστικών ομάδων", "επίγνωση και κατανόηση των υποθέσεων, των προκαταλήψεων, των στερεοτύπων, και των ανοιχτών και συγκεκριμένων διακρίσεων", δεξιότητες «στην ανακάλυψη πληροφοριών σχετικά με άλλους πολιτιστικούς δεσμούς και προοπτικές» ή «στην ερμηνεία άλλων πολιτιστικών πρακτικών, πεποιθήσεων και αξιών και στη συσχέτισή τους με τις δικές του», την ενσυναίσθηση, καθώς και δράσεις όπως «αναζήτηση ευκαιριών συνεργασίας με ανθρώπους που έχουν διαφορετικούς πολιτιστικούς προσανατολισμούς και προοπτικές από τις δικές τους», «αλληλεπίδραση και επικοινωνία κατάλληλα, αποτελεσματικά και με σεβασμό με ανθρώπους που έχουν διαφορετικούς πολιτιστικούς δεσμούς από τους δικούς τους».¹⁵

Ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας

Η απόκτηση διαπολιτισμικών ικανοτήτων δεν αποτελεί αυτόματη διαδικασία και, ως εκ τούτου, η μάθηση και η πρακτική τους είναι ουσιαστικής σημασίας για την ανάπτυξή τους.¹⁶

Με βάση το έργο του Deardorff, η UNESCO αναδεικνύει τις ελάχιστες απαιτήσεις διαπολιτισμικής ικανότητας: «σεβασμός», «αυτογνωσία/ταυτότητα», «να βλέπει κανείς από άλλες οπτικές γωνίες/παγκόσμιες απόψεις», «ακρόαση», «προσαρμογή», «οικοδόμηση σχέσεων», «πολιτιστική ταπεινότητα».¹⁷

Το Συμβούλιο της Ευρώπης προσδιορίζει βασικούς τομείς αρμοδιότητας στο πλαίσιο της ανάπτυξης διαπολιτισμικών ικανοτήτων:¹⁸

- Εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη, η οποία «περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την εκπαίδευση των πολιτών, της ιστορίας, της πολιτικής και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την εκπαίδευση στο παγκόσμιο πλαίσιο των κοινωνιών και της πολιτιστικής κληρονομιάς»·
- Εκμάθηση γλωσσών, η οποία «βοηθά τους μαθητές να αποφεύγουν τα στερεότυπα των ατόμων, να αναπτύσσουν περιέργεια και άνοιγμα στην ετερότητα και να ανακαλύπτουν άλλους πολιτισμούς»·
- Η διδασκαλία της ιστορίας, η οποία «πρέπει να περιλαμβάνει την εξάλειψη των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων, μέσω της ανάδειξης στην ιστορία των θετικών αμοιβαίων επιρροών μεταξύ διαφορετικών χωρών, θρησκειών και σχολών σκέψης κατά την περίοδο της ιστορικής ανάπτυξης της Ευρώπης, καθώς και της κριτικής μελέτης της καταχρηστικής χρήσης της ιστορίας, είτε αυτές προέρχονται από αρνήσεις ιστορικών γεγονότων, παραποίηση, παράλειψη, άγνοια ή εκ νέου οικειοποίηση σε ιδεολογικούς σκοπούς»·

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αυτοί οι βασικοί τομείς ικανοτήτων θα πρέπει να εξεταστούν κατά την ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών (μεταξύ των οποίων και σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης) και σε προγράμματα κατάρτισης εκπαιδευτικών.

Αξιολόγηση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων

Η αξιολόγηση μπορεί να ορίζεται ως «η μέτρηση ή η συστηματική περιγραφή του βαθμού επάρκειας του μαθητή στη διαπολιτισμική ικανότητα».¹⁹ Προέρχεται από την πολυπλοκότητα της έννοιας και την ποικιλομορφία των συνιστωσών των διαπολιτισμικών ικανοτήτων ότι η αξιολόγηση αυτών των ικανοτήτων είναι μια δύσκολη διαδικασία.

Ορισμένοι συγγραφείς έχουν προτείνει δείκτες που αποσκοπούν στην αξιολόγηση της επιτυχίας στη διαπολιτισμική μάθηση.

Η Karwacka-Vögele²⁰, για παράδειγμα, διαιρεί αυτούς τους δείκτες σε δύο κατηγορίες: προσωπική και θεσμική. Η πρώτη περιλαμβάνει ερωτήματα που επικεντρώνονται σε «προσωπικές αξίες και δεξιότητες, διαπροσωπική οικοδόμηση σχέσεων, διαπολιτισμική γνώση και ευαισθησία και παγκόσμια ζητήματα ευαισθητοποίησης», ενώ η δεύτερη απαιτεί ανάλυση «των προγραμμάτων σπουδών, της δομής των προγραμμάτων ή της οργάνωσης της διδασκαλίας και της απόδοσης των μαθητών»²¹. Η χρήση αυτών των δεικτών, ιδίως εκείνων που επικεντρώνονται στα ιδρύματα, μπορεί να είναι σημαντική για την αξιολόγηση του κατά πόσον και πώς τα ΑΕΙ προσεγγίζουν την ανάπτυξη των διαπολιτισμικών ικανοτήτων.

Επίσης, έχουν αναπτυχθεί διάφορα ειδικά εργαλεία για την αξιολόγηση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων. Τα εργαλεία αυτά, πολλά από τα οποία είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο, μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε διάφορα πλαίσια, μεταξύ των οποίων και για τη μέτρηση του αντικτύπου συγκεκριμένων δράσεων στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων.

Για παράδειγμα, το Διαπολιτισμικό Ευρετήριο Προσαρμοστικότητας (διαθέσιμο σε: <http://ccaiaassess.com/index.html>) «διευκολύνει τον εντοπισμό των δυνατών και αδύνατων σημείων ενός ατόμου ή ομάδας σε τέσσερις τομείς δεξιοτήτων που είναι θεμελιώδεις για την αποτελεσματική διαπολιτισμική επικοινωνία και αλληλεπίδραση: Συναισθηματική Ανθεκτικότητα, Ευελιξία/Διαφάνεια, Αντιληπτική Οξύτητα, Προσωπική Αυτονομία».

Το Αποθετήριο Διαπολιτισμικής Ανάπτυξης (IDI) (διαθέσιμο σε: <https://idiinventory.com/>), σε αντίθεση με άλλα εργαλεία, δεν επικεντρώνεται στη μέτρηση προσωπικών χαρακτηριστικών (όπως ευελιξία, ανοιχτό μυαλό), αλλά είναι μάλλον «ένα διαπολιτισμικά έγκυρο, αξιόπιστο και γενικευμένο μέτρο διαπολιτισμικής ικανότητας κατά μήκος του επικυρωμένου συνεχούς διαπολιτισμικής ανάπτυξης [...]».

Ωστόσο, τα "υφιστάμενα εργαλεία αξιολόγησης είναι κυρίως μέσα αυτοαναφοράς, πράγμα που σημαίνει ότι μετράται μόνο το ήμισυ της εικόνας". Αυτό που συχνά λείπει από την αξιολόγηση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων (τουλάχιστον στην εκπαίδευση και τις ανθρωπιστικές επιστήμες) είναι το άλλο μισό της εικόνας - η καταλληλότητα της επικοινωνίας και της συμπεριφοράς, η οποία σύμφωνα με ερευνητικές μελέτες, μπορεί να μετρηθεί μόνο μέσω των προοπτικών των άλλων, πέρα από την αυτοαναφορά.»²² Για το λόγο αυτό, ο συγγραφέας θεωρεί ότι «η αξιολόγηση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

πρέπει να περιλαμβάνει μια πολυεπίπεδη προσέγγιση που επικεντρώνεται περισσότερο στη διαδικασία της διαπολιτισμικής ικανότητας παρά σε ένα τελικό αποτέλεσμα».²³

Ρόλος της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων

Η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας μπορεί να πραγματοποιηθεί σε διάφορους χώρους (δηλαδή στο εκπαιδευτικό περιβάλλον) και διάφοροι παράγοντες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο εν προκειμένω.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση, «η οποία έχει ως βασικό στόχο την ανάπτυξη και την ενίσχυση της διαπολιτισμικής ικανότητας των φοιτητών»²⁴ είναι, στην πραγματικότητα, ένας από τους βασικούς τομείς εστίασης της έρευνας και της ανάπτυξης πολιτικής που σχετίζονται με τον διαπολιτισμικό διάλογο και σχετίζεται με την εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιθαγένεια και την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα.²⁵

Οι κατευθυντήριες γραμμές της UNESCO για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, του 2006, προσδιορίζουν τρεις πυλώνες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης:²⁶

- Πυλώνας 1: «Η διαπολιτισμική εκπαίδευση σέβεται την πολιτιστική ταυτότητα του εκπαιδευόμενου μέσω της παροχής πολιτιστικά κατάλληλης και ανταποκρινόμενης ποιοτικής εκπαίδευσης για όλους».
- Πυλώνας 2: «Η διαπολιτισμική εκπαίδευση παρέχει σε κάθε εκπαιδευόμενο την πολιτιστική γνώση, τη στάση και τις δεξιότητες που απαιτούνται για την επίτευξη ενεργού και πλήρους συμμετοχής στην κοινωνία».
- Πυλώνας 3: «Η διαπολιτισμική εκπαίδευση παρέχει σε όλους τους εκπαιδευόμενους πολιτισμικές γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες που τους επιτρέπουν να συμβάλλουν στο σεβασμό, την κατανόηση και την αλληλεγγύη μεταξύ των ατόμων, των εθνοτικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και θρησκευτικών ομάδων και εθνών».

Σύμφωνα με την UNESCO, η διαπολιτισμική εκπαίδευση «έχει ως στόχο να ξεπεράσει την παθητική συνύπαρξη, να επιτύχει έναν αναπτυσσόμενο και βιώσιμο τρόπο συμβίωσης σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες μέσω της δημιουργίας κατανόησης, σεβασμού και διαλόγου μεταξύ των διαφόρων πολιτιστικών ομάδων» και, ως εκ τούτου, διαφέρει από την πολυπολιτισμική εκπαίδευση «η οποία χρησιμοποιεί τη μάθηση για άλλους πολιτισμούς προκειμένου να παράγει αποδοχή, ή τουλάχιστον ανοχή, αυτών των πολιτισμών».²⁷

Σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ο ρόλος των ιδρυμάτων στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων είναι τριπλός: i) μέσω των εκπαιδευτικών τους προγραμμάτων, ii) ως παράγοντες της κοινωνίας, και iii) ως τόπος εφαρμογής του διαπολιτισμικού διαλόγου.²⁸

Όπως επεσήμαναν οι Quinlan και Deardorff, «η διδασκαλία της διαπολιτισμικής ικανότητας μπορεί να γίνει τόσο επίσημα – στην τάξη και μέσω του προγράμματος σπουδών – όσο και ανεπίσημα, μέσω των δραστηριοτήτων των φοιτητών και της καθημερινής τους ζωής σε πανεπιστημιακές κατοικίες και γύρω από την πανεπιστημιούπολη».²⁹

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Τα ακόλουθα κεφάλαια θα επικεντρωθούν ιδιαίτερα στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων στο πλαίσιο αυτών των δύο ρυθμίσεων.

Κεφάλαιο 2: Καλές πρακτικές

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η πρόσβαση και η φοίτηση σε ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί συχνά πρόκληση και «βήμα προς έναν ξένο κόσμο για ορισμένους ανθρώπους»³⁰ και, ιδίως, για τους πρόσφυγες ή τους αιτούντες άσυλο, είναι σημαντικό να αναπτυχθούν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες και πρακτικές για την προώθηση της ένταξης. Στην πραγματικότητα, "πανεπιστήμια δεν είναι ερμητικά σφραγισμένα από τις κοινωνικές ιεραρχίες και τις ανισότητες του εξωτερικού κόσμου, και η έλλειψη προβληματισμού σχετικά με αυτά τα ζητήματα μπορεί να οδηγήσει σε φοιτητές διαφορετικών υποβάθρων που αποτυγχάνουν να επιτύχουν (...)" [Ibid]. Έτσι, ορισμένα ΑΕΙ, σε συνεργασία συχνά με ενδιαφερόμενους φορείς της κοινωνίας των πολιτών και ΜΚΟ, αναπτύσσουν πρωτοβουλίες και δράσεις για την προώθηση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων και την ένταξη όλων των φοιτητών, δηλαδή των καταφυγίων και άλλων δικαιούχων διεθνούς προστασίας.

Το κεφάλαιο αυτό αποσκοπεί στην παρουσίαση καλών πρακτικών και πρωτοβουλιών που πραγματοποιούνται στην Πορτογαλία, την Ελλάδα, το Βέλγιο και την Ιταλία, και οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν παράδειγμα για το πώς τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορούν να αναπτύξουν διαπολιτισμικές ικανότητες προσωπικού και σπουδαστών.

Πορτογαλία: Στην Πορτογαλία, όπως υπογράμμισε το Πανεπιστήμιο του Aveiro (UA), το ίδρυμα αυτό «αποτελεί δημόσιο ίδρυμα ιδιωτικού δικαίου, αποστολή του οποίου είναι να συμβάλλει και να αναπτύσσει μεταπτυχιακή και μεταδιδακτορική εκπαίδευση και κατάρτιση, έρευνα και συνεργασία με την κοινωνία. (...) Αποστολή του UA είναι η δημιουργία, η ανταλλαγή και η εφαρμογή γνώσεων, με τη συμμετοχή ολόκληρης της κοινότητας μέσω της διδασκαλίας, της έρευνας και της συνεργασίας με το περιβάλλον, προκειμένου να γίνει σαφής διαφορά για τα άτομα και την κοινωνία».³¹

Αυτό το ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέπτυξε μια πρωτοβουλία που ονομάζεται "Πρόγραμμα Buddy για την Υποστήριξη Διεθνών Φοιτητών". Η πρωτοβουλία αυτή προωθείται μέσω της «UA_Intercultural σε στενή συνεργασία με το Δίκτυο Φοιτητών Erasmus - Aveiro (ESN), την Ακαδημαϊκή Ένωση του Πανεπιστημίου του Aveiro (AAUAv) και την Ένωση Βραζιλιάνων του Πανεπιστημίου Aveiro (ABRA)»³². Το Πρόγραμμα αυτό «έχει ως στόχο να συνοδεύσει διεθνείς φοιτητές από την πρώτη στιγμή, σχετικά με την προετοιμασία και οργάνωση του ταξιδιού, και να διευκολύνει τη διαδικασία ένταξής τους στο Πανεπιστήμιο του Aveiro, την πόλη και την περιοχή. (...) Αυτή η εξ αποστάσεως υποστήριξη και προσανατολισμός παρέχεται από τους μεγαλύτερους φοιτητές, με βάση τις αρχές της εθελοντικής εργασίας, σε στενή άρθρωση με το ίδρυμα. Κάθε νέος μαθητής εκχωρείται αυτόματα σε έναν μαθητή ηλικίας Buddy" (ibid). Όπως εξηγείται στην ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το πρόγραμμα αυτό και

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

το «Πρόγραμμα Καθοδήγησης» είναι «συμπληρωματικά και λειτουργούν διαδοχικά, δεν αντικαθιστούν ή επικαλύπτονται, εστιάζοντας σε διαφορετικά θέματα και δουλεύοντας σε διαφορετικές στιγμές» (ibid). Στην πραγματικότητα, αυτό το τελευταίο πρόγραμμα «είναι μια πρωτοβουλία που, μέσω του εθελοντισμού, προωθεί εμπειρίες ανταλλαγής, αμοιβαίας βοήθειας και υποστήριξης μεταξύ πορτογάλων πολιτών και μεταναστών. Επιτρέπει τη δημιουργία συνεργειών αμοιβαίας βοήθειας και τη θύλωση των διαφορών στην επίλυση των ίδιων δυσκολιών, ανησυχιών και προκλήσεων της καθημερινής ζωής, προωθώντας τη διαπολιτισμικότητα, τη συμμετοχή των πολιτών και την κοινωνική ευθύνη. Προωθείται από την Ύπατη Αρμοστεία για τη Μετανάστευση (ACM) και αναπτύσσεται σε ολόκληρη τη χώρα από διάφορους τοπικούς εταίρους. Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Δράσης του Πανεπιστημίου Aveiro είναι ένας συνεργαζόμενος φορέας του ACM στο Πρόγραμμα Mentors for Migrants, με πιο στοχευμένο τρόπο για τους φοιτητές, στη δημιουργία καθοδήγησης μεταξύ μέντορων και mentees» (δωρεάν μετάφραση).³³

Οι πρωτοβουλίες αυτές αντικατοπτρίζουν το έργο που επιτελεί το Πανεπιστήμιο του Aveiro στην προώθηση των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων των φοιτητών και του προσωπικού του. Το ίδρυμα αυτό θέτει επίσης στη διάθεση της κοινότητάς του CLAIM, ένα Τοπικό Κέντρο Υποστήριξης για την Ένταξη των Μεταναστών, όπως περιγράφεται ήδη παραπάνω στις παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες.³⁴

Εδώ, μπορεί επίσης να υπογραμμιστεί το ειδικό κανάλι που δημιουργήθηκε από το Πανεπιστήμιο της Κοΐμπρα για φοιτητές, ακαδημαϊκούς και επαγγελματίες με καθεστώς πρόσφυγα, καθώς και για φοιτητές σε ανθρωπιστική έκτακτη ανάγκη, καθώς και την έναρξη λειτουργίας του νέου Διεθνούς Φοιτητικού Lounge (<https://www.uc.pt/en/refugee-help/>).

Βέλγιο: Σύμφωνα με το Πανεπιστημιακό Κολέγιο Namur-Liège-Luxembourg, το ίδρυμα αυτό «αριθμεί περισσότερους από 6500 φοιτητές που έχουν εξαπλωθεί σε δέκα πανεπιστημιούπολεις, στις επαρχίες Ναμούρ, Λιέγης και Λουξεμβούργου» οι οποίες «προτείνουν ένα πολύ πυκνό φάσμα εκπαιδύσεων σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, προπτυχιακού και μεταπτυχιακού, αρκετά ετήσια προγράμματα εξειδίκευσης και μεγάλο αριθμό ενδοϋπηρεσιακών εκπαιδευτικών συνεδριών».³⁵

Το Πανεπιστήμιο αυτό ανέπτυξε τη δραστηριότητα «Diversi'day», Ευαισθητοποίηση για το μεταναστευτικό ζήτημα. Οι κύριοι στόχοι αυτής της πρωτοβουλίας ήταν να «ανοίξει σε άλλους και στον κόσμο στην πολύπλοκη σύγχρονη πραγματικότητά της (μετανάστευση, ανισότητες βορρά/νότου), να αναπτύξει μια διαφορετική προοπτική ανατρέποντας/αποδομώντας προκαταλήψεις και στερεότυπα, να διασταυρώσει και να εμπλουτίσει τις απόψεις αναμειγνύοντας παράγοντες πεδίου (ενώσεις, αιτούντες άσυλο, δασκάλους, μαθητές από διαφορετικά τμήματα)». ³⁶ Το πρωί, η δραστηριότητα «έλαβε χώρα στο Κέντρο Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο της Σερβίας, όπου κατάφεραν να παρακολουθήσουν την προκλητική παράσταση με την Pie Tshibanda 'Ένας Μαύρος Τρελός στη Χώρα των Λευκών'. Το απόγευμα, στη Malonne, αφιερώθηκε σε διάφορα εργαστήρια ευαισθητοποίησης, που διεξήχθησαν στη διασταύρωση και κινήθηκαν από πολλούς συλλόγους: Αμοιβαία βοήθεια και αδελφότητα. Κινόα, Καρίτας, Διεθνής Αμνηστία, Παιδικά

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Λόγια, Ανακοίνωση Χρώματος, Νεανικές Ειδήσεις, Νεολαία και Πολίτης και Ερυθρός Σταυρός (...) [ibid] (δωρεάν μετάφραση).

Ελλάδα: Όπως αναφέρει το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), το ίδρυμα αυτό «είναι το μεγαλύτερο Πανεπιστήμιο στην Ελλάδα που καλύπτει όλους τους κλάδους» (...), «αναγνωρίζεται ευρέως ως ένα ζωντανό κέντρο μάθησης που αντλεί την έμπνευσή του από μια μακρά παράδοση ακαδημαϊκών επιτευγμάτων». ³⁷

Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) ανέπτυξε το πρόγραμμα S.U.C.R.E., το οποίο «εγκρίθηκε από τον Εθνικό Οργανισμό Ελλάδος (ΙΚΥ) μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συντονιστής του Έργου είναι το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και η κοινοπραξία αποτελείται από το Πανεπιστήμιο της Κολωνίας (Universität zu Köln), το VU Amsterdam (Vrije Universiteit Amsterdam) καθώς και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες. (...) Το S.U.C.R.E. επικεντρώνεται στην ανταπόκριση των Πανεπιστημίων στις ακαδημαϊκές ανάγκες των φοιτητών και των επιστημόνων προσφύγων/μεταναστών και στη διαμόρφωση κατευθυντήριων γραμμών ορθής πρακτικότητας μέσω της ανάπτυξης εκπαιδευτικών ενοτήτων που απευθύνονται στον εθελοντικό τομέα που εργάζεται στον τομέα με τον συγκεκριμένο πληθυσμό. Συγκεκριμένα, το έργο επικεντρώνεται στις διαδικασίες που απαιτούνται για την ορθή ένταξη των προσφύγων/μεταναστών (φοιτητών και επιστημόνων) στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και στην ακαδημαϊκή τους υποστήριξη μετά την αποδοχή/είσοδό τους σε Πανεπιστήμιο. Επιπλέον, επικεντρώνεται στην ψυχοκοινωνική ένταξη/υποστήριξη των προσφύγων/μεταναστών και στην κατάλληλη ενημέρωσή τους για νομικά και υγειονομικά ζητήματα. Το S.U.C.R.E. αποσκοπεί στη δημιουργία εκπαιδευτικού/εκπαιδευτικού υλικού που θα χρησιμοποιείται σωστά από τους επαγγελματίες και τα ενδιαφερόμενα μέρη». ³⁸

Ιταλία: Όπως υπογράμμισε το Πανεπιστήμιο του Τρέντο ³⁹, το ίδρυμα αυτό «ιδρύθηκε το 1962 και ανέκαθεν στόχευε στην οικοδόμηση συμμαχίας και αμοιβαίας αποτελεσματικότητας με ιταλικά και ξένα ιδρύματα και οργανισμούς». Πάντα με έντονο ενδιαφέρον για την παροχή διαπολιτισμικών δεξιοτήτων στους φοιτητές και το προσωπικό του, το πανεπιστήμιο έχει ενεργοποιήσει πολλαπλές υπηρεσίες με στόχο την υποστήριξη και υποδοχή ανθρώπων από άλλες χώρες, δεσμευόμενο να υλοποιήσει τους στόχους της ένταξης και των ίσων ευκαιριών μέσω δράσεων και πρωτοβουλιών που αυξάνουν την ευαισθητοποίηση και διαδίδουν μια κουλτούρα ισότητας και δικαιοσύνης. Το Πανεπιστήμιο του Τρέντο διοργάνωσε μια «πρωτοβουλία σε συνεργασία με την Αυτόνομη Επαρχία του Τρέντο, το Cinformi και την Opera Universitaria, η οποία συνέταξε μνημόνιο κατανόησης για το ακαδημαϊκό έτος 2016/2017 και μετά, έτσι ώστε κάθε χρόνο 5 φοιτητές να λαμβάνουν υποτροφία και κατάλληλη στέγαση για μια χρονική διάρκεια που θα καθοριστεί, αλλά τουλάχιστον για τα τρία χρόνια που απαιτούνται για την ολοκλήρωση ενός πτυχίου» ⁴⁰. Σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο είναι το Τμήμα Υγείας και Κοινωνικών Πολιτικών και το Τμήμα Πανεπιστημιακών, Έρευνας, Πολιτικών Νεολαίας, Ίσων Ευκαιριών και Αναπτυξιακής Συνεργασίας [ibid].

Σύμφωνα με το Πανεπιστήμιο (ibid), η πρωτοβουλία αυτή ξεκίνησε, σε μια πρώτη περίοδο με 5 φοιτητές με αυτούς τους στόχους: «παροχή καθοδήγησης σχετικά με την ακαδημαϊκή

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

επιλογή· αξιολόγηση των προσόντων των διεθνών σπουδαστών, ώστε να μπορούν να παρακολουθήσουν μεμονωμένα μαθήματα και στη συνέχεια να εγγραφούν σε μαθήματα πτυχίου από το επόμενο ακαδημαϊκό έτος· να απαλλάσσει τους φοιτητές από τα δίδακτρα που οφείλονται για μεμονωμένα μαθήματα και μαθήματα ιταλικής γλώσσας για ξένους ομιλητές· να διατηρεί ορισμένες θέσεις για τους αιτούντες άσυλο, εάν όλες οι υπηρεσίες συμφωνήσουν στην πρόταση, για να διευκολύνουν την πρόσβασή τους στην εκπαίδευση, δεδομένου ότι όλα τα μαθήματα έχουν εξετάσεις εισαγωγής και οι θέσεις είναι περιορισμένες· να παρέχει υποστήριξη και καθοδήγηση μέσω της υπηρεσίας διδασκαλίας· να παρέχει υποστήριξη στη διαδικασία εγγραφής από το επόμενο ακαδημαϊκό έτος και να βοηθούν τους φοιτητές να υποβάλουν αίτηση για υποτροφίες και καταλύματα στην Opera Universitaria».

Άλλες πρωτοβουλίες, που διοργανώνονται από ακαδημαϊκό προσωπικό, μπορούν να επισημανθούν, όπως: «Adotta un@ φοιτητής», «SuXr Project – Φοιτητές για το έργο των προσφύγων», Πληροφορική για τους πρόσφυγες, Μπάσκετ: ένας κόσμος με μια λέξη, ιταλικές και προσφυγικές γλώσσες: ένα σεμινάριο για μεταπτυχιακούς φοιτητές, CusCus Project, Wikipedia4Refugees» (ibid).

Οι ορθές πρακτικές που επισημαίνονται εδώ αντικατοπτρίζουν τη στρατηγική που έχουν οργανώσει ορισμένα ΑΕΙ, λαμβάνοντας υπόψη την ανάπτυξη των διαπολιτισμικών ικανοτήτων του ακαδημαϊκού τους προσωπικού. Οι αρμοδιότητες αυτές είναι ουσιώδεις για την ένταξη των προσφύγων και άλλων δικαιούχων διεθνούς προστασίας που σπουδάζουν σε ΑΕΙ. Οι δραστηριότητες αυτές, καθώς και τα επακόλουθα αποτελέσματα, καταδεικνύουν τη σημασία της προσφυγής στη συμπληρωματικότητα της τυπικής και της μη τυπικής εκπαίδευσης.

Κεφάλαιο 3: Στρατηγική Πορεία

Όπως επιβεβαιώνεται στο κεφάλαιο 1, τα ΑΕΙ μπορούν να διαδραματίσουν θεμελιώδη ρόλο στην προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου μέσω της ανάπτυξης διαπολιτισμικών ικανοτήτων όλων των εμπλεκόμενων φορέων, χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα, στο πλαίσιο της τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

3.1. Επίσημη διαπολιτισμική μάθηση

Μια πιθανή στρατηγική για την προώθηση του ρόλου των ΑΕΙ στην προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου και των διαπολιτισμικών ικανοτήτων είναι να επικεντρωθούν στην επίσημη διαπολιτισμική μάθηση, ιδίως στο πρόγραμμα σπουδών, στα σύντομα μαθήματα και στις «τυποποιημένες ευκαιρίες βιωματικής μάθησης (όπως μέσω επαγγελματικής κατάρτισης ή σπουδών ή εργασίας στο εξωτερικό)⁴¹». Έτσι, δίνεται έμφαση στην κατάρτιση, η οποία θα πρέπει να τεθεί στη διάθεση των φοιτητών και του

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

προσωπικού, καθώς αναγνωρίζεται ότι μόνο με αυτόν τον τρόπο «όσοι είναι πρόθυμοι να ξεκινήσουν διαπολιτισμικό διάλογο θα εξουσιοδοτηθούν πραγματικά να το πράξουν με επιτυχία».⁴²

Πρόγραμμα σπουδών

Η ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων στα ΑΕΙ μπορεί να συνεπάγεται την εισαγωγή αλλαγών στα υφιστάμενα προγράμματα σπουδών. Στον τομέα αυτό, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση «στη συμπερίληψη των ακόλουθων πτυχών του προγράμματος σπουδών: να μάθουν να σκέφτονται με έννοιες δικτύου, εκτίμηση του πλουραλισμού των τρόπων ύπαρξης και σκέψης, δημιουργία επιστημολογικών γεφυρών μεταξύ των πολιτισμών για τη διευκόλυνση του διαλόγου και της κοινής λύσης κοινών προβλημάτων· να χρησιμοποιούν τη γνώση και την ευκαιρία να προσαρμοστούν και να λειτουργήσουν σε μη πεπατημένα πλαίσια»⁴³

Στις κατευθυντήριες οδηγίες για το προσωπικό των ΑΕΙ σχετικά με τη δημιουργία διαπολιτισμικών μαθησιακών περιβαλλόντων⁴⁴, οι ακόλουθες στρατηγικές επικεντρώνονται ειδικά στις αλλαγές των προγραμμάτων σπουδών:

- Διασφάλιση "ότι, κατά περίπτωση, τα προγράμματα σπουδών ενσωματώνουν πληροφορίες σχετικά με συγκεκριμένες φυλετικές και εθνοτικές ομάδες".
- Διασφάλιση "ότι τα υλικά μαθημάτων αμφισβητούν τα φυλετικά στερεότυπα"
- Να δίνεται βιβλιογραφία «στη λογοτεχνία και την έρευνα που αναπτύχθηκε εκτός του Παγκόσμιου Βορρά»·
- Δημιουργία "προϋποθέσεων για τους φοιτητές να εισαγάγουν στο μάθημα λογοτεχνία και έρευνα εκτός του Παγκόσμιου Βορρά".
- "Οι περιπτωσιολογικές μελέτες και άλλα σενάρια θα πρέπει να ενσωματώνουν την ποικιλομορφία μέσω πραγμάτων όπως τα ονόματα και οι έμφυλοι ρόλοι που δίνονται στους χαρακτήρες".

Λόγω του ρόλου τους στην προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης, θα πρέπει επίσης να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ανάπτυξη των διαπολιτισμικών ικανοτήτων στο πλαίσιο προγραμμάτων που απευθύνονται στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Για τον σκοπό αυτό, ενδέχεται να είναι αναγκαίο να παρασχεθεί εμπειρογνωμοσύνη σχετικά με τις διαπολιτισμικές ικανότητες «ώστε να εξοπλιστούν οι εκπαιδευτικοί με υποστηρικτικό περιεχόμενο και σχετικές τεχνικές»⁴⁵. Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, «τα προγράμματα σπουδών διδασκόντων πρέπει να διδάσκουν εκπαιδευτικές στρατηγικές και μεθόδους εργασίας για να προετοιμάσουν τους εκπαιδευτικούς να διαχειριστούν τις νέες καταστάσεις που προκύπτουν από τη διαφορετικότητα, τις διακρίσεις, τον ρατσισμό, την ξενοφοβία, τον σεξισμό και την περιθωριοποίηση και να επιλύσουν ειρηνικά τις συγκρούσεις, καθώς και να προωθήσουν μια παγκόσμια προσέγγιση της θεσμικής ζωής στη βάση της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να δημιουργήσουν μια κοινότητα μαθητών, λαμβάνοντας υπόψη τις ατομικές ανείπωτες υποθέσεις, τη σχολική ατμόσφαιρα και τις άτυπες πτυχές της εκπαίδευσης.». Επίσης, τονίζει την ανάγκη για «τα εκπαιδευτικά ιδρύματα κατάρτισης

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

διδασκόντων[...] να αναπτύξουν μέσα διασφάλισης της ποιότητας εμπνευσμένα από την εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη, λαμβάνοντας υπόψη τη διαπολιτισμική διάσταση, και να αναπτυχθούν δείκτες και εργαλεία αυτοαξιολόγησης και αυτοσυγκέντρωσης για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.»⁴⁶

Επιπλέον, στις στρατηγικές τους για την ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων, τα ΑΕΙ θα πρέπει να εξετάσουν τη διεθνοποίηση του προγράμματος σπουδών, την εισαγωγή (ή την αύξηση) της εκμάθησης ξένων γλωσσών και τον «εμπλουτισμό του προγράμματος σπουδών με διαπολιτισμικό και διεθνές περιεχόμενο (όπως η βιώσιμη ανάπτυξη των πόρων, δεδομένου ότι οι πολιτιστικές παραδοχές επηρεάζουν τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ του ανθρώπου και του φυσικού κόσμου)»⁴⁷. Όσον αφορά την εκμάθηση γλωσσών, μπορεί να υποστηριχθεί ότι «επειδή δεν υπάρχει απλή αντιστοιχία μεταξύ γλωσσών και επειδή οι γλώσσες φέρουν έννοιες (ορισμένες από τις οποίες είναι μοναδικές σε συγκεκριμένες πολιτιστικές προοπτικές), η ικανότητα σε μια γλώσσα είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση των πολιτιστικών προοπτικών, πεποιθήσεων και πρακτικών με τις οποίες συνδέεται. Συνεπώς, οι δεξιότητες αλληλεπίδρασης, καθώς και άλλες συνιστώσες της διαπολιτισμικής ικανότητας, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το γεγονός ότι τουλάχιστον ένας εταίρος στην αλληλεπίδραση έχει ικανότητα στη γλώσσα του άλλου (ή και οι δύο εταίροι έχουν ικανότητα σε τουλάχιστον μία κοινή γλώσσα – μια lingua franca). Όταν και οι δύο εταίροι έχουν πολυγλωσσική ικανότητα που περιλαμβάνει τη γλώσσα του άλλου, η αλληλεπίδραση θα είναι ακόμα πιο πλούσια και πιο επιτυχημένη.»⁴⁸

Σύντομα μαθήματα

Οι διαπολιτισμικές ικανότητες μπορούν να ενισχυθούν μέσω της διοργάνωσης σύντομων μαθημάτων που απευθύνονται σε όλα τα υποκείμενα των ΑΕΙ. Αυτά τα σύντομα μαθήματα μπορούν να οργανωθούν στο πλαίσιο του υποχρεωτικού προγράμματος σπουδών των φοιτητών, των εκπαιδευτικών και του προσωπικού, αλλά και ως μη υποχρεωτικές δραστηριότητες κατάρτισης, και μπορούν να οργανωθούν από τα ίδια τα ιδρύματα, τα ερευνητικά κέντρα, τις ενώσεις φοιτητών, τα ιδιωτικά ιδρύματα ή μέσω στρατηγικών εταιρικών σχέσεων.

Τυποποιημένες ευκαιρίες βιωματικής μάθησης

Επιπλέον, η οργάνωση ευκαιριών μάθησης, όπως η κινητικότητα των εκπαιδευτικών, η κινητικότητα του προσωπικού και τα προγράμματα κινητικότητας/ανταλλαγής φοιτητών μπορεί να αποδειχθεί σημαντική.⁴⁹ Ωστόσο, τα προγράμματα κινητικότητας δεν εγγυώνται καθαυτά την ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων των συμμετεχόντων τους και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να προσεγγιστεί η ανάπτυξή τους προκειμένου να ενισχυθεί ο δυνητικός ρόλος τους εν προκειμένω.⁵⁰

3.2. Άτυπη διαπολιτισμική μάθηση

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η διαπολιτισμική μάθηση μπορεί επίσης να συμβεί «ανεπίσημα, μέσω των δραστηριοτήτων των φοιτητών και της καθημερινής τους ζωής σε πανεπιστημιακές κατοικίες και γύρω από την πανεπιστημιούπολη»⁵¹. Αυτές οι ευκαιρίες

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

μάθησης μπορούν να "προκύψουν μέσω ανταλλαγών, καλών τέχνων· πολιτιστικών οργανισμών· δημόσιων χώρων, όπως μουσεία και βιβλιοθήκες· νέων μέσων· και ούτω καθεξής. Αυτή η μάθηση συμβαίνει επίσης μέσω της καθημερινής εμπειρίας στην αλληλεπίδραση με εκείνους που διαφέρουν στην ηλικία, το φύλο, τη θρησκεία, την εθνικότητα, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τις πολιτικές πεποιθήσεις ή τις φυσικές ικανότητες, για να αναφέρουμε μερικές διαφορές. [...]»⁵². Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, τα ΑΕΙ μπορούν να εξετάσουν την ανάπτυξη ενός ευρέος φάσματος πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Όπως τονίζεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης, «οι τέχνες είναι επίσης μια παιδική χαρά αντίφασης και συμβολικής αντιπαράθεσης, επιτρέποντας την ατομική έκφραση, τον κριτικό αυτο-προβληματισμό και τη διαμεσολάβηση. Έτσι, φυσικά διασχίζουν τα σύνορα και συνδέονται και μιλούν απευθείας στα συναισθήματα των ανθρώπων. Οι δημιουργικοί πολίτες, που ασχολούνται με την πολιτιστική δραστηριότητα, παράγουν νέους χώρους και δυνατότητες διαλόγου.»⁵³

Η άτυπη/μη τυπική διαπολιτισμική μάθηση στα ΑΕΙ μπορεί να περιλαμβάνει τη διοργάνωση κινηματογραφικών συζητήσεων ή φεστιβάλ, ομάδων ανάγνωσης, θεάτρου, δημιουργίας γραφής, πολιτιστικών εκδηλώσεων ή δραστηριοτήτων, αθλητισμού, εθελοντικών δραστηριοτήτων, δημιουργίας/οργάνωσης (φυσικών) χώρων διαπολιτισμικού διαλόγου ή συνδυασμού πολλών από αυτές τις δραστηριότητες.

Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να διοργανώνονται από φοιτητές ή φορείς των ΑΕΙ (συμπεριλαμβανομένων των γραφείων διεθνών σπουδών). Ωστόσο, σε αυτή την περίπτωση, είναι σημαντικό οι μαθητές να συμμετέχουν στην ανάπτυξή τους, λαμβάνοντας υπόψη ότι «καθίσταται επιτακτική ανάγκη οι ίδιοι οι φοιτητές να συμμετέχουν περισσότερο στη δική τους παγκόσμια ανάπτυξη ικανοτήτων». Αυτό μπορεί να συνεπάγεται, για παράδειγμα, τη συμμετοχή φοιτητικών συλλόγων και ομάδων στη διοργάνωση εκδηλώσεων/δραστηριοτήτων.⁵⁴

3.3. Σημασία της υιοθέτησης μιας ευρείας στρατηγικής

Τα μέτρα που περιγράφονται προηγουμένως με στόχο την ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων θα πρέπει να εξετάζονται στο σύνολό τους και να απευθύνονται σε φοιτητές, λέκτορες και λοιμό προσωπικό. Όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, η ανάπτυξη των διαπολιτισμικών ικανοτήτων των μαθητών τους επιτρέπει να διαδραματίσουν θετικό ρόλο στα ίδια τα ΑΕΙ αλλά και πέραν αυτών, ως ενεργά μέλη των κοινωνιών τους. Επίσης, οι καθηγητές έχουν θεμελιώδη ρόλο στην καλλιέργεια του διαπολιτισμικού διαλόγου, καθώς καλούνται να διαχειριστούν τη διαφορετικότητα στις τάξεις τους και να συμβάλουν ενεργά στην ενίσχυση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων των φοιτητών τους⁵⁵. Επιπλέον, ο ρόλος του λοιπού ακαδημαϊκού προσωπικού στην προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου δεν θα πρέπει να υποτιμάται. Συχνά, αντιμετωπίζουν προκλήσεις που προκύπτουν από την ποικιλομορφία εντός των θεσμικών οργάνων. Επίσης, καλούνται να διαδραματίσουν ρόλο στην οργάνωση δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην ένταξη των φοιτητών και των

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

εκπαιδευτικών στα ιδρύματά τους, όπως εκδηλώσεις για νεοεισερχόμενους, προγράμματα για διεθνείς φοιτητές και εκπαιδευτικούς, και είναι συχνά υπεύθυνοι για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τέτοια προγράμματα. Ως ενεργοί παράγοντες σε αυτή τη διαδικασία, το ακαδημαϊκό προσωπικό διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία ενός σεβασμού και χωρίς αποκλεισμούς περιβάλλοντος. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθούν σε δραστηριότητες που αποσκοπούν στην προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου στα ΑΕΙ και, το σημαντικότερο, θα πρέπει να επωφελούνται από ειδικά προγράμματα ή δραστηριότητες ειδικά σχεδιασμένες για την ενίσχυση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων τους.⁵⁶

Είναι σημαντικό οι δραστηριότητες αυτές να αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής για την ενίσχυση του διαπολιτισμικού διαλόγου στο πλαίσιο των ΑΕΙ. Μια σημαντική σύσταση που προκύπτει από το σεμινάριο Διαπολιτισμικός Διάλογος για την Πανεπιστημιούπολη (Μάρτιος 2008) είναι, στην πραγματικότητα, ότι ο διαπολιτισμικός διάλογος αποτελεί μέρος της αποστολής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: «Η ηγεσία των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να συμπεριλάβει τον διαπολιτισμικό διάλογο ως έναν από τους στόχους του πανεπιστημίου. Θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο συμπερίληψης του διαπολιτισμικού διαλόγου στη δήλωση αποστολής του θεσμικού οργάνου και θα πρέπει να διαθέτουν επαρκείς πόρους (τόσο οικονομικούς όσο και προσωπικούς) για την εφαρμογή του διαπολιτισμικού διαλόγου. Θα πρέπει να θεωρούν τη διδασκαλία και την έρευνα που επιδιώκουν την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου στην πανεπιστημιούπολη, καθώς και στην κοινωνία γενικότερα, ως αναπόσπαστο μέρος της αποστολής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης».⁵⁷

Επίσης, μπορούν να δημιουργηθούν ειδικοί φορείς για την ανάπτυξη και εφαρμογή στρατηγικών που θα υιοθετηθούν από τα ΑΕΙ. Ένας τέτοιος φορέας μπορεί να λάβει τη μορφή επιτροπής υποδοχής, η οποία συγκροτείται από νυν/πρώην φοιτητές με καθεστώς πρόσφυγα ή διεθνούς προστασίας, καθώς και από εθνικούς και άλλους διεθνείς φοιτητές, καθηγητές/ερευνητές και διοικητικό προσωπικό. Αυτή η επιτροπή υποδοχής θα είναι ιδιαίτερα υπεύθυνη για την ένταξη νέων φοιτητών, ιδίως των προσφύγων φοιτητών και άλλων δικαιούχων διεθνούς προστασίας. Η δημιουργία τέτοιων φορέων δημιουργεί ευκαιρίες για την ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων των εμπλεκόμενων, συμβάλλοντας παράλληλα στις διαδικασίες ένταξης των ΑΕΙ (βλ. Περιοχή 1).

Κεφάλαιο 4: Πρακτικές συστάσεις

Λαμβάνοντας υπόψη τις κύριες πτυχές που πρέπει να εξεταστούν σε κάθε στρατηγική που επικεντρώνεται στον διαπολιτισμικό διάλογο και την ανάπτυξη των διαπολιτισμικών ικανοτήτων, το παρόν κεφάλαιο περιγράφει ορισμένες πρακτικές συστάσεις που απευθύνονται στα ΑΕΙ.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

4.1. Αξιολόγηση

Παρά τις ελλείψεις τους, η αξιολόγηση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων μέσω δεικτών ή υφιστάμενων εργαλείων μπορεί να είναι σημαντική για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα ΑΕΙ εξετάζουν την ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων στα θεσμικά τους όργανα και για τον εντοπισμό βέλτιστων πρακτικών και ανεπάρκειων εν προκειμένω.

4.2 Ανάπτυξη ευρείας στρατηγικής για την ανάπτυξη των διαπολιτισμικών ικανοτήτων

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης μπορούν να ενημερώνουν την ανάπτυξη ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανάπτυξη των διαπολιτισμικών ικανοτήτων, η οποία θα λαμβάνει υπόψη τις πτυχές που περιγράφονται στο κεφάλαιο 3. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να επικεντρώνεται στην αποστολή του ιδρύματος, στην κατανομή των πόρων, στη διδασκαλία και την έρευνα στον τομέα αυτό, καθώς και στην υλοποίηση δραστηριοτήτων/ευκαιριών, τόσο στην τυπική όσο και στην άτυπη/μη τυπική εκπαίδευση, με στόχο την ενίσχυση των ικανοτήτων των φοιτητών, των καθηγητών και (άλλου) ακαδημαϊκού προσωπικού. Δεδομένου ότι η ανάπτυξη αυτών μπορεί να περιλαμβάνει εξωτερικούς παράγοντες, τα ΑΕΙ μπορούν να εξετάσουν την ανάπτυξη στρατηγικών εταιρικών σχέσεων (βλέπε περιοχή 3). Επίσης, τα ΑΕΙ μπορούν να εξετάσουν το ενδεχόμενο δημιουργίας ειδικών φορέων υπεύθυνων για βασικούς τομείς, όπως μια επιτροπή υποδοχής, η οποία αποσκοπεί στην ένταξη των νεοεισερχομένων, αλλά συμβάλλει επίσης στην ενίσχυση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων των εμπλεκόμενων.

4.3 Έγκριση μέτρων που επικεντρώνονται στην επίσημη εκπαίδευση

Κατά την εξέταση της ανάπτυξης διαπολιτισμικών ικανοτήτων μέσω της τυπικής μάθησης, τα ΑΕΙ μπορούν να εξετάσουν τα εξής:

- a) Η εισαγωγή αλλαγών στα υπάρχοντα προγράμματα σπουδών. Όπως αναφέρθηκε, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα προγράμματα κατάρτισης των εκπαιδευτικών, λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν οι εκπαιδευτικοί στην ενίσχυση της ανάπτυξης διαπολιτισμικών ικανοτήτων σε άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Επίσης, τα ΑΕΙ θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα που αποσκοπούν στη διεθνοποίηση του προγράμματος σπουδών.
- b) Η διοργάνωση σύντομων μαθημάτων με στόχο την ενίσχυση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων. Ορισμένα ΑΕΙ, στην Ευρώπη, αναπτύσσουν, για παράδειγμα, ειδικά μαθήματα που αποσκοπούν στην ανάπτυξη των διαπολιτισμικών ικανοτήτων των εκπαιδευτικών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για παράδειγμα, το Πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης διοργανώνει ένα μάθημα που απευθύνεται σε «Ολλανδούς και διεθνείς εκπαιδευτικούς στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που (θα) διδάξουν σε μια διεθνή ή (πολιτισμικά) ποικιλόμορφη τάξη» το οποίο αποσκοπεί στην υποστήριξη «των

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

εκπαιδευτικών στην ανάπτυξη των απαραίτητων δεξιοτήτων, γνώσεων και στάσεων για την αποτελεσματική προσαρμογή της διδασκαλίας τους στις ειδικές ανάγκες μιας ετερογενούς και ποικιλόμορφης τάξης»⁵⁸. Τα ΑΕΙ προτείνουν επίσης σύντομα μαθήματα σε φοιτητές που αποσκοπούν στην ανάπτυξη των διαπολιτισμικών τους ικανοτήτων (για παράδειγμα, δείτε το Θερινό Σχολείο που διοργανώνει το Πανεπιστήμιο του Groningen <https://www.rug.nl/education/summer-winter-schools/intercultural-competence/?lang=en>).

- c) Η ανάπτυξη και η εφαρμογή προγραμμάτων κινητικότητας, σε συνδυασμό με μέτρα που αποσκοπούν στην ενίσχυση του δυναμικού ρόλου τους στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων των εν λόγω προγραμμάτων. Αυτό μπορεί να γίνει, για παράδειγμα, μέσω της διοργάνωσης εβδομάδων κατάρτισης του προσωπικού, μέσω συμποσίων ή ακόμη και μέσω της παροχής κατάρτισης σε φοιτητές κινητικότητας. Ορισμένα ΑΕΙ λαμβάνουν ήδη μέτρα σχετικά με το θέμα αυτό. Για παράδειγμα, ορισμένα ΑΕΙ διοργανώνουν διεθνείς εβδομάδες κατάρτισης του προσωπικού, οι οποίες περιλαμβάνουν συζητήσεις σχετικά με την ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων (<https://www.fu-berlin.de/en/international/faculty-staff/mobility-staff/staff-week/index.html>) ή συμπόσια για τη συζήτηση θεμάτων όπως η διεθνοποίηση και η ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων (βλέπε, για παράδειγμα, το συμπόσιο που διοργανώνει το Πανεπιστήμιο του Vic-Central University of Catalonia με τίτλο «Διεθνοποίηση και διαπολιτισμική ικανότητα στην Ανώτατη Εκπαίδευση: Ποιότητα και Καινοτομία» <https://mon.uvic.cat/grac/internationalisation-and-intercultural-competence-in-higher-education-quality-and-innovation/>). Επίσης, τα ΑΕΙ οργανώνουν και παρέχουν κατάρτιση σε φοιτητές κινητικότητας. Το πρόγραμμα IEREST Διαπολιτισμική Εκπαίδευση για φοιτητές Erasmus και τους Εκπαιδευτικούς τους, για παράδειγμα, είχε ως στόχο «την ανάπτυξη, τη δοκιμή και τη διάδοση μιας διαπολιτισμικής διαδρομής (δηλαδή, ένα σύνολο διδακτικών εννοιών) που πρέπει να παρέχονται στους φοιτητές Erasmus πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την εμπειρία τους στο εξωτερικό, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η μαθησιακή κινητικότητα και να υποστηριχθούν οι φοιτητές να επωφεληθούν όσο το δυνατόν περισσότερο από τις διεθνείς εμπειρίες τους όσον αφορά την προσωπική ανάπτυξη και τις διαπολιτισμικές ικανότητες»⁵⁹. Άλλα ΑΕΙ διαθέτουν σειρά διαφορετικών προγραμμάτων/δραστηριοτήτων κατάρτισης σχετικά με τις διαπολιτισμικές ικανότητες που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς και άλλο ακαδημαϊκό προσωπικό (όπως διαφορετικά εργαστήρια/δραστηριότητες κατάρτισης ή ατομική και στοχευμένη υποστήριξη σε λέκτορας) (π.χ. KU Leuven: <https://www.kuleuven.be/diversiteit/diversity/intercultural-competences>).

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

4.4 Υιοθέτηση μέτρων που επικεντρώνονται στην άτυπη/μη τυπική εκπαίδευση

Όπως αναφέρθηκε, τα ΑΕΙ μπορούν να εξετάσουν την ανάπτυξη και εφαρμογή άτυπων/μη τυπικών ευκαιριών μάθησης που αποσκοπούν στην ενίσχυση των διαπολιτισμικών ικανοτήτων, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν:

a) Κινηματογραφικές συζητήσεις ή φεστιβάλ κινηματογράφου

Τα ΑΕΙ μπορούν να αποφασίσουν να προβάλλουν ταινίες ή ντοκιμαντέρ, ενώ ακολουθούν συζητήσεις σε πάνελ για συγκεκριμένα θέματα. Στην πραγματικότητα, οι ταινίες «μπορούν να αποτελέσουν κλειδί για τον αυτο-προβληματισμό και τη δυνατότητα για να εξερευνήσουν άλλα μέρη, καθώς και συγκρούσεις και εντάσεις που σχετίζονται με τη διαφορετικότητα, είτε στο παρελθόν είτε στο παρόν, σε πλαίσια που μπορεί να μην είναι ποτέ φυσικά προσβάσιμα στους φοιτητές. Όσον αφορά τις ταινίες και τα κείμενα, σε μη τυπικές και επίσημες εκπαιδευτικές ρυθμίσεις, οι διαμεσολαβητές ή οι εκπαιδευτικοί μπορούν σκόπιμα να επιλέξουν ταινίες, σκηνές ταινιών ή αποσπάσματα από γραπτές πηγές για να συζητήσουν πού η διαφορετικότητα γίνεται κρίσιμη, είτε ζητώντας από τους φοιτητές να συζητήσουν την άποψή τους για τα γεγονότα είτε να πάρουν την προοπτική και να συμπάσχουν με τους ανθρώπους που εμπλέκονται σε μια δεδομένη σκηνή ή απόσπασμα. Αυτές οι συζητήσεις μπορεί να επικεντρωθούν ειδικά στο γιατί πιστεύουν ότι αυτοί οι άνθρωποι μιλούν μεταξύ τους, αλλά αποτυγχάνουν να επικοινωνήσουν πραγματικά, αν εκδηλώνεται διαπολιτισμική ικανότητα και αν και γιατί η πολιτιστική πολυμορφία τροφοδοτεί την ένταση και τη σύγκρουση στα επιλεγμένα αποσπάσματα⁶⁰." Για παράδειγμα, το 2020, το Πανεπιστήμιο του Τάμπερε αποφάσισε να προβάλει την ταινία ντοκιμαντέρ "When you can't back", σε έναν Σύριο φοιτητή μηχανικής υπολογιστών, ακολουθούμενη από μια συζήτηση πάνελ για την ακαδημαϊκή ελευθερία και τους επιστήμονες προσφύγων (<https://www.tuni.fi/en/news/screening-documentary-film-when-you-cant-go-back>).

b) Ομάδες ανάγνωσης, θέατρο, δημιουργική γραφή

Άλλες δραστηριότητες μπορεί να περιλαμβάνουν τη διοργάνωση ομάδων ανάγνωσης, θεατρικών ή δημιουργικών ομάδων γραφής. Το θέατρο "επιτρέπει στους ανθρώπους να εξερευνήσουν και να προβληματιστούν για εμπειρίες που πιθανότατα δεν θα συναντούσαν ποτέ διαφορετικά. Πολλές μικρές ιστορίες και ποιήματα προσφέρονται επίσης καλά για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας. Μπορούν να διαβαστούν, να απολαύσουν, να συζητηθούν, να απεικονιστούν με σχέδια, να ξαναγραφτούν ή ακόμα και [...] να ξαναγραφτούν από τις οπτικές γωνίες των μαθητών. Αυτές οι μαθησιακές δραστηριότητες που βασίζονται στη λογοτεχνία, προφανώς κατάλληλες για το μάθημα της γλώσσας ή της λογοτεχνίας αλλά και προσαρμόσιμες σε άλλα θέματα, επιτρέπουν στους μαθητές να αποκτήσουν γνώσεις για ανθρώπους που δεν έχουν συναντήσει ποτέ και να μάθουν για ζωές που ποτέ δεν έχουν φανταστεί. Αυτές οι διαδικασίες μπορούν να βοηθήσουν τους

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

μαθητές να αναπτύξουν μια προθυμία να αμφισβητήσουν αυτό που συνήθως θεωρείται δεδομένο στο δικό τους περιβάλλον και να αμφισβητήσουν τα στερεότυπά τους για άλλους ανθρώπους. Ανάλογα με το περιεχόμενο ή το μήνυμα του ποιήματος, της σύντομης ιστορίας ή του παιχνιδιού που επιλέγουν οι εκπαιδευτικοί και οι διαμεσολαβητές για χρήση, αυτές οι δραστηριότητες μπορούν ακόμη και να βοηθήσουν τους φοιτητές να κατανοήσουν πώς η κοινωνία και τα άτομα μπορούν να προστατεύσουν την αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα των ανθρώπων ανεξάρτητα από τους πολιτιστικούς δεσμούς τους.»⁶¹

c) Πολιτιστικές εκδηλώσεις ή δραστηριότητες

Οι πολιτιστικές συναντήσεις μπορούν να λάβουν ποικίλες μορφές, όπως, για παράδειγμα, εκδηλώσεις μαγειρικής, παραδοσιακούς χορούς, εκθέσεις, μεταξύ άλλων. Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό αυτών των δραστηριοτήτων είναι ότι επιτρέπουν διαπολιτισμικές ανταλλαγές μεταξύ φοιτητών και ακαδημαϊκού προσωπικού.

d) Αθλητισμός

Λόγω των δυνατοτήτων τους στην προώθηση της ανάπτυξης διαπολιτισμικών ικανοτήτων, τα ΑΕΙ μπορούν επίσης να διοργανώνουν αθλητικές δραστηριότητες. Όπως αναγνωρίζεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης, στην πραγματικότητα, «το άθλημα είναι μια σημαντική δυναμική αρένα διαπολιτισμικού διαλόγου, η οποία το συνδέει άμεσα με την καθημερινή ζωή. [...] Το να παίζουμε μαζί σύμφωνα με αμερόληπτους και καθολικούς κανόνες και μια κυρίαρχη έννοια του ευ αγωνίζεσθαι μπορεί να πλαισιώσει μια διαπολιτισμική εμπειρία»⁶²» Για τους λόγους αυτούς, έχουν αναπτυχθεί ορισμένες πρωτοβουλίες προκειμένου να ενισχυθεί το δυναμικό του αθλητισμού όσον αφορά την ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων. Για παράδειγμα, το γερμανικό πρόγραμμα «Ένταξη μέσω του αθλητισμού» παρέχει οικονομική και άλλου είδους στήριξη στους αθλητικούς συλλόγους και έχει ως στόχο να ενθαρρύνει την εγγραφή προσφύγων και μεταναστών σε αθλητικούς συλλόγους και να βοηθήσει στην ένταξή τους στις τοπικές κοινωνίες. (<https://globalcompactrefugees.org/article/integration-through-sports>). Αν και δεν υλοποιείται άμεσα από τα ΑΕΙ, το πρόγραμμα βασίζεται σε διάφορες συνεργασίες με εκπαιδευτικά ιδρύματα.

e) Δραστηριότητες εθελοντισμού

Οι δραστηριότητες εθελοντισμού μπορεί να περιλαμβάνουν συνεχιζόμενες δραστηριότητες αλλά και εθελοντικές εβδομάδες/ημέρες. Δραστηριότητες εθελοντισμού μπορούν να πραγματοποιηθούν στο ίδιο το ίδρυμα [για παράδειγμα, με τη συμμετοχή εθελοντών φοιτητών στην παροχή υποστήριξης σε (υποψήφιους) φοιτητές πρόσφυγες, όπως το πρόγραμμα που υλοποιείται από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας της Καρλσρούης (KIT), τη

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Γερμανία (https://together.pixel-online.org/refumap_scheda.php?id_sch=629) ή προς την κοινότητα γενικότερα (για παράδειγμα, παρέχοντας στους φοιτητές ευκαιρίες να συνεργαστούν με τοπικές οργανώσεις και να παράσχουν υποστήριξη στους μετανάστες κοινότητες).

f) Χώροι διαπολιτισμικού διαλόγου

Τα ΑΕΙ μπορούν επίσης να εξετάσουν τη δημιουργία χώρων διαπολιτισμικού διαλόγου, όπου ενδέχεται να προκύψουν ορισμένες από αυτές τις δραστηριότητες⁶³. Για παράδειγμα, το Πανεπιστήμιο του Aveiro, στην Πορτογαλία, έχει αναπτύξει τον διαπολιτισμικό χώρο UA (https://together.pixel-online.org/refumap_scheda.php?id_sch=644) όπου οι διεθνείς φοιτητές μπορούν να λάβουν βοήθεια για την αντιμετώπιση πρακτικών ζητημάτων και η οποία λειτουργεί επίσης ως χώρος εκθέσεων, συναυλιών και άλλων δραστηριοτήτων.

Επιπλέον, τα ΑΕΙ μπορούν να εξετάσουν την ανάπτυξη προγραμμάτων που συνδυάζουν διαφορετικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, μαζί με τη Σχολή Δεύτερης Ευκαιρίας Βόλου και τη ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ, οργάνωσαν μια δραστηριότητα που περιελάμβανε περπάτημα σε διαφορετικά μονοπάτια ή διαδρομές. Χρησιμοποιήθηκαν επτά διαφορετικές διαδρομές και κάθε διαδρομή επικεντρώθηκε σε ένα συγκεκριμένο θέμα (καθημερινή ζωή, ζωή προσφύγων, λογοτεχνία, ιστορία κ.λπ.). Αυτά λειτούργησαν ως έναυσμα για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και ανταλλαγής μεταξύ των συμμετεχόντων στο πλαίσιο της κρίσιμης διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της βιωματικής μάθησης. (https://together.pixel-online.org/refumap_scheda.php?id_sch=573). Επίσης, το έργο του Πανεπιστημίου της Ουτρέχτης "Κάνοντας ταξίδια: δομικά στοιχεία για τη διαφορετικότητα" έχει ως στόχο να χρησιμοποιήσει την Έρευνα με Βάση τις Τέχνες (ABR) ως καινοτόμο εκπαιδευτικό εργαλείο για να διερευνήσει πώς εξελίσσεται η ποικιλομορφία στο εκπαιδευτικό πλαίσιο του πανεπιστημίου. Στο πλαίσιο του έργου, διοργανώθηκε έκθεση με τίτλο «Ταξίδια στη Διαφορετικότητα» και περιλάμβανε φωτογραφίες, σχέδια, βίντεο, αντικείμενα και πίνακες ζωγραφικής που έγιναν ή έφεραν πρόσφυγες φοιτητές, συμφοιτητές και δάσκαλοι, καθώς και εργαστήριο με καλλιτεχνικές δραστηριότητες (π.χ. σχέδιο, φωτογραφία και ποίηση). (https://together.pixel-online.org/refumap_scheda.php?id_sch=600).

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

¹ Claeys-Kulik, A., Jørgensen, T., Stöber, H., "Diversity, Equity and Inclusion in European HEIHEI - Results from the INVITED project", European University Association, 2019. Available at: https://eua.eu/downloads/publications/web_diversity%20equity%20and%20inclusion%20in%20european%20higher%20education%20institutions.pdf

² Συνέδριο Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών, Ψήφισμα 375 (2014) Προώθηση της πολυμορφίας μέσω στρατηγικών διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και επικοινωνίας. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/promoting-diversity-through-intercultural-education-and-communication-/168071a322>

³ Το ψήφισμα 375 (2014) του Συνεδρίου τοπικών και περιφερειακών αρχών για την προώθηση της πολυμορφίας μέσω στρατηγικών διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και επικοινωνίας. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/promoting-diversity-through-intercultural-education-and-communication-/168071a322>

⁴ Ferede, M., "Paper commissioned for the 2019 Global Education Monitoring Report, Migration, displacement and education: Building bridges, not walls", 2018. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000266075>

⁵ Fitzsimons, C., Finn, J., Grummell, B., "Creating intercultural learning environments - Guidelines for staff within HEIHEI", Barcelona, Eucen, 2017, p.6. Available at: http://he4u2.eucen.eu/wp-content/uploads/2016/04/HE4u2_D2-5_Guidelines_JS_FINALNEW.pdf

⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Erasmus +. Διατίθεται στη θέση: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-a>

⁷ "Ζώντας μαζί Όπως Ισούνται με αξιοπρέπεια», Λευκή Βίβλος για τον διαπολιτισμικό διάλογο, Υπουργοί Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008, σ. 11. Διατίθεται στη θέση: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

⁸ "Ζώντας μαζί Όπως Ισούνται με αξιοπρέπεια», Λευκή Βίβλος για τον διαπολιτισμικό διάλογο, Υπουργοί Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008, σ. 17. Διατίθεται στη θέση: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

⁹ Wendy, L., "Διαπολιτισμικές ικανότητες: εννοιολογικό και επιχειρησιακό πλαίσιο", UNESCO, 2013, σ.8. Διατίθεται στη θέση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219768>

¹⁰ "Ζώντας μαζί ως ίσοι στην αξιοπρέπεια", Λευκή Βίβλος για τον διαπολιτισμικό διάλογο, Υπουργοί Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008, σ. 25 Διαθέσιμο στη θέση: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

¹¹ Wendy, L., "Διαπολιτισμικές ικανότητες: εννοιολογικό και επιχειρησιακό πλαίσιο", UNESCO, 2013, σ.7 Διαθέσιμο στη θέση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219768>

¹² Wendy, L., "Διαπολιτισμικές ικανότητες: εννοιολογικό και επιχειρησιακό πλαίσιο", UNESCO, 2013, σ.7. Διατίθεται στη θέση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219768>

¹³ Deardorff, Darla K., "Ο προσδιορισμός και η αξιολόγηση της διαπολιτισμικής ικανότητας ως αποτέλεσμα της διεθνούς εκπαίδευσης των φοιτητών σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις Ηνωμένες Πολιτείες.", 2004, διατριβή, Πολιτεία της Βόρειας Καρολίνας, διαθέσιμη στη: <https://repository.lib.ncsu.edu/handle/1840.16/5733>.

¹⁴ Huber, J., Reynolds, C. (ed.), "Ανάπτυξη διαπολιτισμικής ικανότητας μέσω της εκπαίδευσης", Σειρά Pestalozzi Αριθ. 3, Εκδόσεις Του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2014, σ.17. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/developing-intercultural-enfr/16808ce258>

¹⁵ Huber, J., Reynolds, C. (eds.), "Ανάπτυξη διαπολιτισμικής ικανότητας μέσω της εκπαίδευσης", Σειρά Pestalozzi Αριθ. 3, Εκδόσεις Του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2014, σ.19-20. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/developing-intercultural-enfr/16808ce258>

¹⁶ "Ζώντας μαζί Όπως Ισούνται με αξιοπρέπεια», Λευκή Βίβλος για τον διαπολιτισμικό διάλογο, Υπουργοί Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008. Διατίθεται στη θέση: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

¹⁷ Wendy, L., "Διαπολιτισμικές ικανότητες: εννοιολογικό και επιχειρησιακό πλαίσιο", UNESCO, 2013, σ.24. Διατίθεται στη θέση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219768>

¹⁸ "Ζώντας μαζί Όπως Ισούνται με αξιοπρέπεια», Λευκή Βίβλος για τον διαπολιτισμικό διάλογο, Υπουργοί Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008, σ. 29-30. Διατίθεται στη θέση: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

¹⁹ Huber, J., Reynolds, C. (ed.), "Ανάπτυξη διαπολιτισμικής ικανότητας μέσω της εκπαίδευσης", Σειρά Pestalozzi Αριθ. 3, Εκδόσεις Του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2014, σ.34. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/developing-intercultural-enfr/16808ce258>

²⁰ Huber, J. (ed.), «Διαπολιτισμική ικανότητα για όλους. Προετοιμασία για τη ζωή σε έναν ετερογενή κόσμο», Σειρά Pestalozzi, No. 2, Εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2012. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/intercultural-competence-for-all/16808ce20c>

²¹ Huber, J. (ed.), «Διαπολιτισμική ικανότητα για όλους. Προετοιμασία για τη ζωή σε έναν ετερογενή κόσμο», Σειρά Pestalozzi, No. 2, Εκδόσεις Του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2012, σ.51. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/intercultural-competence-for-all/16808ce20c>

²² Deardorff, D., "Μερικές σκέψεις σχετικά με την αξιολόγηση της διαπολιτισμικής ικανότητας", Urbana, IL: Πανεπιστήμιο του Ιλινόις και Πανεπιστήμιο της Ιντιάνα, Εθνικό Ινστιτούτο Αξιολόγησης Μαθησιακών Αποτελεσμάτων (NILOA), 2014. Διατίθεται στη θέση: <https://www.learningoutcomesassessment.org/wp-content/uploads/2019/08/Viewpoint-Deardorff.pdf>

²³ Deardorff, D., "Μερικές σκέψεις σχετικά με την αξιολόγηση της διαπολιτισμικής ικανότητας", Urbana, IL: Πανεπιστήμιο του Ιλινόις και Πανεπιστήμιο της Ιντιάνα, Εθνικό Ινστιτούτο Αξιολόγησης Μαθησιακών Αποτελεσμάτων (NILOA), 2014. Διατίθεται στη θέση: <https://www.learningoutcomesassessment.org/wp-content/uploads/2019/08/Viewpoint-Deardorff.pdf>

²⁴ Huber, J., Reynolds, C. (eds.), «Ανάπτυξη διαπολιτισμικής ικανότητας μέσω της εκπαίδευσης», Σειρά Pestalozzi Αριθ. 3, Εκδόσεις Του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2014, σ.22. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/developing-intercultural-enfr/16808ce258>

²⁵ Huber, J., Reynolds, C. (ed.), «Ανάπτυξη διαπολιτισμικής ικανότητας μέσω της εκπαίδευσης», Σειρά Pestalozzi Αριθ. 3, Εκδόσεις Του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2014. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/developing-intercultural-enfr/16808ce258>

²⁶ «Κατευθυντήριες γραμμές της UNESCO για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση», UNESCO, 2006. Διατίθεται στη θέση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147878>

²⁷ "Κατευθυντήριες γραμμές της UNESCO για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση", UNESCO, 2006, σ. 18. Διατίθεται στη θέση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147878>

²⁸ "Ζώντας μαζί Όπως Ισούται με αξιοπρέπεια», Λευκή Βίβλος για τον διαπολιτισμικό διάλογο, Υπουργείο Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008. Διατίθεται στη θέση: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

²⁹ Η συζήτηση, Πώς τα πανεπιστήμια μπορούν να διδάξουν στους μαθητές τους να σέβονται διαφορετικούς πολιτισμούς, διαθέσιμος στη: https://theconversation.com/how-universities-can-teach-their-students-to-respect-different-cultures-56857#comment_944722

³⁰ Εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες για τους πρόσφυγες, διαθέσιμες στη: <https://www.refugeeeducationinitiatives.org/>

³¹ Universidade de Aveiro, για εμάς, διαθέσιμο στη: <https://www.ua.pt/en/about-us>

³² Μαζί Πρόγραμμα, Πρόγραμμα Buddy για την Υποστήριξη Διεθνών Φοιτητών, διαθέσιμο στη: http://together.pixel-online.org/refumap_scheda.php?id_sch=645

³³ Universidade de Aveiro, πρόγραμμα ε παρκερίας, διαθέσιμο σε: <https://www.ua.pt/en/sas/page/25078>

³⁴ Universidade de Aveiro, σεργίσιος ντε αποίο, διαθέσιμο στη: <https://www.ua.pt/en/servicos-apoio>

³⁵ Πανεπιστημιακό Κολλέγιο Namur-Λιέγη-Λουξεμβούργο, διαθέσιμο στη: https://www.henallux.be/sites/default/files/brochure_generale2018-en_5.pdf

³⁶ Haute Ecole de Namur, Λιέγη, Λουξεμβούργο, σ.10, διαθέσιμο στη θέση: https://www.ares-ac.be/images/relations_exterieures/Refugies-et-chercheurs-en-danger_Cartographie.pdf

³⁷ Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), Απθ στον κόσμο, διαθέσιμο σε: <https://old.auth.gr/en/international>

³⁸ Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, SUCRE, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://sucre.auth.gr/en>

³⁹ Πανεπιστήμιο του Τρέντο, σπίτι, διαθέσιμο σε: <https://www.unitn.it/en/ateneo/151/university>

⁴⁰ Πανεπιστήμιο του Τρέντο, Αιτούντες άσυλο σε πανεπιστημιακό πρόγραμμα, διαθέσιμο στη θέση: <https://www.unitn.it/en/ateneo/60469/asylum-seekers-to-university-project>

⁴¹ Deardorff, D., "Εγχειρίδιο για την ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων: κύκλοι ιστορίας", Εκδόσεις UNESCO, 2020, σ.6. Διατίθεται στη θέση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370336>

⁴² Bergan, S., van't Land, H. (eds.), "Speaking across borders: the role of higher education in furthering intercultural dialogue", Council of Europe higher education series No. 16, Council of Europe Publishing,

2010, p. 49. Available at: <https://rm.coe.int/speaking-across-borders-the-role-of-higher-education-in-furthering-int/168075dddc>

⁴³ Bergan, S., van't Land, H. (eds.), "Speaking across borders: the role of higher education in furthering intercultural dialogue", Council of Europe higher education series No. 16, Council of Europe Publishing, 2010, p. 122. Available at: <https://rm.coe.int/speaking-across-borders-the-role-of-higher-education-in-furthering-int/168075dddc>

⁴⁴ Fitzsimons, C., Finn, J., Grummell, B., "Creating intercultural learning environments - Guidelines for staff within HEIHEI", Barcelona, Eucen, 2017. Available at: http://he4u2.eucen.eu/wp-content/uploads/2016/04/HE4u2_D2-5_Guidelines_JS_FINALNEW.pdf

⁴⁵ Wendy, L., "Διαπολιτισμικές ικανότητες: εννοιολογικό και επιχειρησιακό πλαίσιο", UNESCO, 2013, σ.28. Διατίθεται στη θέση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219768>

⁴⁶ "Ζώντας μαζί Όπως Ισούται με αξιοπρέπεια», Λευκή Βίβλος για τον διαπολιτισμικό διάλογο, Υπουργοί Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008, σ. 32. Διατίθεται στη θέση: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

⁴⁷ Wendy, L., "Διαπολιτισμικές ικανότητες: εννοιολογικό και επιχειρησιακό πλαίσιο", UNESCO, 2013, σ.28. Διατίθεται στη θέση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219768>

⁴⁸ Huber, J., Reynolds, C. (ed.), "Ανάπτυξη διαπολιτισμικής ικανότητας μέσω της εκπαίδευσης", Σειρά Pestalozzi Αριθ. 3, Εκδόσεις Του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2014, σ.24. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/developing-intercultural-enfr/16808ce258>

⁴⁹ Wendy, L., "Διαπολιτισμικές ικανότητες: εννοιολογικό και επιχειρησιακό πλαίσιο", UNESCO, 2013. Διατίθεται στη θέση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219768>

⁵⁰ Bergan, S., van't Land, H. (eds.), "Speaking across borders: the role of higher education in furthering intercultural dialogue", Council of Europe higher education series No. 16, Council of Europe Publishing, 2010, p. 46. Available at: <https://rm.coe.int/speaking-across-borders-the-role-of-higher-education-in-furthering-int/168075dddc>

⁵¹ Quinlan, O., Deardorff, D., Πώς τα πανεπιστήμια μπορούν να διδάξουν στους φοιτητές τους να σέβονται διαφορετικούς πολιτισμούς, διαθέσιμο στο: https://theconversation.com/how-universities-can-teach-their-students-to-respect-different-cultures-56857#comment_944722

⁵² Deardorff, D., "Εγχειρίδιο για την ανάπτυξη διαπολιτισμικών ικανοτήτων: κύκλοι ιστορίας", Εκδόσεις UNESCO, 2020, σ.6. Διατίθεται στη θέση: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370336>

⁵³ "Ζώντας μαζί Όπως Ισούται με αξιοπρέπεια», Λευκή Βίβλος για τον διαπολιτισμικό διάλογο, Υπουργοί Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008, σ. 33. Διατίθεται στη θέση: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

⁵⁴ Εκπαιδευτική Εβδομάδα, Κατασκευή Εκπαιδευτικού Αγωγού K-16 για την Παγκόσμια Ανάπτυξη Ικανοτήτων, διαθέσιμος στη: <https://www.edweek.org/policy-politics/opinion-building-a-k-16-education-pipeline-for-global-competence-development/2017/06>

⁵⁵ "Ζώντας μαζί Όπως Ισούται με αξιοπρέπεια», Λευκή Βίβλος για τον διαπολιτισμικό διάλογο, Υπουργοί Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008. Διατίθεται στη θέση: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

⁵⁶ Εκπαιδευτική Εβδομάδα, Κατασκευή Εκπαιδευτικού Αγωγού K-16 για την Παγκόσμια Ανάπτυξη Ικανοτήτων, διαθέσιμος στη: <https://www.edweek.org/policy-politics/opinion-building-a-k-16-education-pipeline-for-global-competence-development/2017/06>

⁵⁷ Μπέργκαν, Σ., βαν't Land, H. (eds.), «Μιλώντας διασυνοριακά: ο ρόλος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου», σειρά 16 του Συμβουλίου της Ευρώπης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, Εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2010, σ. 48. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/speaking-across-borders-the-role-of-higher-education-in-furthering-int/168075dddc>

⁵⁸ Πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης, Ανάπτυξη Διαπολιτισμικών Ικανοτήτων, διαθέσιμο στη θέση: <https://www.uu.nl/en/professionals/programmes/developing-intercultural-competences>

⁵⁹ Πρόγραμμα IEREST, φυλλάδιο. Διατίθεται στη θέση: http://www.ierest-project.eu/sites/default/files/IEREST_flier_2013.pdf

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

⁶⁰ Huber, J., Reynolds, C. (ed.), "Ανάπτυξη διαπολιτισμικής ικανότητας μέσω της εκπαίδευσης", Σειρά Pestalozzi Αριθ. 3, Εκδόσεις Του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2014, σ.44. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/developing-intercultural-enfr/16808ce258>

⁶¹ Huber, J., Reynolds, C. (επιμ.), «Ανάπτυξη διαπολιτισμικής ικανότητας μέσω της εκπαίδευσης», σειρά Pestalozzi Αριθ. 3, Εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2014, σ.42. Διατίθεται στη θέση: <https://rm.coe.int/developing-intercultural-enfr/16808ce258>

⁶² "Ζώντας μαζί Όπως Ισούται με αξιοπρέπεια», Λευκή Βίβλος για τον διαπολιτισμικό διάλογο, Υπουργείο Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008, σ. 34. Διατίθεται στη θέση: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

⁶³ "Ζώντας μαζί Όπως Ισούται με αξιοπρέπεια», Λευκή Βίβλος για τον διαπολιτισμικό διάλογο, Υπουργείο Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2008, σ. 34. Διατίθεται στη θέση: https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Περιοχή 3: Τρίτη Αποστολή

Περίληψη:

Αυτό το μέρος των κατευθυντήριων γραμμών αφορά την τρίτη αποστολή των ΑΕΙ, δηλαδή τη μόχλευση της ακαδημαϊκής διδασκαλίας, της γνώσης και των ερευνητικών αποτελεσμάτων προς όφελος της κοινωνίας και της οικονομίας. Επικεντρώνεται κυρίως στον θετικό αντίκτυπο που θα μπορούσε να έχει η τρίτη αποστολή των ΑΕΙ στην κοινωνική ένταξη των προσφύγων και άλλων υπηκόων τρίτων χωρών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες και χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια.

Το κεφάλαιο 1 εισάγει τον ορισμό της τρίτης αποστολής των ΑΕΙ, σταθμίζει τη σημασία της σε περιόδους μαζικών μετακινήσεων του πληθυσμού και προσδιορίζει τους κύριους παράγοντες και συνεισφέροντες. Το κεφάλαιο 2 παρουσιάζει τις ορθές πρακτικές των πρωτοβουλιών τρίτης αποστολής που υλοποιούνται από τα ΑΕΙ στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία, καθώς και από πανεπιστήμια σε όλη την Ευρώπη. Το κεφάλαιο 3 επιδιώκει να σκιαγραφήσει ένα βιώσιμο στρατηγικό πλαίσιο για τα ΑΕΙ, προκειμένου να ενισχυθεί η σύνδεση και η συνεργασία τους με σκοπό τη βελτίωση και τη διάδοση του δυναμικού της τρίτης αποστολής τους, ώστε να επιτευχθεί βαθύτερος κοινωνικός αντίκτυπος. Για τον σκοπό αυτό, το κεφάλαιο 4 θεσπίζει απτές συστάσεις σχετικά με την ανάπτυξη στρατηγικού πλαισίου για τα ΑΕΙ και τη συμμετοχή των μελών του προσωπικού τους, τη συμμετοχή των εξωτερικών ενδιαφερόμενων μερών και την υλοποίηση συναφών δραστηριοτήτων δικτύωσης.

Κεφάλαιο 1: Εννοιολογικό πλαίσιο

1.0 Εισαγωγή στην «Τρίτη Αποστολή» των Πανεπιστημίων

Η παραδοσιακή ευθύνη των Πανεπιστημίων συνδέεται με δύο κύριες αποστολές. Το πρώτο είναι η Εκπαίδευση, η οποία θεωρείται η κύρια εντολή της και αφορά τη μετάδοση γνώσεων στους μαθητές, οι οποίοι πρέπει να πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια για να πληρούν τις προϋποθέσεις αυτές. Η δεύτερη αποστολή είναι η Έρευνα, που σημαίνει παραγωγή νέων γνώσεων. Το πανεπιστημιακό προσωπικό καθώς και νέοι ερευνητές, όπως διδακτορικοί φοιτητές και μεταδιδακτορικούς ερευνητές, εργάζονται σε βιβλιοθήκες και εργαστήρια προκειμένου να καταλήξουν σε νέα ή σωστά συμπεράσματα, που δεν είναι ακόμα γνωστά ή δεν έχουν σκεφτεί ακόμα.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι τα Πανεπιστήμια έχουν αλλάξει δραματικά στον 21ο αιώνα. Τα τελευταία 30 χρόνια, υπάρχουν ευρύτερες αναφορές στην Τρίτη Αποστολή των Πανεπιστημίων. Αυτή η νέα, «Τρίτη Αποστολή» αφορά τη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της γνώσης και της έρευνας που παράγεται προς όφελος της κοινωνίας και της οικονομίας, και έχει αναγνωριστεί ως εξίσου κατάλληλη για τα Πανεπιστήμια. Οι τελευταίοι πρέπει επίσης να ασχοληθούν τόσο με τις κοινωνικές ανάγκες όσο και με τις απαιτήσεις της αγοράς. Αυτό αποτελεί τη λεγόμενη Τρίτη Αποστολή, η οποία προσθέτει μια πρόσθετη λειτουργία στις προηγούμενες. Στο πλαίσιο αυτό, η δραστηριότητα ενός Πανεπιστημίου συνδέεται με το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο εντός του οποίου λειτουργεί. Αυτό σημαίνει ένα τέλος στην τήρηση της γνώσης, η οποία διατηρούταν εντός της ακαδημαϊκής κοινότητας. Μπορεί να θεωρηθεί στενά συνδεδεμένη με τις ανάγκες διά βίου μάθησης της κοινωνίας, αλλά υπερβαίνει την εξυπηρέτηση μόνο αυτών των αναγκών. Είναι βέβαιο ότι ο επιστημονικός διάλογος δεν περιορίζεται μόνο στο επιστημονικό προσωπικό και σε εκείνους που θεωρούνται κατάλληλοι για φοιτητές, αλλά και στην κοινωνία στο σύνολό της.

Έτσι, τα πανεπιστήμια αναπτύσσουν τώρα τις στρατηγικές τους γύρω από αυτές τις τρεις αποστολές και προσπαθούν να τις συνδυάσουν όσο το δυνατόν πιο αρμονικά. Οι ακαδημαϊκοί συζητούν πώς να ενσωματώσουν αποτελεσματικά αυτές τις αποστολές σε ένα συνεκτικό θεσμικό πλαίσιο, προσπαθώντας να παράγουν γνώσεις όχι μόνο για να χρησιμοποιηθούν για εκπαιδευτικούς σκοπούς και για την παραγωγή νέων προϊόντων ή υπηρεσιών – δηλαδή για εμπορικές χρήσεις – αλλά και για να μεγιστοποιήσουν την κοινωνική ευημερία, να ανταποκριθούν σε νέες ανάγκες, κινδύνους, προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κοινωνία. Όπως θα περίμενε κανείς, διαφορετικές χώρες και μεμονωμένα Πανεπιστήμια υλοποιούν την Τρίτη Αποστολή τους με διαφορετικούς τρόπους, δίνοντας έμφαση σε διαφορετικές πτυχές και δίνοντας προτεραιότητα σε διαφορετικές δραστηριότητες.

Ωστόσο, γίνεται επίσης συζήτηση σχετικά με τις αρνητικές επιπτώσεις να πρέπει να υπηρετεί το ίδρυμα την και την αγορά και την κοινωνία εν γένει αντί την επιστήμη και τους φοιτητές. Η συζήτηση είναι κατά πόσον η υιοθέτηση μιας συμπεριφοράς προσανατολισμένης στην αγορά ή την κοινωνία από ένα Πανεπιστήμιο θα μπορούσε να υπονομεύσει τις βασικές ερευνητικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότησή του. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι οι κυβερνήσεις αναπτύσσουν πολιτικές «τρίτης αποστολής» που διανείμει χρηματοδότηση για τον σκοπό αυτό, ενώ οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι εμπειρογνώμονες ακολουθούν συγκεκριμένους δείκτες. Από την άλλη, θα μπορούσε κανείς ασφαλώς να υποστηρίξει ότι απαιτείται ισορροπία και ότι η "τρίτη αποστολή" θα μπορούσε επίσης να χρησιμεύσει ως πηγή χρηματοδότησης για τα Πανεπιστήμια. Επιπλέον, η θετική συμβολή σε μια κοινότητα είναι ένας πολύτιμος στόχος από μόνη της και μπορεί να είναι παραγωγική μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, και με απρόβλεπτους τρόπους.

Τα πανεπιστήμια μπορούν επίσης να επιλέξουν τις προτεραιότητές τους ή να συνδυάσουν διαφορετικές πτυχές των πολιτικών τρίτης αποστολής, δηλαδή:

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Αναπτυξιακή και ερευνητική πτυχή: Ένα Πανεπιστήμιο ενισχύει την τοπική οικονομία μέσα από τα ερευνητικά του προγράμματα και τις νέες τεχνολογίες που δημιουργεί και υιοθετεί.

Καινοτόμος πτυχή: Το Πανεπιστήμιο είναι ο κύριος παραγωγός καινοτόμων γνώσεων και διάδοσης τεχνογνωσίας στον περιφερειακό και τοπικό παραγωγικό τομέα, κινητοποιώντας παράλληλα τις τοπικές επιχειρηματικές δυνάμεις, αποτελώντας μόνιμη πηγή πληροφοριών για τις εθνικές και παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις.

Οικονομική πτυχή: Ένα Πανεπιστήμιο είναι μια μεγάλη δύναμη που επενδύει, αγοράζει αγαθά, κάνει συναλλαγές και ενισχύει τη συνεργασία με τοπικούς κλάδους της οικονομίας.

Κοινωνική πτυχή: Ένα Πανεπιστήμιο παρέχει γνώση και στην πραγματικότητα δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, διατηρώντας έτσι τη νεολαία στην περιοχή και στη χώρα. Ανταποκρίνεται επίσης στις κοινωνικές ανάγκες μέσω της έρευνας και της εκπαίδευσης, αναγνωρίζοντας τη σημασία των δραστηριοτήτων διά βίου μάθησης, στην ανάγκη της κοινωνίας για περαιτέρω εκπαίδευση με βάση τα συνεχώς εξελισσόμενα πρότυπα. Πολλαπλασιάζει επίσης τις ομάδες εργασίας και λειτουργεί ως φυτώριο για πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην προώθηση της αλλαγής και της προόδου σε κοινωνικά θέματα, όπως η ένταξη των μεταναστών, η ισότητα των φύλων, η προστασία των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση.

Πολιτιστική πτυχή: Το Πανεπιστήμιο αποτελεί κέντρο ζωής και πολιτισμού για την πόλη όπου βρίσκεται, καθώς προωθεί την πολιτιστική πολυμορφία και τις πολιτιστικές δεξιότητες, ενισχύει τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και συμβάλλει στην πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής.

1.1 Η τρίτη αποστολή στην εποχή των μαζικών μετακινήσεων πληθυσμών

Ο ρόλος των Πανεπιστημίων περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την παροχή στο κράτος των απαραίτητων βασικών γνώσεων και τεχνικών για τη διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών κρίσεων και τη δυνατότητα της κοινωνίας να είναι έτοιμη και να φιλοξενεί πολιτιστικά και να βοηθά τους μετανάστες και τους πρόσφυγες να ενταχθούν στην κοινωνία αυτή όσο το δυνατόν ομαλότερα. Τα ακαδημαϊκά ιδρύματα μπορούν να βοηθήσουν με την εισαγωγή πολυπολιτισμικών προγραμμάτων, βοηθώντας τους πρόσφυγες φοιτητές είτε να ξεκινήσουν είτε να συνεχίσουν τις σπουδές τους και παρέχοντας ένα φιλικό περιβάλλον¹. Οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν επίσης να πραγματοποιηθούν σε συντονισμό με τις τοπικές κοινωνίες και, ως εκ τούτου, να αποτελέσουν μέρος της Τρίτης Αποστολής των ΑΕΙ.

Στο πλαίσιο αυτό, η επικρατούσα άποψη είναι ότι τα Πανεπιστήμια θα πρέπει να πείσουν τις κυβερνήσεις τους να προχωρήσουν σε ένα νέο εκπαιδευτικό «Σχέδιο Μάρσαλ», ένα σχέδιο για την πρόληψη περαιτέρω διαρροής εγκεφάλων.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Οι λόγοι της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης περιλαμβάνουν τον πόλεμο, τη βία, τις συγκρούσεις ή τις διώξεις, την πείνα, την ακραία φτώχεια 2, καθώς και το οικονομικό χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών χωρών. Είναι σαφές ότι η μετανάστευση καλά μορφωμένων ανθρώπων διευρύνει ακόμη περαιτέρω αυτό το χάσμα, με αποτέλεσμα παράλληλα μια τεράστια διαρροή εγκεφάλων. Ωστόσο, το χειρότερο σενάριο είναι να αναγκαστεί κανείς να εγκαταλείψει την πατρίδα του ως πρόσφυγας.

Οι μεγάλες μεταναστευτικές ροές και οι ροές ασύλου αποτελούν μείζονες προκλήσεις όχι μόνο για τις χώρες προέλευσης, αλλά και για τις χώρες προορισμού. Τα πανεπιστήμια των τελευταίων πρέπει να αναπτύξουν στρατηγικές προκειμένου να προσφέρουν λύσεις. Αυτές μπορεί να αφορούν πρωτοβουλίες για την υποδοχή μεταναστών και προσφύγων ως φοιτητών. Έχουμε ήδη διερευνήσει τέτοιες στρατηγικές και πρωτοβουλίες αλλού. Ωστόσο, τα Πανεπιστήμια θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιούν τους πόρους τους για να βοηθήσουν τις δικές τους εθνικές κοινωνίες να υποδεχθούν μετανάστες και πρόσφυγες, ενδυναμώνοντας τόσο τους υπάρχοντες κατοίκους όσο και τους νεοεισερχόμενους.

Ως εκ τούτου, υπάρχει επείγουσα ανάγκη για την ενδυνάμωση των κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών στα Πανεπιστήμια³. Η τρέχουσα κρίση δεν είναι μόνο οικονομική· είναι μια ανθρωπιστική κρίση που απορρέει από την παραμέληση των αξιών για χάρη της μεταφοράς της τεχνολογικής γνώσης. Τα πανεπιστήμια πρέπει επιτέλους να επικεντρωθούν στις αξίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα και πρέπει να σέβονται το διεθνές δίκαιο. Οι διακρίσεις με βάση τη θρησκεία, το φύλο, το χρώμα του δέρματος, την εθνικότητα ή την εθνικότητα σίγουρα δεν είναι η απάντηση – πράγματι, είναι ένα πρόσθετο πρόβλημα. Τα πανεπιστήμια πρέπει να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις, τα προβλήματα και τις δομές της κοινωνίας, και αυτές οι ανάγκες περιλαμβάνουν τώρα την απόκτηση δεξιοτήτων και πολιτιστικών ικανοτήτων για την κοινωνία στο σύνολό της. Τα πανεπιστήμια δεν μπορούν να παραμείνουν εγκλωβισμένα και τυφλά σε αυτές τις ανάγκες.

Όπως αναφέρεται στο πρώτο μέρος των παρουσιών κατευθυντήριων γραμμών, τα πανεπιστήμια και οι ηγετικές τους αποφάσεις θα πρέπει να παρέμβουν σθεναρά και τελικά να υπηρετήσουν τον ιστορικό και ηθικό τους στόχο: να διαδραματίσουν ζωτικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων που συμβάλλουν στη διασφάλιση της ειρήνης και της βιώσιμης ανάπτυξης. Επιπλέον, τα πανεπιστήμια πρέπει, όταν είναι απαραίτητο, να αντιτίθενται σε πολιτικές που επηρεάζουν αρνητικά τις αξίες της ανθρωπότητας⁴. Τέλος, η περιβαλλοντική κρίση είναι ένα άλλο ζήτημα στο οποίο τα Πανεπιστήμια πρέπει να ανταποκριθούν αποτελεσματικά.

1.2: Πώς λειτουργεί

Η συμβολή των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν τα ΑΕΙ έχει καταστεί πιο καθοριστική για την κοινωνία γενικότερα. Ως εκ τούτου, οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο έχουν αναγνωρίσει μεγαλύτερη ανάγκη αναγνώρισης και παροχής χρηματοδοτικής στήριξης σε τέτοιες δραστηριότητες.⁵ Οι δραστηριότητες της Τρίτης Αποστολής οργανώνονται τώρα

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

στα ΑΕΙ και αφορούν κυρίως τη δημιουργία, χρήση, εφαρμογή και εκμετάλλευση της γνώσης, καθώς και άλλες δυνατότητες των Πανεπιστημίων πέρα από το ακαδημαϊκό τους περιβάλλον. Σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο, τα πανεπιστήμια δεν θα πρέπει μόνο να αισθάνονται υποχρεωμένα να διεθνοποιούνται, αλλά και να λαμβάνουν υπόψη και να φροντίζουν την περιοχή τους. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να προσπαθήσουν να συμβάλουν στην ευημερία της τοπικής κοινωνίας: αυτή είναι η ίδια η ουσία της Τρίτης Αποστολής.⁶

Η Τρίτη Αποστολή αφορά δραστηριότητες που αναπτύσσονται και εξελίσσονται μερικές φορές μέσω της διαμεσολάβησης των Γραφείων Μεταφοράς Τεχνολογίας (ή Γνώσης) στα Πανεπιστήμια⁷. Ο ρόλος των Γραφείων Τεχνολογίας ή Μεταφοράς Γνώσης, με τη στενή έννοια, επικεντρώνεται στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της ακαδημαϊκής έρευνας, προκειμένου να ενισχυθεί ο δημόσιος, ιδιωτικός και τρίτος τομέας, και αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών, την παροχή τεχνικής βοήθειας, τη σύναψη ερευνητικών συμβάσεων, τη διεξαγωγή συνεργατικής έρευνας, τη διαβούλευση, την προώθηση της επιχειρηματικής κουλτούρας, τη δικτύωση, την εδραίωση εταιρικών σχέσεων με τοπικούς και περιφερειακούς εταίρους αλλά και κατά την κατάρτιση του στρατηγικού σχεδίου των Πανεπιστημίων και των περιφερειών όπου αναπτύσσονται αυτές οι δραστηριότητες⁸. Με άλλα λόγια, αφορά ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων μεταφοράς γνώσης (Πανεπιστήμιο), ορισμένες από τις οποίες αποφέρουν έσοδα και συμβάλλουν σημαντικά στην παροχή οικονομικής στήριξης τόσο στην κοινότητα όσο και στα ΑΕΙ. Τα Γραφεία Τεχνολογίας (ή Μεταφοράς Γνώσης) προσφέρουν οργανωτική υποστήριξη στην ακαδημαϊκή επιχειρηματικότητα και τη συνεχή επαγγελματική εξέλιξη των ερευνητών, γεγονός που διευρύνει τις ευκαιρίες τους να χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα της ακαδημαϊκής τους έρευνας από τη βιομηχανία⁹. Μέσω της Τεχνολογίας (ή των Γραφείων Μεταφοράς Γνώσης), οι δραστηριότητες της Τρίτης Αποστολής συμβάλλουν σημαντικά στην «αυτάρκεια» των ΑΕΙ, καθώς βοηθούν στη διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης και στην αύξηση της φήμης, του κύρους, της επιρροής ή των κοινωνικών οφελών που οδηγούν σε πρόσθετη χρηματοδότηση της έρευνας ή/και αυξημένη ζήτηση για πανεπιστημιακή γνώση, πέραν του ρόλου των πανεπιστημίων ως δημιουργών γνώσης.¹⁰

Η Τρίτη Αποστολή πραγματοποιείται με διαφορετικούς τρόπους από διαφορετικά ΑΕΙ. Η πολυπλοκότητα του ρόλου της Τρίτης Αποστολής είναι τεράστια και κάθε θεσμικό όργανο αντιμετωπίζει ένα ευρύ φάσμα προκλήσεων. Ο αντίκτυπος που μπορεί να επιφέρει κάθε Πανεπιστήμιο εξαρτάται από το ευρύτερο θεσμικό και κανονιστικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται.¹¹

Για τους σκοπούς μας, αποφασίσαμε να επικεντρωθούμε στην ανάγκη υποδοχής προσφύγων και μεταναστών. Θα μπορούσε ασφαλώς κανείς να επικεντρωθεί σε άλλες κοινωνικές πτυχές, δηλαδή στις νεοφυείς επιχειρήσεις, στην έρευνα για την κλιματική αλλαγή ή σε άλλα ζητήματα.

Οραματιζόμαστε την Τρίτη Αποστολή ως εργαλείο για την αύξηση της κοινωνικής ευθύνης και την προώθηση της ισορροπίας και της ανεκτικότητας σε μια πλουραλιστική κοινωνία. Τα πανεπιστήμια δεν πρέπει να είναι νησιά γνώσης, πρέπει να ανταποκρίνονται κοινωνικά. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη τα ΑΕΙ να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που παράγουν

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

για να αντιμετωπίσουν τις πρακτικές ανησυχίες της καθημερινής ζωής, καθώς οι κοινωνίες αλλάζουν τώρα καλωσορίζοντας τους μετανάστες και τους πρόσφυγες.¹²

1.3: Κοινωνικές δομές που συνεργάζονται με το Πανεπιστήμιο

Οι τοπικές αρχές, τα ιδρύματα και τα επιμελητήρια, οι κοινωνίες και οι ενώσεις μπορούν να διαδραματίσουν ζωτικό ρόλο δουλεύοντας παράλληλα με τα Πανεπιστήμια για την επίτευξη της Τρίτης Αποστολής. Είναι οι φυσικές πηγές και τα εφαλτήρια για την εύρεση και τη συμμετοχή ανθρώπων από όλα τα στρώματα, τις τάξεις και τις ηλικίες – άρα και πρόσφυγες και μετανάστες. Τα πανεπιστήμια μπορούν να παρέχουν σε όλα τα παραπάνω ιδέες που μπορούν να οδηγήσουν σε έργα μικρής ή μεγάλης κλίμακας που θα προσελκύσουν πολίτες από ένα ευρύ φάσμα. Τα ΑΕΙ διαδραματίζουν ζωτικό, κείμερο ρόλο: είτε στις επιστήμες είτε στις ανθρωπιστικές επιστήμες, τις τέχνες ή τη μουσική, έχουν μια μεγάλη ποικιλία έργων για να συνεργαστούν. Η έρευνα είναι η πρωταρχική πηγή γνώσης, φυσικά, αλλά οι εφαρμογές και η αμοιβαία ανταλλαγή εμπειριών είναι επίσης σημαντικές. Τα ιδρύματα και τα Επιμελητήρια διοικούνται από ειδικευμένα άτομα με μακρά εμπειρία στους τομείς τους και μπορούν να παρέχουν στα ΑΕΙ ανεκτίμητες πόρους και γνώσεις. Τα ΑΕΙ και οι τοπικές αρχές συνεργάζονται εδώ και πολύ καιρό, αξιοποιώντας τις πολύτιμες γνώσεις που παράγονται από τους ακαδημαϊκούς και εφαρμόζοντας τις πειραματικά σε όλους τους τομείς: τεχνολογία, γεωργία, ιατρική. Από την άλλη, τα ΑΕΙ αντιμετώπισαν και προωθούν τη διεθνοποίηση της των προγραμμάτων σπουδών του προς τη διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας για όλους τους πολίτες, είτε είναι ντόπιοι, μετανάστες ή πρόσφυγες.

Οι δομές προσφύγων, οι ενώσεις, οι κοινωνίες, οι ΜΚΟ και τα κέντρα ημέρας αποτελούν το κύριο φόρουμ συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών. Το κύριο εργαλείο θα είναι η συμμετοχή εθελοντών και από τις δύο πλευρές: οι μαθητές και οι νέοι νεοεισερχόμενοι μπορούν να εργαστούν, να απολαύσουν τη ζωή και να διασκεδάσουν μαζί, διευρύνοντας τις προοπτικές τους και ενσωματώνοντας μη τυπικές μαθησιακές προσεγγίσεις στη ζωή τους. Η διεθνοποίηση και η οικονομία της γνώσης έχουν καταστεί καθοριστικοί παράγοντες που διαμορφώνουν τον τρόπο σκέψης, έρευνας και δράσης. Τα άτομα μπορούν να διαχειριστούν τις πολυπλοκότητες και τις διαφορές που πρέπει να ξεπεράσουν ως πρόκληση, μόνο εάν διευρύνουν το πεδίο εφαρμογής τους για να συμπεριλάβουν τους νεοεισερχόμενους. Η βιωματική μάθηση είναι η απάντηση σε πολλά εκπαιδευτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ΑΕΙ μέσω της μη τυπικής μάθησης που μπορεί να προσφέρει ο εθελοντισμός. Οι φοιτητές συναντιούνται με τους συνομηλίκους τους και αποκτούν εμπειρία από αυτή τη συνάντηση, συναντιούνται με παιδιά και οικογένειες και προβληματίζονται για την κατάστασή τους. Καλούνται να εφαρμόσουν τις γνώσεις και την εμπειρογνωμοσύνη τους προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των νεοεισερχόμενων στο διαπολιτισμικό περιβάλλον των κοινωνιών μας.

Σε πολλές περιπτώσεις, οι εθνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) δραστηριοποιούνται σε ορισμένες χώρες και μπορούν να λειτουργήσουν ως σύνδεσμος μεταξύ

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

νεοεισερχόμενου και καθιερωμένων υπηκόων. Αυτό αντικατοπτρίζει το ιστορικό γεγονός της μετακίνησης του πληθυσμού και ενισχύει τη συνεργασία, την κατανόηση και την ευαισθητοποίηση. Αυτή η διαπολιτισμική συνεργασία είναι αμοιβαία επωφελής τόσο για τους πρόσφυγες όσο και για τα Πανεπιστήμια.

1.4: Πανεπιστημιακές λειτουργίες - χρήση εθελοντών

Για να μπορέσουν τα Πανεπιστήμια να επιτύχουν θετικά αποτελέσματα στην επιδίωξη της «τρίτης αποστολής» τους, όπως και να επιλέξουν να την καθορίσουν, χρειάζονται τόσο υλικές όσο και άυλες πηγές, και ιδιαίτερα ανθρώπινο κεφάλαιο. Είναι προφανές ότι τόσο το ακαδημαϊκό όσο και το τεχνικό προσωπικό αφενός και οι φοιτητές αφετέρου αποτελούν το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό.

Φοιτητές: Όλοι οι φοιτητές πρέπει να συμμετέχουν ενεργά σε πρωτοβουλίες τρίτης αποστολής. Αυτές περιλαμβάνουν δραστηριότητες σε ένα ευρύ φάσμα, σύμφωνα με τις δικές τους ικανότητες, επίπεδο σπουδών και ωριμότητα. Μπορεί να κυμαίνεται από την παροχή δωρεάν μαθημάτων στη μητρική γλώσσα σε όσους τα χρειάζονται (παιδιά ή ενήλικες), έως δραστηριότητες επίβλεψης και φροντίδας για μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή πανεπιστημίου. Είναι γνωστό ότι ένα σύστημα βοήθειας και εποπτείας από ομοτίμους ωφελεί και τις δύο πλευρές: οι αυτόχθονες φοιτητές γίνονται πιο υπεύθυνοι και οι νεοεισερχόμενοι λαμβάνουν την υποστήριξη και την καθοδήγηση που χρειάζονται. Μπορούν να οργανωθούν πολυάριθμες δράσεις (όχι μακριά από το αντικείμενο αρκετών σχολών), με στόχο την ένταξη και την απασχόληση των προσφύγων.

Τείνουμε να πιστεύουμε ότι επειδή οι πρόσφυγες δεν μπορούν να μιλούν την εθνική γλώσσα, δεν έχουν τίποτα να πουν. Ξεχνάμε επίσης κατά καιρούς ότι ορισμένοι πρόσφυγες ήταν ακαδημαϊκοί, δάσκαλοι, φοιτητές πανεπιστημίου, μαθητές λυκείου πριν αναγκαστούν να εγκαταλείψουν τη χώρα τους. Αν θέλουμε να συμπεριλάβουμε όλους τους πρόσφυγες στις χώρες μας, πρέπει να διασφαλίσουμε ότι οι ανάγκες τους θα καλυφθούν στα Πανεπιστήμιά μας.

Ακαδημαϊκό προσωπικό: Εκτός από την ενθάρρυνση των φοιτητών να εγγραφούν στις παραπάνω δραστηριότητες και την εποπτεία τους, το ακαδημαϊκό προσωπικό μπορεί να είναι επιφορτισμένο με την ενίσχυση των ακαδημαϊκών γνώσεων και δεξιοτήτων των ενήλικων προσφύγων. Τα σεμινάρια μπορούν να πραγματοποιηθούν σε ορισμένα ΑΕΙ και, εάν είναι εφικτό, ορισμένα καθήκοντα μπορούν να ανατεθούν σε ενήλικες πρόσφυγες. Η ανταλλαγή ιδεών και πρακτικών μπορεί να εκπλήξει όλους όσους εμπλέκονται σε τέτοιες δραστηριότητες.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

Κεφάλαιο 2: Καλές πρακτικές

Η λεγόμενη προσφυγική κρίση στην Ευρώπη αύξησε την πίεση προς τα Πανεπιστήμια, να μετατοπιστούν κυρίως στη διδασκαλία και την εκτέλεση της έρευνας, προσθέτοντας μια Τρίτη Αποστολή, που παρουσιάζεται ως «συμβολή στην κοινωνία»¹³. Το παρόν κεφάλαιο επικεντρώνεται στην περιγραφή υποδειγματικής συνεργασίας μεταξύ των Πανεπιστημίων και του τρίτου τομέα στον τομέα της ένταξης των προσφύγων και της πρόσβασης σε ακαδημαϊκές ευκαιρίες, ιδίως στην Ελλάδα, την Πορτογαλία και την Ιταλία. Έχει επίσης ως στόχο να ρίξει φως στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ του σημερινού πανεπιστημίου και του περιβάλλοντός του, στο πλαίσιο της κοινωνικής ευθύνης του πανεπιστημίου, προκειμένου να δώσει μια πρακτική άποψη για το εξεταζόμενο θέμα καθώς και να αποτελέσει έμπνευση για άλλα Πανεπιστήμια που φιλοδοξούν να αναπτύξουν τέτοιες πρωτοβουλίες στο μέλλον.

2.0 Καλές πρακτικές στην Ελλάδα

Το ξέσπασμα της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα κατά τα έτη 2015-2016 εξέθεσε τον ρόλο των Πανεπιστημίων ως κινητήριων μοτιών που συμβάλλουν στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη των περιοχών στις οποίες δραστηριοποιούνται. Ο τρόπος με τον οποίο τα Πανεπιστήμια επιτυγχάνουν τον παραπάνω στόχο είναι η μεταφορά της γνώσης και των τεχνολογιών στη βιομηχανία και στην κοινωνία γενικότερα¹⁴. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το **έργο VAI**¹⁵ που δημιουργήθηκε από 10 εταιρίες από τον Ακαδημαϊκό Χώρο, την Κοινωνία των Πολιτών, την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τα Μέσα Ενημέρωσης που εδρεύει σε 4 χώρες: Αυστρία, Γερμανία, Ιταλία, Ελλάδα. Το έργο συντόνισε το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το μεγαλύτερο ελληνικό πανεπιστήμιο, υποστηρίζοντας την άριστη εκπαίδευση και έρευνα σε ένα ευρύ φάσμα κλάδων. Το έργο VAI εμπνεύστηκε από το κύμα αλληλεγγύης την 2015-16, το οποίο προκλήθηκε κατά τη διάρκεια της λεγόμενης «προσφυγικής κρίσης» της Ευρώπης και του «καλοκαιριού της μετανάστευσης» του 2015. Το έργο επιδίωξε να διερευνήσει ένα από τα βασικά στοιχεία της Τρίτης Αποστολής. Ο εθελοντισμός και πιο συγκεκριμένα πώς και γιατί ο εθελοντισμός από, με και για τους μετανάστες μπορεί να σχετίζεται με την ένταξη. Γενικός στόχος του έργου ήταν η διερεύνηση καινοτόμων δράσεων που διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή και την κοινωνική ένταξη. Αυτό προσεγγίστηκε μέσω μιας κλιμακωτής διαδικασίας 3 πακέτων εργασίας: "Εθνικές Έρευνες", Ανάπτυξη Ικανοτήτων" και "Δημιουργία ευκαιριών εθελοντισμού" - ως εκ τούτου παραγωγή "καλύτερης γνώσης", δημιουργία "καλύτερων εργαλείων" και προώθηση "καλύτερων πρακτικών".

Άλλο έργο που συντονίστηκε από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ήταν το έργο **SUCRE**¹⁶, το οποίο έχει αναλυθεί εκτενώς παραπάνω¹⁷. Στο έργο αυτό, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Πανεπιστήμιο της Κολωνίας και το VU Amsterdam συνεργάστηκαν με το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (GCR), μια ελληνική ΜΚΟ που δραστηριοποιείται από το 1989 στον τομέα του ασύλου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα του προγράμματος SUCRE απέδειξαν ότι τα πανεπιστήμια είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις ανάγκες των φοιτητών

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

προσφύγων/μεταναστών και να γίνουν σύμμαχοι για όσους εργάζονται στον τομέα με πρόσφυγες/μετανάστες και, ως εκ τούτου, να επεκτείνουν το ρόλο τους πέρα από τη διδασκαλία και την έρευνα.

Ίδιο ρόλο διαδραματίζει και το Πανεπιστήμιο Πειραιώς (Uipi) στο έργο **TEACHmi | Προετοιμασία εκπαιδευτικών για την ένταξη των μεταναστών στα σχολεία**¹⁸. Η διάρκεια των 36 μηνών εφαρμογής του προγράμματος Teachmi επικεντρώνεται στην ενίσχυση του ρόλου της εκπαίδευσης. Ο στόχος αυτός θα υλοποιηθεί με την προώθηση των κοινών αξιών της ΕΕ για την ανοχή και την απαγόρευση των διακρίσεων, ενώ θα δοθεί έμφαση στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ο αντίκτυπος του έργου θα βοηθήσει τους νέους να γίνουν ανοιχτόμυαλα και ενεργά μέλη στην ποικιλόμορφη και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνία. Τα εργαλεία θα χρησιμοποιηθούν και όλες οι γνώσεις και οι ορθές πρακτικές που θα ανταλλαχθούν θα παρέχουν σε όλους τους μαθητές τη δυνατότητα να λάβουν την καλύτερη δυνατή εκπαιδευτική προσέγγιση. Επιπλέον, όλα τα πνευματικά προϊόντα του έργου θα ενισχύσουν την ένταξη και την παροχή υψηλότερης ποιότητας σχολικών υπηρεσιών, με στόχο τις ανάγκες των μαθητών από μικρή ηλικία.

Τέλος, το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών στο πλαίσιο του προγράμματος **Mig-HealthCare**¹⁹ ήταν μέλος κοινοπραξίας Πανεπιστημίων, μαζί με εθνικές αρχές και ΜΚΟ από δέκα χώρες σε όλη την Ευρώπη. Οι εταίροι των έργων έχουν ποικίλη εμπειρία σε θέματα δημόσιας υγείας και ένταξης προσφύγων και μεταναστών. Ο γενικός στόχος της Mig-HealthCare είναι να βελτιώσει την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη των ευάλωτων μεταναστών και προσφύγων, να στηρίξει την ένταξη και τη συμμετοχή τους στις ευρωπαϊκές κοινότητες και να μειώσει τις ανισότητες στον τομέα της υγείας. Το Mig-HealthCare ήταν ένα έργο βασισμένο στην κοινότητα. Ως εκ τούτου, παρήγαγε αποτελεσματικά μοντέλα κοινοτικής φροντίδας, πιλοτικά δοκιμασμένα σε διαφορετικά πλαίσια και χώρες, τα οποία επικεντρώθηκαν στην προαγωγή και την πρόληψη της υγείας. Ανέπτυξε κατευθυντήριες γραμμές και εργαλεία για τον αναπροσανατολισμό των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης σε κοινοτικό επίπεδο. Όντας μέλος αυτού του προγράμματος, το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών άνοιξε το δρόμο για την ίδρυση και ανάπτυξη παρόμοιων κοινοτικών πρωτοβουλιών από άλλα Πανεπιστήμια σε όλη την Ευρώπη.

2.1 Καλές πρακτικές στην Πορτογαλία

Αρκετά πορτογαλικά ΑΕΙ φιλοξενούν πρόσφυγες φοιτητές ή φοιτητές οι οποίοι, παρά το γεγονός ότι δεν έχουν καθεστώς πρόσφυγα ή επικουρική προστασία, είναι υπήκοοι χωρών όπου υπάρχουν καταστάσεις ένοπλης σύγκρουσης. Σε πολλές από αυτές τις πρωτοβουλίες τα πορτογαλικά ΑΕΙ και υπερβαίνουν τη λειτουργία του Πανεπιστημίου ως εκπαιδευτικού και ερευνητικού ιδρύματος και συμβάλλουν στην ανάπτυξη των κοινοτήτων στις οποίες ανήκουν.

Αυτό συμβαίνει με τους φοιτητές που φιλοξενούνται μέσω της **Παγκόσμιας Πλατφόρμας Για Σύριους Φοιτητές**²⁰, μια μη κερδοσκοπική πολυσυμμετοχική οργάνωση. Στην

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

πρωτοβουλία αυτή τα πανεπιστήμια καθιέρωσαν βαθύτερη συνεργασία με ακαδημαϊκούς και εξωτερικούς ενδιαφερόμενους φορείς. Ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός που ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 2013 από τον Jorge Samraio, πρώην Πρόεδρο της Πορτογαλίας, με την υποστήριξη μιας βασικής ομάδας θεσμικών εταίρων, δηλαδή του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Συνδέσμου Αραβικών Κρατών, του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (IOM) και του Ινστιτούτου Διεθνούς Εκπαίδευσης (IIE). Στόχος του προγράμματος είναι «να παρέχει πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για σύριους φοιτητές που επλήγησαν από τον πόλεμο, σε ασφαλείς χώρες σε όλο τον κόσμο». Η ακαδημαϊκή κοινοπραξία της παγκόσμιας πλατφόρμας περιλαμβάνει διάφορα πορτογαλικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η παγκόσμια πλατφόρμα δημιουργεί επίσης έναν μηχανισμό ταχείας αντίδρασης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (RRM), ο οποίος «αποσκοπεί στην παροχή περισσότερων, καλύτερων και ταχύτερων ακαδημαϊκών ευκαιριών για φοιτητές σε ευάλωτες καταστάσεις ή αντιμετωπίζουν ανθρωπιστικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης που δημιουργούνται από πολέμους, συγκρούσεις και φυσικές καταστροφές».

Ένα άλλο παράδειγμα στο εξεταζόμενο θέμα προέρχεται από το Πανεπιστήμιο του Aveiro (UA). Το UA παρέχει στη διεθνή ακαδημαϊκή του κοινότητα ένα Τοπικό Κέντρο Υποστήριξης για την Ένταξη των Μεταναστών (**CLAIM**). Η πρωτοβουλία αυτή, που αναλύθηκε παραπάνω στην περιοχή 1 των παρουσιών κατευθυντήριων γραμμών, αποτελεί ένα εξαιρετικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο τα Πανεπιστήμια μπορούν και πρέπει να ανακαλύψουν εκ νέου, να κατανοήσουν και να αποτυπώσουν τη συμβολή της έρευνας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εν γένει στην πολιτιστική ζωή των εθνών.²¹

Παράλληλα, το Πανεπιστήμιο του Πόρτο διοργάνωσε την **Ημέρα Εθελοντισμού του Πόρτο 2019**.²² Κατά τη διάρκεια αυτής της ημέρας πραγματοποιήθηκαν δραστηριότητες ευαισθητοποίησης καθώς και δραστηριότητες που αποσκοπούσαν στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής στα κοινά και της ενεργού παρέμβασης της ακαδημαϊκής κοινότητας. Κάθε μέρα κατευθύνθηκε σε δραστηριότητες σε διάφορες περιοχές της πόλης, με στόχο την κάλυψη των τριών κέντρων που αποτελούν την πανεπιστημιούπολη του Πανεπιστημίου του Πόρτο. Οι δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν περιελάμβαναν ένα συνέδριο με θέμα «Αλλαγή του κόσμου μέσω της καινοτομίας και της συνεργασίας – μια πρόκληση στο πλαίσιο της δύναμής μας» ("Colaborar e inovar para mudar o mundo, um desafio ao nosso alcance") με τη συμμετοχή του Jorge Samraio (Προέδρου της Δημοκρατίας 1996 – 2006 & Πρόεδρος της Παγκόσμιας Πλατφόρμας Σύρων Φοιτητών), Gustavo Carona (Ανθρωπιστικός γιατρός) και μαρτυρίες Σύριων φοιτητών που σπουδάζουν στο Πανεπιστήμιο του Πόρτο. Την ομιλία αυτή ακολούθησε παρουσίαση του προγράμματος παγκόσμιας πλατφόρμας για τους Σύριους φοιτητές για τη δημιουργία ενός μηχανισμού ταχείας αντίδρασης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης (RRM), το οποίο αναφέρθηκε παραπάνω. Άλλες δραστηριότητες περιελάμβαναν αγορές αλληλεγγύης και εργαστήρια για τον εθελοντισμό, την κοινωνική ένταξη, την αναγκαστική μετανάστευση και τις εθνοτικές μειονότητες. Η εβδομάδα Εθελοντισμού ολοκληρώθηκε με περίπατο αλληλεγγύης με την υποστήριξη του CDUP (Αθλητικό Κέντρο του Πανεπιστημίου του Πόρτο). Κατά τη διάρκεια αυτής της εβδομάδας το Πανεπιστήμιο του Πόρτο

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

ασχολήθηκε με την τοπική και περιφερειακή κοινότητα και την κυβέρνηση και απέδειξε ότι τα Πανεπιστήμια είναι σε θέση να συμπεριλάβουν την Τρίτη Αποστολή.

2.2 Καλές πρακτικές στην Ιταλία

Όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, και στην Ιταλία, πολλά πανεπιστήμια έχουν αρχίσει να αναλαμβάνουν δράση για να προωθήσουν την ένταξη των προσφύγων και να συμμετάσχουν σε διάφορα ευρωπαϊκά και μη ευρωπαϊκά προγράμματα που προσφέρουν στους φοιτητές πρόσφυγες ευκαιρίες να ενταχθούν στην ακαδημαϊκή κοινότητα και στην ιταλική κοινότητα γενικότερα.

Ως εκ τούτου, το Università της Πάδοβας ίδρυσε την πρωτοβουλία "Cultura e Accoglienza". Στόχος της πρωτοβουλίας «Cultura e Accoglienza» ήταν η προώθηση της σύνδεσης μεταξύ προσφύγων, πανεπιστημίου και εδάφους. Προκειμένου να έρθουν οι πρόσφυγες πιο κοντά στον κόσμο των ακαδημαϊκών σπουδών, το Πανεπιστήμιο υιοθέτησε μια προσέγγιση peer-to-peer για να τους βοηθήσει στα γλωσσικά μαθήματα και τις εξετάσεις. Με αυτόν τον τρόπο, υπήρχε η δυνατότητα διάδοσης διαφορετικών εμπειριών και υποβάθρων μεταξύ προσφύγων και φοιτητών. Ταυτόχρονα, για να ευνοήσει την επικοινωνία και την αίσθηση του ανήκειν στην κοινότητα, το Πανεπιστήμιο προσέφερε σε κάθε συμμετέχοντα δύο γλωσσικά μαθήματα διαφορετικών επιπέδων προσπαθώντας να τονώσει τους συμμετέχοντες να επιτύχουν ένα καλύτερο επίπεδο ιταλικών. Εκτός από αυτό, το έργο παρείχε σε κάθε συμμετέχοντα έναν μέντορα προκειμένου να έχει διδακτική υποστήριξη κατά τη διάρκεια των γλωσσικών μαθημάτων και, για εκείνους που επέλεξαν να παρακολουθήσουν ένα ακαδημαϊκό μάθημα, επίσης κατά την προετοιμασία των εξετάσεων. Η διδακτική υποστήριξη των εκπαιδευτικών ήταν θεμελιώδης και για τις επισκέψεις στο μουσείο που διοργάνωσαν οι συντονιστές κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους και έχτισε μια βάση για μια ισχυρή και ειλικρινή σχέση μεταξύ εκπαιδευτικών και προσφύγων. Ένα από τα κύρια αποτελέσματα του έργου ήταν η εμπλοκή της εσωτερικής κοινότητας και της κοινωνίας της περιοχής της Πάδοβας.

Μια άλλη πρωτοβουλία από το ίδιο Πανεπιστήμιο είναι η Συμμαχία Arqus, Γραμμή Δράσης 2 Για τη Διεύρυνση της Πρόσβασης, της Ένταξης και της Διαφορετικότητας, task force 2.6 Ενεργοποίηση των προσφύγων. Από την ίδρυσή της, η Συμμαχία Αρκούς συμφώνησε να θέσει τους ανθρώπους στο επίκεντρο της αποστολής της. Η ενεργοποίηση των ανθρώπων έχει αναγνωριστεί ως leitmotif εντός και για τη Συμμαχία. Ομοίως, μεταξύ των σημαντικότερων στόχων του Arqus που διευρύνουν την πρόσβαση και την ένταξη, και η ποιοτική μάθηση για όλους βρίσκονται παράλληλα με την ανθρωποκεντρική προσέγγισή μας, η οποία διαπερνά ολόκληρη τη φιλοσοφία της Συμμαχίας. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση «Η γνώση δεν είναι πλέον προνόμιο, αλλά δικαίωμα». Τα πανεπιστήμια, ως κοινωνικά ιδρύματα με τις τρεις μεγάλες αποστολές εκπαίδευσης, έρευνας και προβολής, μπορούν να συμβάλουν στη διάδοση μιας πιο δημοκρατικής και χωρίς αποκλεισμούς προοπτικής σε ολόκληρη την κοινωνία, με το να γίνουν πρότυπο και με την εκπαίδευση των ανθρώπων να αγκαλιάσουν τη διαφορετικότητα. Οι δράσεις αφορούν

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

υποεκπροσωπούμενες ομάδες κάθε είδους: άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες λόγω σωματικών και πνευματικών αναπηριών· μεταναστευτικοί και προσφυγικές πληθυσμοί· γυναίκες· ΛΟΑΤ, χαρισματικών μαθητών. Οι πρωτοβουλίες του έργου περιλαμβάνουν: χαρτογράφηση, σχεδιασμός, οργάνωση και ανταλλαγή γνώσεων και βέλτιστων πρακτικών σχετικά με δομημένες δράσεις για τη διεύρυνση της πρόσβασης και την προώθηση της συμμετοχής του κοινού, της ένταξης, της προσοχής στη διαφορετικότητα και της βιωσιμότητας σύμφωνα με τους 17 στόχους του θεματολογίου του ΟΗΕ για το 2030, το οποίο λειτουργεί ως ανοικτό και καινοτόμο εργαστήριο. Η πρωτοβουλία «Αιτούντες άσυλο στο Πανεπιστήμιο» καθώς και το «Bolzano senzaterdag – obdachlos in Bozen» που προαναφέρθηκε, αποτελούν επίσης καλά παραδείγματα προτύπων συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων και του τρίτου τομέα. Στην πραγματικότητα, στην πρωτοβουλία "Bolzano senzaterdag – obdachlos in Bozen" φοιτητές της Σχολής Σχεδίου και Τεχνών σχεδίασαν προϊόντα για τους άστεγους. Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή ήταν αχρησιμοποίητα υλικά της εταιρείας Salewa. Η συνεργασία μεταξύ του Πανεπιστημίου και του εμπορικού σήματος Salewa είναι ένα καλό παράδειγμα της τρίτης αποστολής των Πανεπιστημίων.

2.3 Καλές πρακτικές από πανεπιστήμια σε όλη την Ευρώπη

Οι φοιτητές στο Ηνωμένο Βασίλειο έχουν δημιουργήσει ένα national δίκτυο το λεγόμενο STAR (Φοιτητική Δράση για τους Πρόσφυγες) με στόχο την οικοδόμηση μιας πιο κατανοητής και δίκαιης κοινωνίας όπου οι πρόσφυγες είναι ευπρόσδεκτοι και μπορούν να ευδοκιμήσουν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μερικά παραδείγματα των εργασιών που πραγματοποιήθηκαν από αυτό το δίκτυο είναι τα εξής. Εθελοντής σε τοπικό επίπεδο που συνεργάζεται απευθείας με τους πρόσφυγες, οικοδομώντας κατανόηση και συνδέσεις. Εκστρατεία σε εθνικό επίπεδο για την αλλαγή πολιτικής και την ισότιμη πρόσβαση των προσφύγων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση· Μάθετε για την προστασία των προσφύγων και το ταξίδι ασύλου στο Ηνωμένο Βασίλειο με ειδικούς και συνομηλικούς. Μεταξύ άλλων, το STAR συνεργάστηκε με το SolidarityNow για την υποστήριξη της ίδρυσης φοιτητικών ομάδων σε ελληνικά πανεπιστήμια. Το όραμα του Network είναι μια κοινωνία όπου οι πρόσφυγες είναι ευπρόσδεκτοι και μπορούν να ευδοκιμήσουν ως ίσα μέλη της κοινότητας.

Το Πανεπιστήμιο του Βίλνιους, στη Λιθουανία, ίδρυσε το καινοτόμο έργο «Από την αποξένωση στην ένταξη». Ο καινοτόμος χαρακτήρας του έργου έγκειται στην ανάπτυξη ενός μοναδικού on-line περιβάλλοντος, το οποίο θα περιλαμβάνει ολοκληρωμένες ενότητες κατάρτισης σχετικά με την κοινωνική ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων στις κοινωνίες της ΕΕ, επιδιώκοντας παράλληλα την εξάλειψη όλων εκείνων των κοινωνικών, γλωσσικών και ψυχολογικών φραγμών που εμποδίζουν την ένταξη μεταναστών και προσφύγων στο νέο περιβάλλον. Επίσης, το περιβάλλον του έργου είναι προικισμένο με μια ποικιλία άλλων πρωτοποριακών ψηφιακών εργαλείων και εφαρμογών, ειδικά σχεδιασμένων για τη δημιουργία και τη δημιουργία ενός ισχυρού δικτύου μεταξύ ευρωπαϊκών ΜΚΟ, κοινωνικών επιχειρήσεων και φιλανθρωπικών οργανώσεων για μετανάστες και πρόσφυγες, σχηματίζοντας έτσι ισχυρές συμμαχίες, μοιράζοντας βέλτιστες

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

πρακτικές μεταξύ αυτών των οργανισμών και προετοιμάζοντας ένα γόνιμο έδαφος για μελλοντικές συνεργασίες, υποστηρίζοντας ταυτόχρονα, με πρακτικό τρόπο, την έννοια της παγκόσμιας ιθαγένειας και αναπτύσσοντας μια αμοιβαία ευρωπαϊκή πολιτική προκειμένου να προασπιστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και να καταπολεμήσουν τον ρατσισμό. Κατά συνέπεια, απώτερος στόχος του έργου είναι η συγκέντρωση τέτοιων οργανισμών, υιοθετώντας έτσι μια πιο συλλογική και συνεπώς αποτελεσματική δράση.

Υπάρχουν πολλά άλλα παραδείγματα πρωτοβουλιών σε ολόκληρη την Ευρώπη στις οποίες τα πανεπιστήμια αλληλεπιδρούν με την κοινωνία γενικότερα. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το "bunt", μια πρωτοβουλία που διευκολύνθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας της Καρλσρούης (KIT). Το BUNT Karlsruhe (Bündnis für die Unterstützung von Geflüchteten στην Καρλσρούη) είναι ένα δίκτυο GOs, ΜΚΟ, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και οργανώσεων που βασίζονται στην πίστη και προσπαθούν να βελτιώσουν τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών που εργάζονται με και για τους πρόσφυγες στην Καρλσρούη. Στην πρωτοβουλία «Αξιοποίηση των δυνατοτήτων των νεοαφιχθέντων ανθρώπων και διευκόλυνση της εγκατάστασής τους στη σουηδική κοινωνία» από το Πανεπιστήμιο Linköping, το Πανεπιστήμιο εργάζεται ενεργά για να αξιοποιήσει τις δυνατότητες των νεοαφιχθέντων ανθρώπων και να επιτρέψει την εγκατάστασή τους στη σουηδική κοινωνία.

Τέλος, στην πρωτοβουλία "Ας συνεργαστούμε!" η οποία διευκολύνεται από το Πανεπιστήμιο του Τάμπερε, συστάθηκε μια ομάδα δράσης με τίτλο "Ας συνεργαστούμε!" με στόχο την υποστήριξη και τη βοήθεια στην ένταξη των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στη φινλανδική κοινωνία. Η Σχολή Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου του Τάμπερε και οι εταίροι της διοργανώνουν κοινές δραστηριότητες χαμηλού ορίου για αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες με τη δυνατότητα εκπαίδευσης. Στόχος είναι η παροχή ουσιαστικών δραστηριοτήτων στους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες στη Φινλανδία μαζί με τους Φινλανδούς. Η ομάδα συγκεντρώνει φοιτητές και προσωπικό από το Πανεπιστήμιο του Τάμπερε, καθώς και φορείς ενηλίκων και επαγγελματικής εκπαίδευσης στην περιοχή Pirkanmaa που ενδιαφέρονται να ενσωματώσουν αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες. Καλεί τους ανθρώπους και τους οργανισμούς να συμμετάσχουν στις προγραμματισμένες δραστηριότητες και να δημιουργήσουν νέες μορφές δραστηριοτήτων. Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, μαθήματα, δραστηριότητες παιδικής λέσχης και ένα Family Café. Τα μαθήματα μπορούν να παρακολουθήσουν ενήλικες αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες με επαρκείς αγγλικές δεξιότητες και ικανότητες για σπουδές σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Τα μαθήματα αυτά αποτελούν μέρος του κανονικού προγράμματος σπουδών και του προγράμματος σπουδών του Πανεπιστημίου.

Κεφάλαιο 3: Στρατηγική Πορεία

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

3.0 Προς ένα στρατηγικό πλαίσιο για την τρίτη αποστολή των ΑΕΙ

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αυξανόμενες κοινωνικές προκλήσεις, υπάρχει αυξανόμενη ζήτηση για τα ΑΕΙ να χρησιμοποιήσουν τις γνώσεις τους που αποκτήθηκαν από την έρευνα και τη διδασκαλία για να εκπληρώσουν την Τρίτη Αποστολή τους, συμβάλλοντας στην κοινωνική ένταξη όλων των ατόμων στις τοπικές κοινωνίες και στην κοινωνία γενικότερα. Αυτό συνεπάγεται την ανάληψη ευθύνης, ενεργά και συνειδητά, μέσα σε ένα στρατηγικό πλαίσιο συνεργασίας στο οποίο θα συμμετέχουν διάφοροι ενδιαφερόμενοι φορείς και θα θέτουν τις κύριες προτεραιότητες, επιτρέποντας την επιτυχή υλοποίηση των στόχων των Πανεπιστημίων στο πλαίσιο της Τρίτης Αποστολής τους.

Η έννοια της Τρίτης Αποστολής των ΑΕΙ έχει καθοριστεί με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους και περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα μοντέλων, διαστάσεων, λειτουργιών και δραστηριοτήτων, πυροδοτώντας διάφορες συζητήσεις μεταξύ επιστημόνων και υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής. Μπορεί να θεωρηθεί ως κρίσιμη αποστολή των ΙΤΕ που απαιτεί τη μεγαλύτερη καινοτομία όσον αφορά την οργάνωση των ΙΤΕ. Θα πρέπει να τεθούν τρία κρίσιμα σημεία προκειμένου να εξεταστεί καλύτερα η κοινωνική συμμετοχή της τρίτης αποστολής των ΑΕΙ. Πρώτον, ο ίδιος ο όρος είναι ασαφής. Αν και τα ΑΕΙ γενικά αναγνωρίζουν τις κοινωνικές τους ευθύνες και αναφέρονται στην κοινωνική συμμετοχή στις δηλώσεις αποστολής τους, η πρακτική σημασία παραμένει ασαφής. Δεύτερον, τα μέλη του προσωπικού των ΑΕΙ διαδραματίζουν καίριο ρόλο στον εντοπισμό σημαντικών τομέων κοινωνικού ενδιαφέροντος και στην έναρξη ενεργού συμμετοχής. Ωστόσο, αυτές οι περιστασιακές ενέργειες πρέπει να επισημοποιηθούν. Τρίτον, τα ΑΕΙ χρειάζονται κίνητρα και πόρους για την υλοποίηση της κοινωνικής δέσμευσης.

Από την άλλη, οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο, όντας διεθνείς φοιτητές, διευρύνουν το πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας κοινωνικής συμμετοχής, παρέχοντας στα ΑΕΙ την ώθηση για τη δημιουργία δομών στήριξης που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη βοήθεια διαφόρων περιθωριοποιημένων ή μη παραδοσιακών ομάδων φοιτητών. Επιπλέον, η εμπειρία με τους πρόσφυγες φοιτητές προσφέρει τη δυνατότητα να εφαρμοστούν τα διδάγματα που αντλήθηκαν από αυτά τα προγράμματα σε άλλες ομάδες ανάλογα. Η αναγκαστική και εθελοντική μετανάστευση είναι ένα συνεχές φαινόμενο της εποχής μας. Η εφαρμογή πολιτικών χωρίς αποκλεισμούς θα ωφελήσει τις χώρες υποδοχής και τα ΑΕΙ, ενώ η δυναμική συμβολή των προσφύγων και των μεταναστών στις κοινωνίες μας μπορεί να ωφελήσει την κοινωνία γενικότερα. Ως εκ τούτου, θεωρείται σημαντικό να αναπτυχθούν βιώσιμα προγράμματα για τη στήριξη τόσο της κοινωνικής όσο και της ακαδημαϊκής ένταξης των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο.

Για το σκοπό αυτό, απαιτείται μια πολυεπίπεδη προσέγγιση, λαμβάνοντας υπόψη τόσο την ανάγκη διευκόλυνσης της πρόσβασης των προσφύγων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης των προσόντων τους, όσο και τη σημασία της επίτευξης της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των προσφύγων στην τοπική κοινότητα και στην αγορά εργασίας και της παροχής ψυχολογικής υποστήριξης στους πρόσφυγες. Το κεφάλαιο αυτό επιδιώκει να σκιαγραφήσει ένα βιώσιμο στρατηγικό πλαίσιο συνεργασίας, όχι μόνο μεταξύ των ίδιων των ΙΤΕ, αλλά και μεταξύ των ΙΤΕ και των τοπικών αρχών, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών δικτύων και των ενώσεων, προκειμένου να ενισχυθεί η σύνδεση και η συνεργασία τους με σκοπό τη βελτίωση και τη

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

διάδοση του δυναμικού της τρίτης αποστολής τους, επιτυγχάνοντας βαθύτερο κοινωνικό αντίκτυπο.

3.1 Σύλληψη στρατηγικού πλαισίου για την τρίτη αποστολή των ΑΕΙ

Η Τρίτη Αποστολή των ΑΕΙ αφορά τον τρόπο με τον οποίο τα ΑΕΙ αναπτύσσουν συνειδητά και στρατηγικά τις δραστηριότητές τους και συμβάλλουν στην κοινωνία στο πλαίσιο της Τρίτης Αποστολής τους. Αυτές οι δραστηριότητες των ΑΕΙ συμβάλλουν στη μετατόπιση των προσδοκιών των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών ως προς το τι μπορούν να επιτύχουν τα ΑΕΙ και ποιος είναι ο ρόλος τους στην κοινωνία.

Τα ΑΕΙ μπορούν να πλαισιώνουν την Τρίτη Αποστολή τους αποκτώντας πληροφορίες για τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες και συνδέοντας τις τάσεις και τις απαιτήσεις της κοινωνίας, επιτρέποντας σε όσους βρίσκονται εκτός των ΑΕΙ να γνωρίζουν ποιες είναι οι δυνατότητες των πανεπιστημίων.

Επιπλέον, πρέπει επίσης να εξεταστεί ο βαθμός διαρθρωτικής ένταξης των ΙΤΕ στο τοπικό τους περιβάλλον και η σύνδεσή τους με τοπικά κοινωνικά ζητήματα, προκειμένου να προσδιοριστεί ένα αποτελεσματικό στρατηγικό πλαίσιο και να αναπτυχθούν συναφή σχέδια δράσης.

Θα πρέπει να αναπτυχθεί ένα επιτυχημένο πλαίσιο συνεργασίας στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ένταξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδίως για τους πρόσφυγες ή για τις μειονεκτούσες ομάδες εν γένει, λαμβάνοντας υπόψη ένα ευρύ φάσμα πτυχών, από την προβολή και την πρόσληψη έως τις υπηρεσίες και τις διδακτικές πρακτικές. Για τον σκοπό αυτό, το στρατηγικό σχέδιο που θα πρέπει να εφαρμόζεται από τα ΑΕΙ προκειμένου να επιτευχθεί υψηλότερος βαθμός συμμετοχικότητας και να βελτιωθούν οι κοινωνικές τους συνδέσεις, αλληλεπιδράσεις και συνεργασία στο πλαίσιο της τρίτης αποστολής τους θα πρέπει να είναι:

- Συνεργατικά, που αναπτύσσεται ή υλοποιείται σε συνεργασία με άλλα θεσμικά όργανα, τοπικούς, περιφερειακούς ή εθνικούς φορείς, όπως ΜΚΟ, δήμους, περιφερειακές αρχές και άλλους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς. Το σχέδιο πρέπει να καταρτιστεί στο τοπικό ή εθνικό πλαίσιο των πολιτικών μετανάστευσης, κοινωνικής ένταξης και (τριτοβάθμιας) εκπαίδευσης. Υπογραμμίζεται η σημασία όλων των παραγόντων που συνεργάζονται για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και τη δημιουργία ευκαιριών για τους πρόσφυγες. Από την άποψη αυτή, θα πρέπει να κοιτάξουμε πέρα από την υποστήριξη διεθνών οργανισμών, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ύπατη Αρμοστεία των "νωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, και να συμπεριλάβουμε τα ενδιαφερόμενα μέρη που ενεργούν τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, όπως οι τοπικές αρχές, διάφορες ΜΚΟ, κοινωνικά δίκτυα και ενώσεις, προκειμένου να συμβάλουν στην επίτευξη της τρίτης αποστολής των ΑΕΙ.
- Χωρίς αποκλεισμούς, με τη συμμετοχή του φιλοξενούμενου προσφυγικού πληθυσμού στην ανάπτυξη και υλοποίηση της διαδικασίας, με βάση τις ανάγκες των φιλοξενούμενων προσφυγικών πληθυσμών, τα συμφέροντα, τις απαιτήσεις και τις

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

προσδοκίες τους. Επιπλέον, τα ΑΕΙ θα πρέπει να περιλαμβάνουν και να εμπλέκουν όλες τις οργανωτικές μονάδες και όσο το δυνατόν περισσότερα μέλη του ακαδημαϊκού και διοικητικού προσωπικού κατά την εκπλήρωση της τρίτης αποστολής τους.

- Βιώσιμα, όσον αφορά τα μοντέλα χρηματοδότησης και τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, καθώς και εύκολα εφαρμόσιμη, με δυνατότητα αναπαραγωγής και διεύρυνσης σε κλίμακα. Θα πρέπει επίσης να προβλέπει τη δυνατότητα αναβάθμισης και μεταφοράς σε άλλα ΑΕΙ, όσον αφορά το κόστος εφαρμογής, τα εθνικά πλαίσια πολιτικής, τη θεσμική πραγματικότητα και τις διάφορες ομάδες μειονεκτούντων εκπαιδευομένων.
- Η έννοια ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού πλαισίου για τη βιώσιμη εφαρμογή της τρίτης αποστολής των ΑΕΙ θα πρέπει να δείχνει προς διάφορους στόχους και προτεραιότητες, ανάλογα με την εστίαση των οργανωτικών μονάδων τους και των μελών του προσωπικού τους, μεταξύ άλλων:
- Η ανάπτυξη ειδικού προφίλ σχετικά με το περιεχόμενο της Τρίτης Αποστολής των ΑΕΙ, με βάση την υπάρχουσα εμπειρογνωμοσύνη και τις συναφείς δραστηριότητες των εν λόγω ΑΕΙ.
- Η ανάπτυξη συγκεκριμένων μέτρων για την υλοποίηση της Τρίτης Αποστολής του ΑΕΙ, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία των πολιτισμών εντός των ΑΕΙ.
- Η μεταφορά ακαδημαϊκών γνώσεων για την επίλυση διαφορετικών κοινωνικών προκλήσεων.
- Η μεταφορά τεχνολογιών και καινοτομιών με τη μορφή συνεργασίας με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.

Καθορίζοντας και υιοθετώντας ένα λεπτομερές στρατηγικό σχέδιο, τα ΑΕΙ αναγνωρίζουν τα οφέλη της επένδυσης πόρων προκειμένου να καταστούν κόμβοι διατομεακής συνεργασίας με την τοπική κοινωνία, τους τοπικούς και εθνικούς φορείς στις διαδικασίες ένταξης των προσφύγων. Τέλος, τα ΑΕΙ βελτιώνουν και επεκτείνουν τις διασυνδέσεις και τους δεσμούς συνεργασίας τους με τον τρίτο τομέα στο πλαίσιο της τρίτης αποστολής τους, επιτυγχάνοντας έτσι υψηλότερο βαθμό συμμετοχής στην κοινωνία.

3.2 Ανάπτυξη στρατηγικού πλαισίου για την τρίτη αποστολή των ΑΕΙ

Το βιώσιμο στρατηγικό σχέδιο για την προώθηση της Τρίτης Αποστολής των ΑΕΙ μπορεί να αναπτυχθεί λαμβάνοντας υπόψη τα ακόλουθα τέσσερα θεμελιώδη στοιχεία, ώστε να δημιουργηθεί ένα συγκεκριμένο και στοχευμένο πλαίσιο για την κοινωνική ένταξη των προσφύγων:

- Το θεσμικό πλαίσιο των ΑΕΙ: Ως έννοια, η Τρίτη Αποστολή δεν έχει ακόμη συσταθεί και εκπονηθεί σε βάθος. Κάθε πανεπιστήμιο επιλέγει τους τομείς όπου αλληλεπιδρά με την κοινωνία. Οι ερευνητές των βέλτιστων πρακτικών

επισημαίνουν τρεις βασικές πτυχές της δραστηριότητας: μεταφορά τεχνολογιών και καινοτομιών, συνεχή εκπαίδευση και κοινωνική συμμετοχή. Ενώ οι προτεραιότητες, οι στόχοι και οι δραστηριότητες για την επιδίωξη της Τρίτης Αποστολής μπορεί να διαφέρουν από ΑΕΙ σε ΑΕΙ, απαιτείται η ανάπτυξη κατάλληλου θεσμικού οργάνου εντός των ΑΕΙ, προκειμένου να διασφαλιστεί η επίτευξη της Τρίτης Αποστολής του. Είτε ως ακαδημαϊκό κέντρο, επιτροπή, ομάδα ερευνητών ή διοικητική μονάδα που λειτουργεί υπό το πεδίο εφαρμογής του ΑΕΙ, ένας ξεχωριστός φορέας εξουσιοδοτημένος να υπηρετεί και να προωθεί την Τρίτη Αποστολή των ΑΕΙ θα διασφαλίζει αναμφίβολα τη συνέπεια και τη συνέχειά του. Ο φορέας αυτός μπορεί να χρησιμεύσει περαιτέρω ως θεσμικός σύνδεσμος μεταξύ των ΑΕΙ και των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών της κοινότητας. Ένα ολοκληρωμένο σχέδιο επικοινωνίας και διάδοσης είναι επίσης απαραίτητο για την ενημέρωση και τη συμμετοχή των προσφύγων, των ενδιαφερόμενων μερών, καθώς και των μελών του ακαδημαϊκού και διοικητικού προσωπικού.

- Μέλη του προσωπικού των ΑΕΙ: Το ακαδημαϊκό και διοικητικό προσωπικό των πανεπιστημίων θα πρέπει να διαδραματίζει καίριο ρόλο στο σχεδιασμό και την υλοποίηση του στρατηγικού σχεδίου που αναπτύχθηκε για την Τρίτη Αποστολή των ΑΕΙ. Από τη μία πλευρά, το ακαδημαϊκό και ερευνητικό προσωπικό μπορεί να συμβάλει καταγράφοντας τις υπάρχουσες πρακτικές, συλλέγοντας και αναλύοντας δεδομένα και διεξάγοντας μελέτες με σκοπό την ανάπτυξη συγκεκριμένων μοντέλων, δραστηριοτήτων, προγραμμάτων και ορθών πρακτικών που θα προωθήσουν την κοινωνική ένταξη των προσφύγων στην κοινωνία. Επιπλέον, το ακαδημαϊκό προσωπικό θα μπορούσε να εκπαιδεύσει τα μέλη του διοικητικού προσωπικού και τους φοιτητές, διασφαλίζοντας έτσι την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των συγκεκριμένων δράσεων που θα έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδίου που εγκρίθηκε. Από την άλλη, τα μέλη του διοικητικού προσωπικού θα πρέπει να παρέχουν συμβουλευτική, κοινωνική πρόνοια, επαγγελματική ανάπτυξη, διοικητική και τεχνική υποστήριξη στους πρόσφυγες. Στο πλαίσιο αυτό, η πρόσθετη χρηματοδότηση θα επιτρέψει την κατάρτιση νέου προσωπικού. Επιπλέον, οι αμειβόμενες θέσεις φοιτητών ή η πρακτική άσκηση μπορεί να αυξήσουν τη συμμετοχή των φοιτητών και ενδεχομένως να οδηγήσουν σε μεγαλύτερη επαφή με ομοτίμους για τους φοιτητές πρόσφυγες. Προκειμένου να παρασχεθεί ουσιαστική στήριξη στους πρόσφυγες, απαιτείται επίσης εξειδικευμένο προσωπικό, όπως καθηγητές γλωσσών.
- Εξωτερικά δίκτυα και διασυνδέσεις: Τα ΑΕΙ θα μπορούσαν να επιτύχουν βαθύτερο κοινωνικό αντίκτυπο και καλύτερα αποτελέσματα κατά την υλοποίηση της τρίτης αποστολής τους από κοινού και όχι μεμονωμένα. Προκειμένου να επιτευχθούν συνέργειες και να αναπτυχθούν δίκτυα συνεργασίας, τα ΑΕΙ θα πρέπει να δημιουργούν διαύλους επικοινωνίας και δεσμούς με τους διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς εντός της κοινωνίας, δηλαδή άλλα ΑΕΙ, τοπικές αρχές, κοινοτικές επιχειρήσεις και μη κυβερνητικές οργανώσεις, καθώς και με τον επιχειρηματικό τομέα. Τα δίκτυα και οι διασυνδέσεις θα επιτρέψουν την υλοποίηση

των δραστηριοτήτων της Τρίτης Αποστολής σε ευρύτερη κλίμακα, τα μεγαλύτερα αποτελέσματα διάδοσης, καθώς και περαιτέρω ευκαιρίες χρηματοδότησης.

- Χρηματοδότηση: Τα περισσότερα από τα βασικά στοιχεία που αναφέρονται παραπάνω εξαρτώνται από τη χρηματοδότηση. Η χρηματοδότηση προσανατολισμένη στα προγράμματα περιλαμβάνει προσωπικό, σχετικά μαθήματα κατάρτισης, δραστηριότητες, δημόσιες σχέσεις και δικτύωση. Τα ΑΕΙ θα πρέπει να αναζητούν νέες ή πρόσθετες δυνατότητες χρηματοδότησης σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό ή διεθνές επίπεδο, προκειμένου να υλοποιούν τα προγραμματισμένα έργα εντός του στρατηγικού πλαισίου που αναπτύχθηκε για την τρίτη αποστολή τους. Ενώ η ειδική προθεσμία χρηματοδότησης για το έργο επιτρέπει την ορθή υλοποίηση της τρίτης αποστολής των ΑΕΙ, οι προθεσμίες των έργων και η αβεβαιότητα σχετικά με τις αιτήσεις ανοικτής χρηματοδότησης προκαλούν επίσης ανασφάλειες. Οι προσπάθειες των ΑΕΙ για περαιτέρω ή νέα χρηματοδότηση θα πρέπει να απαντηθούν αμέσως και πολύ πριν από τη λήξη των προηγούμενων περιόδων χρηματοδότησης.

Κεφάλαιο 4: Πρακτικές συστάσεις

4.0 Πρακτικές συστάσεις για το θεσμικό πλαίσιο των ΑΕΙ

Προκειμένου να υλοποιήσουν πλήρως την τρίτη αποστολή τους, τα ΑΕΙ θα πρέπει να αναπτύξουν ένα ολιστικό πλαίσιο ένταξης που θα λαμβάνει υπόψη τον ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Θα πρέπει να ενθαρρύνουν την εναρμόνιση και τον εξορθολογισμό των διαδικασιών για τη διασφάλιση της πρόσβασης των προσφύγων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ξεκινώντας από την εκμάθηση της τοπικής γλώσσας ως ζήτημα ένταξης. Στο πλαίσιο της Τρίτης Αποστολής τους, τα πανεπιστήμια δεσμεύονται να υποδεχτούν πρόσφυγες. Υπάρχουν πρωτοβουλίες ορθής πρακτικής σε διάφορα ευρωπαϊκά ΑΕΙ και απαιτούν προσβάσιμη χρηματοδότηση που είναι μόνιμη και όχι βραχυπρόθεσμη, προκειμένου να υποστηριχθεί η βιωσιμότητά τους. Οι διαδικασίες και οι πρωτοβουλίες των ΑΕΙ πρέπει να είναι ανοικτές και να μην εισάγουν διακρίσεις. Η αποτελεσματική ένταξη των προσφύγων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση βασίζεται σε μια μακροπρόθεσμη στρατηγική που συνδέεται με την Τρίτη Αποστολή του πανεπιστημίου και την κοινωνική του ευθύνη. Ο στόχος αυτός χρειάζεται θεσμοθετημένες και βιώσιμες δομές με τους πρόσφυγες στο επίκεντρο, καθώς και δέσμευση και συμμετοχή ολόκληρης της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Η Τρίτη Αποστολή θα πρέπει να θεωρηθεί ως κοινή ημερήσια διάταξη όλων των οργανωτικών μονάδων και όσο το δυνατόν περισσότερα μέλη του πανεπιστημίου. Η ενεργός συμμετοχή μπορεί να περιλαμβάνει διάφορους στόχους και προτεραιότητες,

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

ανάλογα με την εστίαση των οργανωτικών μονάδων ή των ατόμων, όπως: εκτεταμένη δικτύωση με κοινωνικούς παράγοντες και τρίτους χρηματοδότες· εκτεταμένη συνεργασία με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς· καλύτερη προετοιμασία των φοιτητών για την ανάληψη υπεύθυνων θέσεων στην πολιτική, την κοινωνία και την οικονομία· προώθηση της κοινωνικής ένταξης μειονεκτούντων ή ευάλωτων ατόμων και ομάδων, όπως οι πρόσφυγες, οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο. Τα ΑΕΙ μπορούν να αναπτύξουν δράσεις που θα προωθήσουν τη θεσμική διάσταση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για την υλοποίηση της Τρίτης Αποστολής τους.

Πρώτον, η δημιουργία ενός ερευνητικού ιδρύματος εντός των ΑΕΙ, όπως ένα ερευνητικό κέντρο, ένας κόμβος ή θερμοκοιτίδα, που θα διεξάγει σχετικές μελέτες, θα αναπτύσσει έργα και θα υλοποιεί δραστηριότητες που θα ενισχύσουν την Τρίτη Αποστολή των ΑΕΙ. Ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα είναι το "Κέντρο Τρίτης Αποστολής" που ιδρύθηκε στο Πανεπιστήμιο της Ανώτερης Σχολής Οικονομικών της Μόσχας το 2020, με στόχο να χρησιμεύσει ως η πρώτη δεξαμενή σκέψης αυτού του είδους στη Ρωσία. Το Κέντρο εκπόνησε την πρώτη δημόσια έκθεση της Ρωσίας σχετικά με την Τρίτη Αποστολή των ΑΕΙ και ξεκίνησε ένα δωρεάν πρόγραμμα ψηφιακής πρακτικής άσκησης για τα ρωσικά περιφερειακά πανεπιστήμια για να μοιραστούν την εμπειρία και τις γνώσεις σχετικά με την τρίτη αποστολή τους.

Δεύτερον, πολλά ευρωπαϊκά ΑΕΙ έχουν δημιουργήσει γραφεία μεταφοράς γνώσης τα τελευταία χρόνια, με στόχο τη βελτίωση της συνεργασίας με διάφορους ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς, ώστε να αξιοποιήσουν τα ερευνητικά τους αποτελέσματα και να αυξήσουν τη συμμετοχή και την κοινωνική τους δράση στην κοινότητα, ιδίως με την ενδυνάμωση όσων έχουν ανάγκη. Η δημιουργία γραφείων μεταφοράς γνώσης προβλέπεται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Βελτίωση της μεταφοράς γνώσεων μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων και βιομηχανίας σε ολόκληρη την Ευρώπη: υιοθέτηση ανοικτής καινοτομίας - Εφαρμογή του θεματολογίου της Λισαβόνας».

Τρίτον, τα ΑΕΙ θα πρέπει να αναπτύξουν ένα σχέδιο επικοινωνίας για την προώθηση της τρίτης αποστολής τους. Θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τυχόν υφιστάμενα μέσα ΤΠΕ και λογαριασμούς μέσων κοινωνικής δικτύωσης για να εξασφαλίσουν την απαιτούμενη προβολή και διάδοση, καθιστώντας πιο προσβάσιμα και προσβάσιμα σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η εισαγωγή χωριστής ενότητας «Τρίτη Αποστολή» στον δικτυακό τόπο των ΑΕΙ, όπως συμβαίνει με την ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου της Μπολόνια, θα προσέθεσε περαιτέρω αξία, συμβάλλοντας στη διάδοση των στόχων και των αποτελεσμάτων της τρίτης αποστολής τους.

4.1 Συμμετοχή των μελών του προσωπικού των ΑΕΙ

Η Τρίτη Αποστολή των ΑΕΙ μπορεί να χρησιμεύσει ως ισχυρό εργαλείο για τη συμμετοχή τόσο συγκεκριμένων ενδιαφερόμενων μερών όσο και της κοινωνίας γενικότερα, προωθώντας έτσι την κοινωνική ένταξη των προσφύγων. Για το σκοπό αυτό, τα μέλη του προσωπικού των ΑΕΙ θα πρέπει να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Μια σειρά μέτρων και

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

δράσεων που θα μπορούσαν να εγκριθούν για την ενθάρρυνση και την υποστήριξη της συμμετοχής ακαδημαϊκών, μη διδακτικού προσωπικού και εξωτερικών ενδιαφερόμενων μερών σε δραστηριότητες τρίτης αποστολής παρατίθενται παρακάτω. Τα ΑΕΙ θα μπορούσαν:

- Να αξιοποιούν τα μέλη ΔΕΠ σε πρωτοβουλίες τρίτης αποστολής με τη διοργάνωση ομαδικών συζητήσεων, ομάδων εστίασης και συναντήσεων μεταξύ ομοτίμων, λαμβάνοντας υπόψη τα διεπιστημονικά ακαδημαϊκά προφίλ τους.
- Καταγραφή, αξιολόγηση και επιβράβευση της απόδοσης των μελών του προσωπικού που συμβάλλουν στην επιτυχή υλοποίηση πρωτοβουλιών τρίτης αποστολής. Διεξαγωγή έρευνας και υιοθέτηση νέων κινήτρων για την περαιτέρω συμμετοχή ακαδημαϊκών και μη ακαδημαϊκών μελών του προσωπικού σε δραστηριότητες τρίτης αποστολής.
- Διοργάνωση σεμιναρίων κατάρτισης προσωπικού, με στόχο την ενίσχυση της ανταλλαγής γνώσεων, της υποστήριξης από ομοτίμους και των ακαδημαϊκών εταιρικών σχέσεων για τη διευκόλυνση της ένταξης των προσφύγων και της πρόσβασης στα ΑΕΙ. Ο κύριος στόχος της κατάρτισης θα πρέπει να είναι η παροχή στους πανεπιστημιακούς φορείς - ακαδημαϊκού και διοικητικού προσωπικού - ενός συνόλου εργαλείων για την ενίσχυση του ρόλου των ΑΕΙ στην ένταξη και υποστήριξη των προσφύγων.
- Παροχή προσανατολισμού, ενημέρωσης και κινήτρων στους πρόσφυγες σχετικά με τη δυνατότητα τήρησης προγράμματος σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τονίζοντας τη σημασία της βελτίωσης των εκπαιδευτικών και κοινωνικών δεξιοτήτων τους, καθώς και την αύξηση της συμμετοχής τους στα κοινά στην τοπική κοινωνία. Το ερώτημα κατά πόσον οι πρόσφυγες ενημερώνονται για τις δυνατότητές τους πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα πρέπει να απαντηθεί με σαφήνεια, βοηθώντας τους να ξεπεράσουν τις αρχικές τους ανασφάλειες σχετικά με τις υπόλοιπες προκλήσεις, όπως η αναγνώριση των ξένων πτυχίων.
- Εστίαση στο σχεδιασμό και την υλοποίηση εθελοντικών και κοινωνικών πρωτοβουλιών σε συνεργασία με ακαδημαϊκούς, διοικητικό προσωπικό και φοιτητές, με την υποστήριξη μη κερδοσκοπικών οργανισμών που παρέχουν κοινοτική συμμετοχή. Η ενασχόλησή τους μπορεί να περιλαμβάνει αρχική δικτύωση, παροχή συμβουλών στους πρόσφυγες μετά από ώρες, πρωτοβουλίες καθοδήγησης και κοινωνικές δραστηριότητες, όπως αθλητικές ομάδες.

4.2 Συμμετοχή εξωτερικών ενδιαφερόμενων μερών και δραστηριότητες δικτύωσης

Κατά την υλοποίηση της τρίτης αποστολής τους, τα πανεπιστήμια ενεργούν ως μεσάζοντες για τη συνεργασία με εξωτερικούς ενδιαφερόμενους φορείς, προκειμένου να

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

καινοτομήσουν και να αναπτύξουν μια κοινωνία βασισμένη στη γνώση από τη θεωρία στην πράξη, για την προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής και των ίσων ευκαιριών για κάθε άτομο. Τα ΑΕΙ μπορούν και πρέπει να διαδραματίσουν πολλούς πρακτικούς ρόλους, ξεπέραν των παραδοσιακών αποστολών διδασκαλίας και έρευνας.

Τα ΑΕΙ θα πρέπει να αναπτύξουν διαύλους επικοινωνίας με όλους τους σχετικούς δημόσιους και ιδιωτικούς εξωτερικούς φορείς, κοινοτικούς παράγοντες και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, προκειμένου να αλλάξει η κοινή αντίληψη ότι τα πανεπιστήμια παρέχουν μόνο διδασκαλία. Στην πραγματικότητα, τα πανεπιστήμια έχουν τη δυνατότητα και την ικανότητα να υποστηρίξουν τους πρόσφυγες και να προωθήσουν την ένταξή τους στον ακαδημαϊκό χώρο, καθώς και την κοινωνική τους ένταξη στην τοπική κοινότητα γενικότερα. Η συστηματική διασύνδεση και ανάπτυξη δραστηριοτήτων δικτύωσης θα συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση. Τα ΑΕΙ θα μπορούσαν να προωθήσουν την:

- Πρόσκληση των κοινοτήτων να προσδιορίσουν τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται από τα ΑΕΙ θα είναι κατάλληλες και χρήσιμες.
- Ενίσχυση της συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, γεφύρωση των γνωστικών, θεσμικών και πολιτιστικών κενών που εμποδίζουν τη συνεργασία μαζί τους στην πράξη.
- Παραγωγή φυλλαδίων και υλικού επικοινωνίας με τα μέσα ενημέρωσης για διαφορετικές στοχευμένες ομάδες ενδιαφέροντος εντός της κοινωνίας.
- Διερεύνηση και αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ΤΠΕ, προώθηση της επικοινωνίας με τους διάφορους εξωτερικούς ενδιαφερόμενους φορείς.
- Να προσδιορίσουν δυνητικά χρήσιμες δομές υποστήριξης (σε ατομικό και οργανωτικό επίπεδο) για την περαιτέρω υλοποίηση της Τρίτης Αποστολής τους.

Οι δραστηριότητες δικτύωσης θα πρέπει επίσης να αναπτυχθούν μεταξύ των ίδιων των πανεπιστημίων. Τα ΑΕΙ θα μπορούσαν να δημιουργήσουν τακτικούς διαύλους επικοινωνίας με άλλα ακαδημαϊκά ιδρύματα και να τεκμηριώσουν τις υφιστάμενες δραστηριότητες τρίτης αποστολής που υλοποιούνται από διάφορα ΑΕΙ, προκειμένου να διαδώσουν περαιτέρω τις ορθές πρακτικές που εφαρμόζονται στον τομέα της κοινωνικής ένταξης των προσφύγων. Θα μπορούσαν επίσης να εμβαθύνουν τη συνεργασία τους υπογράφοντας Μνημόνια Κατανόησης (ΜΣ) για τη δημιουργία Δικτύων Τρίτης Αποστολής ΑΕΙ. Η διαδικασία αυτή θα μπορούσε να προσφέρει την ώθηση που απαιτείται για την έναρξη και την υλοποίηση νέων δραστηριοτήτων στην έρευνα και την ακαδημαϊκή διδασκαλία στο πλαίσιο της Τρίτης Αποστολής τους. Επιπλέον, θα αύξανε τις ικανότητές τους να υποστηρίξουν τους στόχους της τρίτης αποστολής τους για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των προσφύγων εντός και εκτός των πανεπιστημίων.

Τέλος, εκτός από τις κοινοτικές οργανώσεις, την κοινωνία των πολιτών, τους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς και τα ακαδημαϊκά ιδρύματα, τα ΑΕΙ θα πρέπει να προωθήσουν τον διάλογο με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, με στόχο την επέκταση του δυναμικού της Τρίτης Αποστολής τους. Σε γενικές γραμμές, οι κυβερνητικές αρχές ενδέχεται να έχουν

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Αριθμός έργου: 2019-1-PT01-KA203-060772

περιορισμένη ικανότητα άμεσης αντιμετώπισης όλων των πτυχών της κοινωνικής ένταξης των προσφύγων στο έδαφος του κράτους τους λόγω του ισχύοντος νομικού πλαισίου, της γραφειοκρατίας ή ακόμη και της έλλειψης πολιτικής βούλησης. Από την άλλη, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα μπορούσαν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στη θέσπιση μέτρων και στη ανάληψη δράσεων για τη στήριξη της τρίτης αποστολής των ΑΕΙ. Με τον τρόπο αυτό, θα συμβάλουν στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή των στρατηγικών σχεδίων των ΑΕΙ χωρίς αποκλεισμούς για την ένταξη των προσφύγων, επιτρέποντας μια πιο ολιστική προσέγγιση κοινωνικής ένταξης των προσφύγων. Μεταξύ άλλων, οι κυβερνητικές αρχές και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα μπορούσαν:

- Να αποφύγουν το σχεδιασμό παρεμβάσεων κοινωνικής πολιτικής με βάση την προσέγγιση "one-size-fits all", καθώς τα εκπαιδευτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά προφίλ των προσφύγων ποικίλλουν.
- Θέσπιση κόμβων περιφερειακής ανάπτυξης που θα λειτουργούν ως δομές στήριξης για δραστηριότητες τρίτης αποστολής, με τη συμμετοχή ακαδημαϊκών και ενδιαφερόμενων μερών για την ανταλλαγή γνώσεων και την ανάπτυξη από κοινού σχεδιασμένων πρωτοβουλιών.
- Παροχή κινήτρων σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, συμφεροντούχους της κοινότητας, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και κοινωνία γενικότερα, ώστε να επιτευχθεί εντονότερη συνεργασία με την ακαδημαϊκή κοινότητα ενθαρρύνοντας τις δωρεές και τη χρηματοδότηση για την υλοποίηση της Τρίτης Αποστολής των ΑΕΙ μέσω ειδικών κινήτρων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

¹ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εκπαίδευση 2030: Στρατηγική για την εκπαίδευση των προσφύγων, Σεπτέμβριος 2019, <https://www.unhcr.org/publications/education/5d651da88d7/education-2030-strategy-refugee-education.html>.

² Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, τι είναι Α Προσφυγικό, 2021, Διαθέσιμο στη: <https://www.unhcr.org/what-is-a-refugee.html>.

³ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εκπαίδευση 2030: Στρατηγική για την εκπαίδευση των προσφύγων, Σεπτέμβριος 2019, <https://www.unhcr.org/publications/education/5d651da88d7/education-2030-strategy-refugee-education.html>.

⁴ UNHCHR, Το Παγκόσμιο Σύμφωνο Επί Πρόσφυγες, Ιούνιος 2018, <https://www.unhcr.org/5b3295167.pdf>.

⁵ UNICEF, Διακήρυξη ασφαλών σχολείων, 2015, <https://www.unicef.org/education-under-attack#map>.

⁶ Κομπαγκνούτσι, Λ., Σπικκαρέλι, Φ. «Η Τρίτη Αποστολή του Πανεπιστημίου: Μια συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση των δυνατοτήτων και των περιορισμών», Τεχνολογική Πρόβλεψη και Κοινωνική Αλλαγή, 2020, τόμος 161.

⁷ Civera A., Meoli M., Does University Prestige Foster The Initial Growth Of Academic Spin-Offs? Econ. Polit. Ind., 45 (2), 2018, Pp. 111-142

⁸ Backs S., Günther M., Stummer C., Stimulating Academic Patenting In A University Ecosystem: An Agent-Based Simulation Approach, J. Technol. Transf., 44 (2) (2019), Pp. 434-461.

⁹ Civera A., Meoli M., Does University Prestige Foster The Initial Growth Of Academic Spin-Offs? *Econ. Polit. Ind.*, 45 (2),2018, Pp. 111-142. Backs S., Günther M., Stummer C., Stimulating Academic Patenting In A University Ecosystem: An Agent-Based Simulation Approach, *J. Technol. Transf.*, 44 (2) (2019), Pp. 434-461.

¹⁰ Ποπέσκου Κ., Ριστέα Α. Λ., Μαρία- Λουίζα Χρίστιτς, Ρουμανικές Προκλήσεις Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης: "Άνοιγμα" Πανεπιστημίων Προς Η Τοπική Κοινότητα και η Επιχείρηση Περιβόητες, Ποιότητα - Πρόσβαση στην επιτυχία, 16 (2015), Σελ.

¹¹ Ζόμερ Α., Μπένεγουορθ Π., "Η Άνοδος Από Η Τρίτη Αποστολή του Πανεπιστημίου», στο Έντερς, Τζέι, Ντε Μπουρ, Χ. Φ., Γουέστερχέιντεν, Δ. [Eds], "Μεταρρύθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη", Ρότερνταμ, Sense Publishers, 2011.

¹² Soberon M. A., Reuter L., Chibuzor A., Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ευρώπη: Προκλήσεις για τους πρόσφυγες φοιτητές & στρατηγικές για την αντιμετώπισή τους, Πανεπιστήμιο κολωνίας, Κολωνία, Γερμανία, Αύγουστος 2017 <https://sucre.auth.gr/sites/default/files/media/attachments/sucre-lo1-final%20publication.pdf>.

¹³ Λ. Κομπαγκνούτσια, Φ. Σπιγκαρέλιμπ, Η Τρίτη Αποστολή του Πανεπιστημίου: Συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση των δυνατοτήτων και των περιορισμών, Τεχνολογική Πρόβλεψη και Κοινωνική Αλλαγή, Τόμος 161, Δεκέμβριος 2020.

¹⁴ Σ. Ντε Γιονγκ, Κ. Μπάρκερ, Ντι Κοξ, Τ. Σβείνσντότιρ, Π. Βαν Ντεν Μπεσελάρ, Κατανόηση του κοινωνικού αντίκτυπου μέσω παραγωγικών αλληλεπιδράσεων: Έρευνα ΤΠΕ κατά περίπτωση, *Res. Eval.*, 23 (2) (2014), σ. 89-102.

¹⁵ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το έργο διατίθενται στη θέση: <https://www.vai-project.eu/>.

¹⁶ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την πρωτοβουλία που είναι διαθέσιμη στη θέση: https://together.pixel-online.org/refumap_scheda.php?id_sch=561.

¹⁷ Βλέπε ανωτέρω, περιοχή 2, κεφάλαιο 2.

¹⁸ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την πρωτοβουλία που είναι διαθέσιμη στη θέση: https://together.pixel-online.org/refumap_scheda.php?id_sch=632.

¹⁹ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την πρωτοβουλία που είναι διαθέσιμη στη θέση: https://together.pixel-online.org/refumap_scheda.php?id_sch=614.

²⁰ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την πρωτοβουλία που είναι διαθέσιμη στη θέση: <https://www.globalplatformforsyrianstudents.org/>.

²¹ Λ. Κομπαγκνούτσια, Φ. Σπιγκαρέλιμπ, Η Τρίτη Αποστολή του Πανεπιστημίου: Συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση των δυνατοτήτων και των περιορισμών, Τεχνολογική Πρόβλεψη και Κοινωνική Αλλαγή, Τόμος 161, Δεκέμβριος 2020.

²² Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την πρωτοβουλία που είναι διαθέσιμη στη θέση: https://together.pixel-online.org/refumap_scheda.php?id_sch=525.